

Οι καλλιτέχνες που συμπεριλαμβάνονται σ' αυτό το κεφάλαιο είναι οι καλλιτέχνες εκείνοι που έρχονται να αμφισβητήσουν τις κατεστημένες αισθητικές, ιδεολογικές και θεωρητικές αξίες που κρατούν δέσμια την ελληνική τέχνη, επιθυμώντας να την ευθυγραμμίσουν με το πνεύμα της εποχής και τα σύγχρονά της διεθνή καλλιτεχνικά ρεύματα και τάσεις, να την οδηγήσουν σε νέους ερευνητικούς δρόμους, να την αποδεσμεύσουν από ιδεολογήματα και αγκυλώσεις. Ο συγχρονισμός των καλλιτεχνών αυτών με τις εκδοχές της ανεικονικής τέχνης που εκδηλώνεται τη δεκαετία του 1950 στη Γαλλία (άμορφη τέχνη, λυρική αφαίρεση) και στις ΗΠΑ (αφηρημένος εξπρεσιονισμός, ζωγραφική της χειρονομίας ή της δράσης), θα φέρει τη ρήξη τόσο με τα συντηρητικά σχήματα της διδασκαλίας στη Σχολή Καλών Τεχνών, όσο και με το ιδεολόγημα της ελληνικότητας, τον ελληνοκεντρικό μοντερνισμό της «Γενιάς του 30». Οι καλλιτέχνες αυτοί αποκτούν μια μονιμότερη επαφή και διασύνδεση με το εξωτερικό, ενώ ο διαρκής πειραματισμός τους οδηγεί στην υπέρβαση των αυστηρών ορίων της ζωγραφικής και στη διεύρυνση της έννοιας του έργου τέχνης στον πραγματικό χώρο.

Ο Γιάννης Γαϊτής, με τον οποίο ξεκινάει το κεφάλαιο θα σταθεί ένας πρωτοπόρος της αφαίρεσης με την παρουσίαση της δουλειάς του στη συντηρητική Αθήνα της δεκαετίας του 1950 να προκαλεί σκληρές αντιδράσεις, χλευασμούς και πολεμική.

Καλλιτέχνες όπως ο Βλάσης Κανιάρης, ο Νίκος Κεσσανλής και ο Κώστας Τσόκλης έρχονται να ανατρέψουν τα δεδομένα, να οικειοποιηθούν την αφαίρεση και να πειραματιστούν σε υλικά και μεθόδους για να δώσουν στη συνέχεια ένα πολύπλευρο, πολυσύνθετο και πρωτότυπο έργο που τους φέρνει στην πρώτη γραμμή της ελληνικής τέχνης. Ο Κεσσανλής θα πειραματιστεί πάνω στη φωτομηχανική παραγωγή της εικόνας και θα κατοχυρώσει τη δημιουργία του στον χώρο της *mecc art* (μηχανικής τέχνης). Ο Τσόκλης θα εισάγει αυτούσια αντικείμενα στις συνθέσεις του πειραματιζόμενος στις ποικίλες εφαρμογές της οφθαλμαπάτης, θα επιμένει στη σχέση ψευδαίσθησης και πραγματικότητας, θα εστιάσει στο οντολογικό πρόβλημα της δημιουργίας, θα προτείνει τη «ζωντανή ζωγραφική» (ευφυή

συνδυασμό βίντεο και ζωγραφικής), θα παρουσιάσει μνημειακά έργα, εγκαταστάσεις και περιβάλλοντα, στα οποία η τέχνη συνομιλεί με την τεχνολογία, η φαντασία και η ευρηματικότητα με τις αναφορές που καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα. Ο Κανιάρης θα παρουσιάσει εκτεταμένα «περιβάλλοντα» και «χώρους» με τα γλυπτικά μανεκίνα με τα φθαρμένα ρούχα να γίνονται το σήμα κατατεθέν της δημιουργίας του –μιας δημιουργίας με τονισμένο το κοινωνικό-πολιτικό στοιχείο αλλά και την ιστορική διάσταση, που γεφυρώνει γλώσσα και πραγματικότητα στον σύγχρονο κόσμο.

Ο Στάθης Λογοθέτης, μετά από τις πρώτες του προσπάθειες στην αφαίρεση, θα είναι ένας από τους πρώτους Έλληνες καλλιτέχνες που θα πειραματιστεί σε τόσο μεγάλο βαθμό με τα υλικά, αλλά θα ασχοληθεί συστηματικά με τις δράσεις (performances και happenings), ενώ, πολλές φορές θα εντάξει και τον ίδιο τον εαυτό του μέσα στο έργο ως αναπόσπαστο τμήμα του.

Και δίπλα τους συναντούμε τα ονόματα του Χρίστου Καρά, του Κοσμά Ξενάκη και του Νίκου Σαχίνη που θα έχουν τη δική τους συμβολή στην εμφάνιση της αφαίρεσης στην Ελλάδα. Ο Σαχίνης θα παίξει κεντρικό ρόλο στην καλλιτεχνική σκηνή της Θεσσαλονίκης, ενώ η ζωγραφική του θα επικεντρωθεί σε μια αφαιρετική γραφή με εμφανή ωστόσο τα παραστατικά στοιχεία. Η δουλειά του Ξενάκη θα κινηθεί στο πλαίσιο της γεωμετρικής αφαίρεσης με τονισμένο το χρωματικό και δομικό στοιχείο, ενώ ο Καράς μετά τις πρώτες προσπάθειές του στην αφαίρεση θα έχει μια διαδρομή με επιρροές από τον εξπρεσιονισμό και τον σουρεαλισμό για να οδηγηθεί σε μια ποιητική γραφή με έντονα χρώματα, γραφισμούς και μια ποπ αντίληψη.

Επίσης στο κεφάλαιο αυτό εμφανίζονται καλλιτέχνες οι οποίοι θα παραμένουν αφοσιωμένοι στο τελάρο και το θέμα, φτάνοντας σε αξιοσημείωτα ζωγραφικά επίπεδα που υπερβαίνει τα στερεότυπα των παλαιότερων καλλιτεχνών. Πρόκειται για τους Παναγιώτη Τέτση, Δημοσθένη Κοκκινίδη, Δημήτρη Μυταρά και Αλέκο Φασιανό. Στα έργα τους η παράσταση και η εικόνα επανέρχονται δριμύτερες. Ο Τέτσης μέσα από τους δρόμους του εξπρεσιονισμού θα αναδειχθεί σ' έναν εξαιρετικό

κολορίστα. Η εικόνα παραμένει πάντα αναγνωρίσιμη στη ζωγραφική των Κοκκινίδη και Μυταρά, ακολουθώντας ο καθένας τη δική του πορεία με κοινό παρονομαστή την εξπρεσιονιστική ένταση και τη δυναμική του χρώματος. Ο Φασιανός θα αναδείξει μέσα από τη δουλειά του τον ελληνοκεντρικό μύθο σε συνθέσεις που μεταφέρουν ένα αίσθημα ευφορίας και αισιοδοξίας.

Σ' αυτή την ομάδα καλλιτεχνών θα μπορούσαμε να συμπεριλάβουμε και τους Σαχίνη, Ξενάκη και Καρά, με την έννοια ότι παραμένουν πιστοί στη ζωγραφική πράξη και διαδικασία.

ΣΥΝΟΨΗ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Ο **Γιάννης Γαϊτής** (Αθήνα, 1923 – Αθήνα, 1984) σπούδασε στην ΑΣΚΤ. Το 1949, μαζί με τους Αλέκο Κοντόπουλο, Γιάννη Μαλτέζο, Δημήτρη Χυτήρη και Λάζαρο Λαμέρα, γίνεται ιδρυτικό μέλος της ομάδας των «Ακραιών», που υπερασπίζεται τη σύγχρονη τέχνη, απορρίπτοντας τον ρεαλισμό. Η ατομική του έκθεση (ξενοδοχείο «Κεντρικόν», 1954) πυροδοτεί έντονες αντιδράσεις και σκληρή πολεμική. Την ίδια χρονιά φεύγει για το Παρίσι, όπου σπουδάζει στην *École des Beaux-Arts* και στην *Académie de la Grande Chaumière*.

- Με τα πρώτα έργα του τη δεκαετία του 1940, προκαλεί σκάνδαλο. Οι επιρροές από τον εξπρεσιονισμό και τον σουρεαλισμό κυριαρχούν σε μια απόλυτα προσωπική και αυθόρμητη σύζευξη, ενώ η γνώση του έργου του Πικάσο διαγράφεται καθαρή, αφομοιωμένη και σίγουρη.
- Με την εγκατάστασή του στη Γαλλία, η ζωγραφική του αναπτύσσεται στο πλαίσιο της άμορφης τέχνης. Στις συνθέσεις του η ένταση του χρώματος συνδιαλέγεται με τον δυναμισμό και την εκφραστικότητα της χειρονομιακής γραφής. Τα έργα του με τα θηρία, καθώς και εκείνα με τα «σίδερα» και τα «φυλλώματα» γνωρίζουν μεγάλη, καλλιτεχνική και εμπορική, επιτυχία. Στη συνέχεια, θα περάσει σε μια ακόμη πιο ελεύθερη αφαίρεση, όπου τα χρώματα διαχέονται και επιβάλλονται με μοναδική διαφάνεια και λάμψη πάνω στον λευκό μουσαμά.

- Σταδιακά εμφανίζονται μορφές, μικροσκοπικές αρχικά, που θυμίζουν έντομα, ανθρώπινες φιγούρες, φανταστικά πλάσματα – τα οποία ο ίδιος τα βλέπει και τα χαρακτηρίζει «ως μυρμηγκάκια». Οι μορφές αυτές ολοένα πληθαίνουν –άλλοτε κινούνται ελεύθερες πάνω στη ζωγραφική επιφάνεια και άλλοτε περιορίζονται σε πλαίσια. Το πνεύμα και η ελευθερία του σουρεαλισμού, η ένταση και το εξωτερικό πάθος του εξπρεσιονισμού, κυριαρχούν σε σύνολα με πολλαπλές εκφραστικές και συμβολικές προεκτάσεις.
- Από τις αρχές της δεκαετίας του 1970, ο Γαΐτης θα καταλήξει σε μια τυποποιημένη ανθρώπινη μορφή, η οποία θα επανέρχεται συνεχώς στη ζωγραφική του. Τα «ανθρωπάκια» του με τα κεφάλια χωρίς πρόσωπα, τα χαρακτηριστικά καπέλα και τα ριγέ κοστούμια θα γίνουν το σήμα κατατεθέν του, όχι μόνο στη ζωγραφική του αλλά και σε μια σειρά από εφαρμογές σε αντικείμενα και είδη καθημερινής χρήσης.
- Στην τελευταία περίοδο του, που ξεκινάει αμέσως μετά τη Μεταπολίτευση, ο Γαΐτης συνεχίζει τις κατασκευές με τα τρισδιάστατα ανθρωπάκια του, δημιουργώντας περιβάλλοντα και προτείνοντας δράσεις σε δημόσιους χώρους.
- Παράλληλα, ζωγραφίζει σειρές με θέμα το πλήθος, με τις μορφές, τα σώματα ή μόνο τα κεφάλια, να σχηματίζουν ασφυκτικά ανθρώπινα τοπία. Με τρόπο σαρκαστικό, κριτικό και ειρωνικό, θεατρικό και ανατρεπτικό, μιλάει για την τυποποίηση, την ανωνυμία, τη μαζικοποίηση, τη διαφήμιση, τη χειραγώγηση, την ισοπέδωση, τη ρηχή αρχαιολατρία, το ιδεολογικό και πολιτισμικό κενό, την υπερκατανάλωση, την μικροαστική αισθητική, την υποβάθμιση της ελληνικής κοινωνίας.

Βιβλιογραφία: *Κριτικός κατάλογος των έργων του Γιάννη Γαΐτη. Ζωγραφική – Γλυπτική – Κατασκευές*, κείμενα Λορέττα Γαΐτη-Charrat, Ντένης Ζαχαρόπουλος, Μαριλένα Καρρά, Αθήνα 2003· Ντένης Ζαχαρόπουλος, *Γιάννης Γαΐτης*, Αθήνα 2009 (= *Τα Νέα. Σύγχρονοι Έλληνες Εικαστικοί*).

Εξωτερικοί σύνδεσμοι: <http://www.ert-archives.gr/V3/public/index.aspx>. (Ψηφιακό αρχείο της ΕΡΤ. Αφιέρωμα στον ζωγράφο στην εκπομπή

«Μονόγραμμα». Πηγαίνουμε στην αρχική σελίδα του αρχείου της ΕΡΤ και κάνουμε αναζήτηση με τον τίτλο της εκπομπής και το όνομα του ζωγράφου).

<http://www.eikastikon.gr/zografiki/gaitis.html>

<http://www.eikastikon.gr/egkatastaseis/gaitis.html>

<http://www.artmag.gr/art-history/artists-faces/1921-giannis-gaitis>

<http://www.artopos.org/main-gr.html?artists/gaitis/gaitis2->

[gr.html&3http://www.tf.auth.gr/telogliion/default.aspx?lang=el-GR&loc=1&&page=556&item=3889](http://www.tf.auth.gr/telogliion/default.aspx?lang=el-GR&loc=1&&page=556&item=3889)

Ο **Νίκος Σαχίνης** (Θεσσαλονίκη, 1924 – Θεσσαλονίκη, 1989) παρακολούθησε μαθήματα ζωγραφικής κοντά στον Πολύκλειτο Ρέγκο. Στη συνέχεια σπούδασε οικονομικές και νομικές επιστήμες στο ΑΠΘ (απόφοιτος 1948) και διδάχθηκε ζωγραφική και χαρακτική καθώς και τη χρήση νέων υλικών τα χρόνια 1949-51 από τους Αμερικάνους καλλιτέχνες R. Moyer και G. Perret. Την περίοδο 1956-59 εργάστηκε ως βοηθός στο μάθημα ελεύθερου σχεδίου του Τμήματος Αρχιτεκτόνων της Πολυτεχνικής Σχολής του ΑΠΘ, ενώ τα χρόνια 1962-84 συνεργάστηκε ως σκηνογράφος και ενδυματολόγος με το ΚΘΒΕ. Το 1970 εξελέγη καθηγητής του ελεύθερου σχεδίου, και στη συνέχεια διευθυντής του Σπουδαστηρίου Εικαστικών Τεχνών της Πολυτεχνικής Σχολής του ΑΠΘ ως το θάνατό του. Δίδαξε σκηνογραφία και αισθητική της εικόνας σε σχολή θεάτρου και κινηματογράφου. Το 1984 υπήρξε ιδρυτικό μέλος και πρώτος πρόεδρος του Συλλόγου Καλλιτεχνών Εικαστικών Τεχνών Βορείου Ελλάδος (ΣΚΕΤΒΕ).

- Στις σχετικά πρώιμες προσπάθειές του φανερός είναι οι επιρροές της μαθητείας του. Η θεματογραφία του καλύπτει ένα ευρύ φάσμα. Στα πορτρέτα και στις νεκρές φύσεις αξιοποιεί ρεαλιστικά στοιχεία, στα τοπία ιμπρεσιονιστικούς τύπους, ενώ στις συνθέσεις με τις ανθρώπινες μορφές επιλέγει τη σχηματοποίηση.
- Την περίοδο 1946-50, η επίδραση του H. Matisse εντοπίζεται όχι μόνο στα πλούσια χρώματα, τη διακοσμητική αντίληψη και τη σχηματοποίηση, αλλά και στα θέματα που επιλέγει (γυμνά, εσωτερικά, εργαστήρια).

- Γύρω στα 1954, σε θέματα της καθημερινής ζωής (ηθογραφικές και σκηνές από το γήπεδο, σπίτια, βαπόρια) χρησιμοποιεί τις κατακτήσεις των μεταϊμπρεσιονιστικών ρευμάτων.
- Ύστερα από μια περίοδο πειραματισμών, στρέφεται (αρχές της δεκαετίας του 1960) στην αφαίρεση. Οι συνθέσεις του κινούνται στο πλαίσιο του αφηρημένου εξπρεσιονισμού, επιβάλλονται με την ένταση των χρωματικών επιφανειών και των γραμμικών στοιχείων, τους σκοτεινούς τόνους, τον επεκτατικό χώρο. Σταδιακά εντάσσει στα έργα του και πραγματικά αντικείμενα (καλώδια, λάστιχα, ξύλα, ελάσματα, παιχνίδια, κ.ά.) – χαρακτηριστική είναι η ενότητα *Θήκες*, στην οποία μαζί με την ενότητα *Ζεύγη* εντοπίζονται και κάποιες επιρροές από την ποπ αρτ.
- Τις δεκαετίες του 1970 και 1980 η ζωγραφική του συνδυάζει παραστατικά και αφηρημένα στοιχεία, οι συνθέσεις του έχουν ως θέμα την ανθρώπινη μορφή και τη νεκρή φύση, ενώ εμφανής είναι η μνημειακότητα, η αρχιτεκτονημένη δομή και η χρησιμοποίηση καλλιγραφικών τύπων και γραφισμών.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Βαφοπούλειο Πνευματικό Κέντρο, κείμενα Αλεξάνδρα Γουλάκη-Βουτυρά, Εμμανουήλ Μαυρομάτης, Ιωάννα Μανωλεδάκη-Λαζαρίδου, Μιλτιάδης Παπανικολάου, Αγγελική Σαχίνη, Θεσσαλονίκη 1985· Κατάλογος αναδρομικής έκθεσης, Βαφοπούλειο Πνευματικό Κέντρο, κείμενα Αγγελική Σαχίνη, Κάτια Κιλεσσοπούλου, Θεσσαλονίκη 1990· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Αίθουσα τέχνης «Παρατηρητής», κείμενο Αγγελική Σαχίνη, Θεσσαλονίκη 1995.

Εξωτερικοί σύνδεσμοι: <http://www.eikastikon.gr/zografiki/sahinis.html>
<http://www.tf.auth.gr/teloglion/default.aspx?lang=el-GR&loc=1&page=556&item=16892>

Ο **Παναγιώτης Τέτσης** (Ύδρα, 1925) πήρε τα πρώτα μαθήματα από τον Γερμανό χαράκτη και ζωγράφο Κ. Φρισλάντερ, αλλά καθοριστικό ρόλο έπαιξε η γνωριμία του με τον Δημήτρη Πικιώνη και τον Νίκο Χατζηκυριάκο-Γκίκα. Τα χρόνια 1943-49 σπούδασε στην ΑΣΚΤ με δασκάλους τους

Δημήτρη Μπισκίνη, Παύλο Μαθιόπουλο και Κωστή Παρθένη. Με υποτροφία του ΙΚΥ συνέχισε ως ελεύθερος σπουδαστής στην *École des Beaux-Arts* (1953-56) του Παρισιού, όπου μεταξύ άλλων παρακολούθησε και χαρακτηριστική, ειδικά χαλκογραφία. Το 1960 με τρίμηνη υποτροφία της ιταλικής κυβέρνησης μελέτησε την τέχνη σε ιταλικά μουσεία, ενώ το 1972 η χορηγία του Ιδρύματος Ford του επέτρεψε να αφοσιωθεί στη ζωγραφική και τη χαρακτηριστική. Από το 1951 ήταν επιμελητής στην έδρα του ελεύθερου σχεδίου στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ, ενώ το 1958 ήταν ιδρυτικό μέλος της Σχολής Βακαλό, όπου δίδαξε μέχρι το 1976. Παράλληλα δίδαξε ελεύθερο σχέδιο στο Τμήμα Σχεδιαστών του Αθηναϊκού Τεχνολογικού Ινστιτούτου (ΑΤΙ). Το 1976 εξελέγη καθηγητής στην ΑΣΚΤ, όπου δίδαξε ως το 1992. Τον ίδιο χρόνο εξελέγη μέλος της Ακαδημίας Αθηνών στην έδρα ζωγραφικής. Υπήρξε ιδρυτικό μέλος της ομάδας «Αρμός».

- Τη δεκαετία του 1950 στη θεματογραφία κυριαρχούν τα ολόσωμα πορτρέτα, τα πάρκα, οι σκηνές της καθημερινής ζωής και τα σφαγμένα βόδια. Οι πιο αντιπροσωπευτικές σειρές έργων αυτής της περιόδου είναι: τα *Σφαχτά*, η *Πλύστρα*, το *Φουτ-μπωλ*, τα *Κλουβιά*, κ.ά. Οι επιρροές της ζωγραφικής του C. Soutine είναι αναγνωρίσιμες –επιρροές άλλωστε τις οποίες ομολογεί και ο ίδιος. Τα ρεαλιστικά στοιχεία συνδυάζονται με την εξπρεσιονιστική δύναμη του χρώματος, χωρίς όμως έντονες παραμορφώσεις. Στα πορτρέτα εμφανής είναι η προσπάθεια ψυχογραφικής απόδοσης των προσώπων που απεικονίζονται.
- Στην τοπιογραφία στρέφεται μετά το 1960 με ενότητες όπως οι *Στέγες*, η *Αθήνα*, οι *Κήποι* και τα *Ναυπηγεία*. Οι χρωματικές αξίες επιβάλλονται ολοκληρωτικά και το φως αναλαμβάνει πρωταγωνιστικό ρόλο. Η έμφαση στο ατμοσφαιρικό, οι αρμονικοί συνδυασμοί θερμών και ψυχρών χρωμάτων, η τεκτονική οργάνωση και η μελετημένη σύνθεση οδηγούν σε εξαιρετικά εκφραστικά αποτελέσματα, προσδίδουν εσωτερικότητα και λυρισμό.
- Από το 1969-70 στρέφεται στον φυσικό χώρο της Σίφνου, για να δώσει διάφορες όψεις του νησιού, μεταφέροντας την προσωπική του επαφή με το τοπίο και τη δύναμη της συγκίνησής του. Η

κυριαρχία των ψυχρών τόνων, οι μεγάλες χρωματικές επιφάνειες και η ελεύθερη πινελιά, οι τονισμένες αντιθέσεις, ο συνδυασμός παραστατικών και αφηρημένων στοιχείων μεγιστοποιούν την εσωτερική ένταση και το εξωτερικό πάθος του συνόλου. Σταδιακά, στους πίνακες με θέμα τη Σίφνο, επιβάλλονται τα θερμά χρώματα και η αισιόδοξη-ποιητική ατμόσφαιρα.

- Τα χρόνια 1979-82, ο Τέτσης θα δώσει ένα από τα πιο σημαντικά έργα της σύγχρονης ελληνικής τέχνης. Η *Λαϊκή Αγορά* αποτελεί μια σύνθεση μνημειακών διαστάσεων με περισσότερο από 50 μ. μήκος και 2,5 μ. ύψος, που κυριολεκτικά συγκροτεί ένα «έπος της καθημερινής ζωής». Πρόκειται για ένα έργο που συγκεφαλαιώνει όλες τις κατακτήσεις της ζωγραφικής του: ρυθμική οργάνωση, πλούτο του χρώματος, ποιότητα του φωτός, συνδυασμό πλαστικών και ζωγραφικών αξιών. Και ταυτόχρονα μια πολύμορφη απεικόνιση της ίδιας της ανθρώπινης ζωής.
- Τα χρόνια που ακολουθούν, χωρίς να εγκαταλείπει το τοπίο και το πορτρέτο, ασχολείται ιδιαίτερα με τη νεκρή φύση. Η ζωγραφική επιφάνεια εμψυχώνεται από τη λειτουργία του φωτός, δονείται από την ένταση και την υφή του χρώματος, προσφέροντας κυριολεκτικά ηδονή στο βλέμμα του θεατή. Στις νεκρές φύσεις με τα καθημερινά αντικείμενα, με τα φρούτα και τα λουλούδια, τα κανάτια και τα μπουκάλια, συμπεριλαμβάνεται και η σειρά με τα *Τραπέζια*. Την ίδια περίοδο (1980-90) τα έργα με θέμα την Ύδρα επιβεβαιώνουν τις υψηλές αρετές της ζωγραφικής του.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Εθνική Πινακοθήκη και Μουσείο Αλεξάνδρου Σούτζου, κείμενα Μαρίνος Καλλιγιάς, Ελένη Βακαλό, Δημήτρης Παπαστάμος, Αθήνα 1983· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Εθνική Πινακοθήκη και Μουσείο Αλεξάνδρου Σούτζου, κείμενα Μαρίνα Λαμπράκη-Πλάκα, Τζούλια Δημακοπούλου, Αθήνα 1999· *Π. Τέτσης. Ζωγραφική*, κείμενα Τζούλια Δημακοπούλου, Μαρίνα Λαμπράκη-Πλάκα, Ελένη Βακαλό, Αντώνης Κωτίδης, Αθήνα 1999.

Εξωτερικοί σύνδεσμοι: <http://www.ert-archives.gr/V3/public/index.aspx>. (Ψηφιακό αρχείο της ΕΡΤ. Ντοκιμαντέρ αφιέρωμα («Η διαδρομή») στον ζωγράφο Παναγιώτη Τέτση, ο οποίος αναφέρεται στα παιδικά και εφηβικά του χρόνια, στην πρώτη του επαφή με τη ζωγραφική. Στη συνέχεια, μιλάει για τις σπουδές του, την

πορεία του, την πρώτη ατομική του έκθεση, αναλύοντας ταυτόχρονα κάποιες από τις δημιουργίες του. Πηγαίνουμε στην αρχική σελίδα του αρχείου της ΕΡΤ και κάνουμε αναζήτηση με τον τίτλο της εκπομπής και το όνομα του ζωγράφου).

<http://www.eikastikon.gr/zografiki/tetsis.html>

<http://www.tovima.gr/default.asp?pid=2&ct=152&artId=376504&dt=05/01/2011>

<http://www.tf.auth.gr/teloglion/default.aspx?lang=el->

[GR&loc=1&&page=556&item=18439](http://www.tf.auth.gr/teloglion/default.aspx?lang=el-GR&loc=1&&page=556&item=18439)

Ο **Κοσμάς Ξενάκης** (Βράιλα Ρουμανίας, 1925 – Αθήνα, 1984) σπούδασε αρχιτεκτονική στο ΕΜΠ (1942-48) και ζωγραφική στην ΑΣΚΤ (1942-43), ενώ συνέχισε τις σπουδές του, με υποτροφία της γαλλικής κυβέρνησης, στο C.S.T.B. (1955-56) του Παρισιού, όπου μελέτησε τα υλικά και την τεχνική της οικοδομής. Μια δεύτερη υποτροφία του Ιδρύματος Ford, το 1970-71, του επέτρεψε να ασχοληθεί απερίσπαστος με την καλλιτεχνική δημιουργία. Παράλληλα με τη ζωγραφική, ασχολήθηκε με τη γλυπτική, φιλοτεχνώντας κυρίως ανάγλυφα για αρχιτεκτονικά σύνολα. Εργάστηκε επίσης για σκηνικά, έδωσε έργα του για μουσικές εκδηλώσεις, πραγματοποίησε αρχιτεκτονικές και πολεοδομικές μελέτες, δημοσίευσε κείμενα για πολεοδομικά, καλλιτεχνικά και περιβαλλοντολογικά ζητήματα.

- Τα πρώτα του έργα κινούνται στο πλαίσιο των παραστατικών τάσεων, με ένα ευρύ ρεπερτόριο θεμάτων –προσωπογραφίες, εσωτερικά, γυμνά, ηθογραφικές, αλληγορικές και μυθολογικές σκηνές. Στα έργα (1946-56) με τις γυναίκες που ξεκουράζονται ή κρατούν καθρέφτες, τα εσωτερικά, τα γυμνά, τους άνδρες στα καφενεία, τους μοσχοφόρους και τους χασάπηδες, κυριαρχεί η αυστηρά οργανωμένη σύνθεση. Η επαφή του με τη γαλλική ζωγραφική τον οδηγεί στη χρησιμοποίηση τύπων του φωβισμού και σε μια συγκροτημένη δομικά σχηματοποίηση των μορφών
- Σταδιακά οικειοποιείται την αφαίρεση, και ειδικότερα μια ιδιότυπη γεωμετρική αφαίρεση με πλούσια χρώματα, κινούμενους όγκους - σχήματα, ρυθμό, τεκτονική οργάνωση και ποιητικές προεκτάσεις.
- Οι γλυπτικές του συνθέσεις, ολόγλυφες και ανάγλυφες, αξιοποιούν με τη σειρά τους το γεωμετρικό λεξιλόγιο και τις εκφραστικές

δυνατότητες των υλικών. Πολύ συχνά στις επιφάνειες των ανάγλυφων του επεμβαίνει χρωματικά.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Το Τρίτο Μάτι», κείμενο Αλέξανδρος Ξύδης, Αθήνα 1985· Κατάλογος αναδρομικής έκθεσης, Εθνική Πινακοθήκη και Μουσείο Αλεξάνδρου Σούτζου, κείμενο Νέλλη Μισιρλή, Αθήνα 1990. **Εξωτερικοί σύνδεσμοι:** <http://www.eikastikon.gr/zografiki/xenakis.html>

Ο **Στάθης Λογοθέτης** (Πύργος Ανατολικής Ρωμυλίας, Βουλγαρία, 1925 – Αθήνα, 1997) ξεκίνησε με σπουδές ιατρικής, τις οποίες εγκατέλειψε για να σπουδάσει μουσική στο Κρατικό Ωδείο Θεσσαλονίκης. Συνέχισε τις μουσικές του σπουδές στη Μουσική Ακαδημία της Βιέννης και το 1954 αποφάσισε να αφοσιωθεί αποκλειστικά στη ζωγραφική. Εργάστηκε με υποτροφίες στο Μόναχο, στο Ουρμπίνο, στο Βερολίνο, στη Γιουγκοσλαβία και την Ανατολική Γερμανία.

- Οι συνθέσεις του τη δεκαετία του 1950 στηρίζονται στην εξπρεσιονιστική χρήση του χρώματος, ενώ γύρω στο 1960 στρέφεται στην αφαίρεση. Τα έργα του εκφράζουν αβεβαιότητα και ανησυχία και επιβάλλονται με τη δυναμική πινελιά, την αντιπαράθεση του κόκκινου - μαύρου και τους σχεδόν μπαρόκ σχηματισμούς στη ζωγραφική επιφάνεια.
- Από το 1963 ξεκινά να δημιουργεί έργα με κάθε είδους υλικά – κομμάτια από πανιά και τσουβάλια, καρφιά, σύρματα, σπάγγους, τενεκέδες– στα περισσότερα εκ των οποίων επεμβαίνει χρωματικά. Τα έργα αυτά τα προσδιορίζει ως «έργα δράσης».
- Στα χρόνια που ακολουθούν χρησιμοποιεί παλιά υφάσματα και ενδύματα, με πτυχώσεις και σκισίματα, ραφές και τομές, καψίματα και τσαλακώματα, εμποτισμένα κυριολεκτικά σε μαύρο και σε κόκκινο χρώμα. Οι επεμβάσεις του καλλιτέχνη πάνω σ' αυτά τα υφάσματα, τα συγκεκριμένα χρώματα που επιλέγει με τις εκφραστικές και συμβολικές τους προεκτάσεις, η πρωτοτυπία των συνθέσεών του και η προβολή τους στον πραγματικό χώρο, οδηγεί σε εξαιρετικά αποτελέσματα. Ο καλλιτέχνης έρχεται να απεικάσει τη

ζωτική του σχέση με τον κόσμο, να προσδώσει δραματικό περιεχόμενο, να καταγγείλει τη σύγχρονη του πραγματικότητα, να παρουσιάσει τη βιαιότητα, την αγωνία και την ανασφάλεια, να εγείρει ζητήματα υπαρξιακής τάξεως.

- Ο Λογοθέτης θα συνεχίσει προς αυτήν την κατεύθυνση (δεκαετίες 1970 και 1980), με συνθέσεις στις οποίες αλλοιώνει με διάφορους τρόπους τα υλικά του –τα θάβει, τα καίει, τα καπνίζει, τα σκίζει.
- Στα happenings και στις performances που θα παρουσιάσει, χρησιμοποιεί υφάσματα ως τελετουργικές στολές μέσα στις οποίες βρίσκεται και ο ίδιος μόνο μ' ένα τμήμα του σώματός του.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Οργανισμός Λιμένος Θεσσαλονίκης, κείμενα Χρύσανθος Χρήστου, Κάτια Κιλεσοπούλου, Θεσσαλονίκη 1994.

Ο **Βλάσης Κανιάρης** (Αθήνα, 1928) φοίτησε αρχικά στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών (1945-50) και στη συνέχεια στην ΑΣΚΤ (1950-55) με δασκάλους τους Ουμβέρτο Αργυρό, Γιάννη Παππά και Γιάννη Μόραλη. Παράλληλα εργάζεται κοντά στον Γιάννη Τσαρούχη. Το 1956 εγκαθίσταται στη Ρώμη, όπου ζει μέχρι το 1960 για να μετακινηθεί στη συνέχεια στο Παρίσι μέχρι το 1967. Η επιστροφή στην Ελλάδα συμπίπτει με την επιβολή της δικτατορίας. Τα χρόνια 1973-75 εργάζεται στο Βερολίνο με την υποτροφία DAAD. Το 1975 εξελέγη καθηγητής στην έδρα Ζωγραφικής της Σχολής Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ, όπου δίδαξε μέχρι το 1996.

- Το 1958 πραγματοποιεί ατομική έκθεση στην γκαλερί «Ζυγός», η οποία αποτελεί μια από τις πρώτες εκθέσεις αφηρημένης τέχνης στην Ελλάδα. Στα έργα του ο δυναμισμός του χρώματος και η ένταση της χειρονομίας συνδυάζονται με αποτυπώματα από χέρια, τσιγάρα, σφουγγάρια, κ.ά.
- Το 1959 είναι η χρονιά των *Τοίχων*, συνθέσεις που φέρουν τον γενικό τίτλο *Τιμή στους Αθηναϊκούς Τοίχους του 41* και τα θέματά τους προέρχονται από τα βιώματά του την τραγική περίοδο της Κατοχής. «Επάνω στη λινάτσα ή το μουσαμά», επισημαίνει ο

Κανιάρης, «έγραφα με χρώματα, κόκκινο, μπλε ή πράσινο, συνθήματα παρόμοια μ' εκείνα που έβλεπε κανείς στους τοίχους της Αθήνας στην Κατοχή. Το τελειωμένο αυτό έργο το σκέπαζα ή το μισοσκέπαζα με γυψωμένα χαρτιά και πανιά. Όταν στέγνωναν έγραφα άλλα συνθήματα. Έπειτα χαράκωνα ή ξεκολλούσα μέρος από αυτή την επιφάνεια, χαλώντας αυτές τις νέες γραφές και αποκάλυπτα κάτι από τις παλιές».

- Το 1960 δουλεύει συνθέσεις πάνω σε δικτυωτό πλέγμα χωρίς καθορισμένο σχήμα, καταργώντας το τελάρο και τις συμβάσεις που αυτό σηματοδοτεί.
- Το 1964, μαζί με τον Νίκο Κεσσανλή και τον Δανιήλ (Παναγόπουλο), παρουσιάζουν ως πρόταση του P. Restany στο θέατρο «La Fenice» της Βενετίας τις *Τρεις Προτάσεις για μια Νέα Ελληνική Γλυπτική*. Για πρώτη φορά ο Κανιάρης παρουσιάζει τον πρώτο ολοκληρωμένο «χώρο» του, οργανωμένο από μανεκίνα, κούκλες και αντικείμενα.
- Τη δεκαετία του 1960, τα υλικά που χρησιμοποιεί (κουρέλια, γύψοι, συρματοπλέγματα, σιδερόβεργες, κ.ά.) και ο τρόπος με τον οποίο τα συνδυάζει, μεγιστοποιούν το πολιτικό περιεχόμενο των συνθέσεών του. Το 1969 στη «Νέα Γκαλερί» εκθέτει τα έργα με τους γύψους, τα συρματοπλέγματα και τα γαρίφαλα –σκληρή υπόμνηση στη χούντα της 21^{ης} Απριλίου, στη βιαιότητα μιας σκληρής, ανελεύθερης εποχής.
- Το 1979-80, σε συνεργασία με την γκαλερί «Bernier», παρουσίασε στο εγκαταλελειμμένο παγοποιείο του Φιξ μια μεγάλη έκθεση θεατροποιημένων περιβαλλόντων, καταστάσεων, συνθηκών και εικόνων με τίτλο *Hélas-Hellas (Αλίμονο-Ελλάδα)*. Αντίστοιχες προτάσεις (*Ξένοι εργάτες στη Γερμανία, Τραίνο στην Βιτρίνα, Φίλοι και Εφημερίδες, Ουρητήριο της Ιστορίας*, κ.ά.) θα ακολουθήσουν τις επόμενες δεκαετίες σε ατομικές εκθέσεις στην Ελλάδα και το εξωτερικό, δίνοντας το στίγμα του, επιβεβαιώνοντας τη διαρκή έρευνα και τον πειραματισμό της δουλειάς του.
- Το 1988, μαζί με τον Νίκο Κεσσανλή, θα εκπροσωπήσει την Ελλάδα στην Μπιενάλε της Βενετίας, παρουσιάζοντας προτάσεις ενός κύκλου δουλειάς με τίτλο *Βοράς-Νότος*.
- Ο Βλάσης Κανιάρης στα περιβάλλοντά του οργανώνει έναν εικαστικό ανοιχτό χώρο με πολλαπλές κοινωνιολογικές ερμηνείες, ιστορικές

και πολιτικές προσεγγίσεις, σε ευθεία αντιστοιχία με την ιδιαιτερότητα των καταβολών και των βιωμάτων του, τα προβλήματα και τα άγχη του σύγχρονου κόσμου, την ένταση της αμφισβήτησης, της κυνικής και συνάμα ανατρεπτικής ματιάς.

Βιβλιογραφία: *Βλάσης Κανιάρης. Αναδρομική*, κατάλογος έκθεσης, επιστημονική επιμέλεια Άννα Καφέτση, Εθνική Πινακοθήκη και Μουσείο Αλεξάνδρου Σούτζου, Αθήνα 1999.

Εξωτερικοί σύνδεσμοι:

<http://www.ert-archives.gr/V3/public/index.aspx>. (Ψηφιακό αρχείο της ΕΡΤ. Το ντοκιμαντέρ «Η ιστορία των χρόνων μου», φιλοξενεί τον Βλάση Κανιάρη, ο οποίος αφηγείται τη ζωή του και την εξέλιξη της καλλιτεχνικής του διαδρομής. Πηγαίνουμε στην αρχική σελίδα του αρχείου της ΕΡΤ και κάνουμε αναζήτηση με τον τίτλο της εκπομπής και το όνομα του ζωγράφου).

<http://www.eikastikon.gr/egkatastaseis/kaniaris.html>

<http://www.eikastikon.gr/zografiki/kaniaris.html>

http://archive.enet.gr/online/online_text/c=113,dt=29.11.2008,id=53601892,61362148

<http://www.tovima.gr/default.asp?pid=2&ct=114&artid=113849&dt=29/08/1999>

Ο **Δημοσθένης Κοκκινίδης** (Πειραιάς, 1929) φοίτησε αρχικά για δύο χρόνια στην ΑΣΟΕΕ, αλλά γρήγορα εγκατέλειψε αυτόν τον κλάδο, για να αφοσιωθεί στην τέχνη. Σπούδασε ζωγραφική στην ΑΣΚΤ (1952-57) με δασκάλους τους Σπύρο Παπαλουκά και Γιάννη Μόραλη. Τα επόμενα δύο χρόνια εργάστηκε με υποτροφία της ιταλικής κυβέρνησης. Ως υπεύθυνος του καλλιτεχνικού τμήματος του ΕΟΕΧ (1959-61) ασχολήθηκε με την παραγωγική αξιοποίηση της νησιώτικης αγγειοπλαστικής. Τη δεκαετία του 1960 ανέπτυξε σημαντική δραστηριότητα ως ιδρυτικό μέλος της «Ομάδας Τέχνης Α». Το 1972 έλαβε υποτροφία του Ιδρύματος Ford. Το 1974 υπήρξε ιδρυτικό μέλος της «Ομάδας για την Επικοινωνία και την Εκπαίδευση στην Τέχνη». Το 1976 εξελέγη τακτικός καθηγητής ζωγραφικής της ΑΣΚΤ, όπου δίδαξε μέχρι το 1997 (διετέλεσε και πρύτανης της Σχολής, 1980-82). Ασχολήθηκε επίσης με τη γλυπτική, αλλά και με ένα ευρύ φάσμα θεωρητικών θεμάτων γύρω από την τέχνη και την αισθητική με δημοσιεύσεις, εισηγήσεις σε συνέδρια και μεταφράσεις.

- Τα πρώτα έργα που ζωγραφίζει είναι ανθρώπινες μορφές, ολόσωμες, όρθιες ή καθιστές, καθώς και πορτρέτα. Στα έργα αυτά εμφανείς είναι οι επιρροές της μαθητείας του, δίνοντας έμφαση στην καθαρότητα και την εκφραστικότητα του χρώματος, τη στερεότητα του περιγράμματος, επιλέγοντας ταυτόχρονα μια αφαιρετική γραφή. Στις συνθέσεις αυτές, όπως και στις υπόλοιπες ενότητες έργων που θα ακολουθήσουν τη δεκαετία του 1960 και τις αρχές της δεκαετίας του 1970, τονίζεται ιδιαίτερα το ιδεολογικό υπόβαθρο και το αριστερό πολιτικό στίγμα της δουλειάς του χωρίς όμως διδακτικές διατυπώσεις.
- Στην ενότητα *Συνοικίες-Κυκλάδες*, που θα ακολουθήσει, συνδιαλέγεται με το αγαπημένο του κυκλαδίτικο τοπίο, αλλά και τον κοινωνικό χώρο του λιμανιού του Πειραιά –τις προσφυγικές συνοικίες, τις λαϊκές γειτονίες, τα διάφορα επαγγέλματα, όπως τους χασάπηδες των Σφαγείων.
- Με τη επόμενη ενότητα, που τιτλοφορείται *Πόλεμος-Βία*, αναφέρεται στον πόλεμο του Βιετνάμ και στη δολοφονία του Γρηγόρη Λαμπράκη, ενώ οι σειρές *Των δε κακών μνήμη* και *Ταυτότητες* συνιστούν τη κριτική του απέναντι στην επίκαιρη πραγματικότητα της περιόδου, επικεντρώνονται στα γεγονότα της επταετούς δικτατορίας, στους θύτες στρατιωτικούς, στα δικαστήρια, τα θύματα και τις αντιστασιακές μορφές. Στον αντίποδα αυτών των έργων βρίσκονται οι συνθέσεις της *Μητρότητας*, μιας τρυφερής ενότητας που εκκινούν από τη γέννηση της κόρης του το 1967. Σ' όλες αυτές τις ενότητες, ο Κοκκινίδης παραμένει κολορίστας, ενώ η γραφή του είναι έντονα εξπρεσιονιστική και αφαιρετική.
- Στη σειρά *Διαμαρτυρίες*, αμέσως μετά τη Μεταπολίτευση, η αφαίρεση αρχίζει να κερδίζει συνεχώς έδαφος και οι μορφές μοιάζουν να εκρήγνυνται μέσα στο ίδιο τους το χρώμα. Στην εξέλιξη της δουλειάς του επικρατούν περισσότερο προσωπικοί τόνοι και μια λυρική διάθεση. Χαρακτηριστικές είναι οι *Θάλασσες* τη δεκαετία του 1980. Το χρώμα επιβάλλεται με τον πλούτο και την έντασή του, κυριολεκτικά ρέει πάνω στη ζωγραφική επιφάνεια,

δημιουργεί ποιητικούς-ονειρικούς χώρους. Τα προσωπικά βιώματα, η φύση και ο έρωτας εγκαθίστανται δυναμικά στη ζωγραφική του.

- Στη σειρά των *Μυθολογικών Συνειρμών*, τη δεκαετία του 1990, που έχουν ως επίκεντρο την ομηρική Οδύσσεια, εμφανίζονται ανθρώπινες μορφές, δέντρα, σπίτια και ζώα (κυρίως άλογα, αρχετυπικά σύμβολα δύναμης και ενέργειας). Ο καλλιτέχνης αναζητάει την επικοινωνία προς κάθε κατεύθυνση, όχι μόνο στη φύση αλλά και σ' έναν μεταφυσικό χώρο, με τις εξαιρετικές χρωματικές ποιότητες της ζωγραφικής του να αναδεικνύονται για ακόμη μια φορά στον μέγιστο βαθμό. Τα υπαρξιακής τάξεως ζητήματα αποτελούν τον πυρήνα της πιο πρόσφατης δουλειάς του.

Η δουλειά του Δημοσθένη Κοκκινίδη κινείται μεταξύ αφαίρεσης και αναπαράστασης, μεταξύ κοινωνικού-πολιτικού χώρου και υποκειμενικής-βιωματικής προσέγγισης, σε συνθέσεις που επικυρώνουν τη βαθιά ουμανιστική τους υπόσταση.

Βιβλιογραφία: Δ. Κοκκινίδης, κείμενο Αντρέας Ιωαννίδης, Αθήνα 2002.

Εξωτερικοί σύνδεσμοι:

<http://www.ert-archives.gr/V3/public/index.aspx>. (Ψηφιακό αρχείο της ΕΡΤ. Στο αρχείο υπάρχουν δύο ντοκιμαντέρ αφιερωμένα στον Δημοσθένη Κοκκινίδη. Στο πρώτο ντοκιμαντέρ «Η ιστορία των χρόνων μου», ο ζωγράφος αφηγείται τη ζωή του και την εξέλιξη της καλλιτεχνικής του διαδρομής. Η Βεατρίκη Σπηλιάδη στα πλαίσια της εκπομπής της «Ζωντανό Μουσείο», παρουσιάζει τον ζωγράφο. Πηγαίνουμε στην αρχική σελίδα του αρχείου της ΕΡΤ και κάνουμε αναζήτηση με τον τίτλο των εκπομπών και το όνομα του ζωγράφου).

<http://www.eikastikon.gr/zografiki/kokkinidis.html>

Ο **Χρίστος Καράς** (Τρίκαλα Θεσσαλίας, 1930) ξεκίνησε με σπουδές στην Πάντειο (1948-50) και συνέχισε στην ΑΣΚΤ (1951-55) με δασκάλους τους Ανδρέα Γεωργιάδη και Γιάννη Μόραλη. Με υποτροφία του ΙΚΥ συνεχίζει τις σπουδές του (1957-60) στην École des Beaux-Arts του Παρισιού, όπου θα παραμείνει μέχρι το 1963. Το 1973 με υποτροφία του Ιδρύματος Ford, ταξιδεύει και εργάζεται στις ΗΠΑ. Το 1965 παρουσίασε δουλειά του στην

Μπιενάλε της Αλεξάνδρειας, το 1967 στην Μπιενάλε του Σάο Πάολο, ενώ το 1984 εκπροσώπησε την Ελλάδα, μαζί με τον γλύπτη Γιώργο Γεωργιάδη, στην Μπιενάλε της Βενετίας.

- Οι αναζητήσεις του τα χρόνια 1958-63 συμπίπτουν με την παραμονή του στο Παρίσι και αναπτύσσονται στο πλαίσιο της μεταπολεμικής εκδοχής της αφηρημένης ζωγραφικής. Χαρακτηριστικά αυτής της περιόδου είναι τα αφηρημένα κολλάζ, αλλά και οι συνθέσεις στις οποίες απομακρύνεται από κάθε παραστατική δέσμευση. Η χρωματική λάμψη, η χειρονομιακή γραφή, ο ρυθμός και η κίνηση προτείνουν διαδρομές από το φως στο σκοτάδι, εικόνες «μιας άλλης πραγματικότητας» πέραν της ορατής, προκαλώντας την άμεση συγκινησιακή αντίδραση του θεατή.
- Το 1963-64 η στροφή στην παραστατικότητα κλείνει οριστικά τον κύκλο της αφαίρεσης. Η εξπρεσιονιστική δύναμη, η τραγικότητα, η δραματική αίσθηση, το στρατευμένο περιεχόμενο, ο έντονα βιωματικός χαρακτήρας είναι τα κύρια χαρακτηριστικά των έργων του με τις αποσπασματικές ανθρώπινες μορφές, μόνες ή σε συμπλέγματα.
- Την εξπρεσιονιστική περίοδο θα διαδεχθεί εκείνη του μαγικού ρεαλισμού και του σουρεαλισμού (1968-75) –νεκρές φύσεις, περιστέρια, καπνοί, πέπλα, αγάλματα, αρχαίοι πολεμιστές και επιτύμβια συγκροτούν πλέον τη θεματογραφία του. Οι εικόνες επιβάλλονται με την ακρίβεια της περιγραφής τους, ισορροπούν ανάμεσα στο όνειρο και την πραγματικότητα, αναδύονται μέσα σε ποιητική-λυρική ατμόσφαιρα, σε εσωτερικά ή μακρινούς ορίζοντες, μορφοποιώντας συναισθήματα και ψυχικές καταστάσεις.
- Στις συνθέσεις της «διαστημικής ποίησης» (1975-85), απροσδιόριστα κυλινδρικά αντικείμενα, σωληνοειδείς σχηματισμοί και ελάσματα, αιωρούνται και κινούνται σ' έναν αμφίσημο χώρο. Η χρωματική καθαρότητα, η πλαστικότητα των σχημάτων και των όγκων, οι αναφορές σε σύγχρονα προβλήματα χαρακτηρίζουν αυτήν την ενότητα δουλειάς.

- Από τα μέσα της δεκαετίας του 1980, στις συνθέσεις του εντοπίζονται πολλαπλές αναφορές αφομοιωμένες σε ένα απόλυτο αναγνωρίσιμο ύφος, ενώ τα βασικά θέματα και στοιχεία της ζωγραφικής του διευρύνονται, προβάλλονται και προσδιορίζονται μέσα από μια νέα οπτική γωνία και μια μετα-ποπ εικονογραφική αντίληψη.

Βιβλιογραφία: Γιάννης Μπόλης, *Χρίστος Καράς*, Αθήνα 2006[=*Σύγχρονη Εικαστική Βιβλιοθήκη*].

Εξωτερικοί σύνδεσμοι:

<http://www.eikastikon.gr/zografiki/caras.html>

Ο **Νίκος Κεσσανλής (Nikos)** (Θεσσαλονίκη, 1930 – Αθήνα, 2004) αρχικά μαθήτευσε (1944-48) κοντά στον Γιάννη Σπυρόπουλο και στη συνέχεια σπούδασε στην ΑΣΚΤ (1948-55) με δάσκαλο τον Γιάννη Μόραλη. Δούλεψε κοντά στον Γιάννη Τσαρούχη και στην Εθνική Πινακοθήκη και Μουσείο Αλεξάνδρου Σούτζου, όπου έμαθε τις τεχνικές συντήρησης έργων τέχνης. Συνέχισε με σπουδές φρέσκο, χαρακτηριστικής και τεχνικών συντήρησης στο Istituto Centrale del Restauro της Ρώμης. Το 1959 εγκαταστάθηκε στο Παρίσι μέχρι το 1981, χρονιά οριστικής επιστροφής του στην Ελλάδα. Το 1982 εξελέγη καθηγητής ζωγραφικής στην ΑΣΚΤ, όπου δίδαξε μέχρι το 1997, ενώ την περίοδο 1992-1996 διετέλεσε πρόεδρος της ίδιας Σχολής. Συμμετείχε στις Μπιενάλε της Βενετίας (1958, 1976, 1988) και του Σάο Πάολο (1961, 1963).

- Τα έργα που φιλοτεχνεί στα χρόνια της παραμονής του στη Ρώμη (1955-59), με τον γενικό τίτλο *Πουλιά και Λουλούδια* διακρίνονται για τα εκρηκτικά τους χρώματα, την ένταση της χειρονομιακής γραφής, και τις απροσδιόριστες υβριδικές ζωικές φόρμες και τα βιόμορφα σχήματα. Οι επιρροές από την άμορφη τέχνη, τη λυρική αφαίρεση και τον αφηρημένο εξπρεσιονισμό είναι εμφανείς στη δουλειά του.
- Στις επόμενες ενότητες δουλειάς του τα χρόνια 1960-63, με τίτλους *Κολλάζ, Πλέγματα, Τσαλακωμένα χαρτιά, Χειρονομίες*, χρησιμοποιεί

αποκλειστικά φτωχά ετερόκλητα υλικά, όπως διάφανα πλέγματα, γυψωμένους σάκους, σύρματα, πλέγματα, βρωμισμένα πανιά. Στις συνθέσεις αυτές μεταφέρει την ένταση της χειρονομίας στα υλικά. Οι επαναλαμβανόμενες χειρονομίες σε μικρή κλίμακα συνοψίζονται στην *Μεγάλη λευκή χειρονομία*, με τα 152 μ. πτυχωτού λευκού υφάσματος να ξεδιπλώνονται σε μια επιφάνεια 80 τετραγωνικών μέτρων. Το συγκεκριμένο έργο παρουσιάστηκε στην έκθεση *Τρεις Προτάσεις για μια Νέα Ελληνική Γλυπτική* στο θέατρο «La Fenice» της Βενετίας (καθώς και στη Φλωρεντία και στην Ρώμη). Στην έκθεση που αποτελούσε μια πρόταση του P. Restany, συμμετείχαν επίσης ο Δανιήλ (Παναγόπουλος) και ο Βλάσης Κανιάρης.

- Το ενδιαφέρον για τη φωτογραφία καθώς και οι πειραματισμοί του προετοιμάζουν αυτήν την περίοδο την εμφάνιση του κινήματος της Mec Art (Mechanical Art), του οποίου είναι ένας από τους κυριότερους πρωταγωνιστές του. Η περίοδος της Mec Art καλύπτει τα χρόνια 1963-76. Η τεχνική της ζωγραφικής αντικαθίσταται από τη φωτοχημική μέθοδο. Τα έργα της σειράς *Φαντασμαγορίες της ταυτότητας* αποτελούν φωτογραφικές μεταφορές, εκτυπώσεις σκιών από σιλουέτες σε φυσικό μέγεθος, σε φωτοευαίσθητο πανί.
- Με την ίδια μέθοδο θα ξεκινήσει να δουλεύει τις *Αναμορφώσεις* σε διάφορες εκδοχές και παραλλαγές (απλές, διπλές, σύνθετες, γραμμικές, με ράστερ, κ.ά.) για να οδηγηθεί και στις τρισδιάστατες μνημειακές ανάγλυφες αναμορφώσεις, που αποτελούν υπερμεγέθη γλυπτικά περιβάλλοντα. Οι αναμορφώσεις στηρίζονται στην πλάγια προβολή ενός προσώπου, ενός σώματος ή οποιουδήποτε άλλου φωτογραφικού ντοκουμέντου σ' έναν δισδιάστατο χώρο από ένα δεδομένο σημείο, στο οποίο θα πρέπει να σταθεί ο θεατής για να ανασυνθέσει την εικόνα.
- Οι *Μεταδομές* (1971-77) περιλαμβάνουν συνθέσεις με φωτοχημική μέθοδο που αντιπαράτιθενται σε φωτογραφικές αναπαραγωγές γνωστών ζωγραφικών έργων, στα οποία επεμβαίνει δραματικά.
- Στις αρχές της δεκαετίας του 1980 εγκαινιάζει τις σειρές *Τοίχοι-Πορτρέτα* και *Παλίμψηστα* που επιχειρούν μια σύνοψη της μέχρι τότε πορείας του. Πρόκειται για έργα μεγάλων διαστάσεων στα οποία οι συνεχείς επεμβάσεις (επικαλύψεις, σκισίματα, κοψίματα,

καψίματα, γκράφιτι, κ.ά.), οι βίαιες χρωματικές παρεμβάσεις, η συμβίωση και ο συνδυασμός μέσων και τεχνικών που μέχρι τότε είχε χρησιμοποιήσει, διεκδικούν τον πρωταγωνιστικό ρόλο.

- Οι *Τοίχοι*, τα *Χόνχια* και οι *Σημύδες*, έργα της περιόδου 1986-87, αναπτύσσονται με ευρυθμία, συνδυάζουν τη ζωγραφική με ετερόκλητα υλικά (χαρτιά, εφημερίδες, γόπες τσιγάρων πευκοβελόνες, κ.ά.), ενώ εμφανής είναι και η χρήση της φωτιάς. Στα *Τσιμέντα*, *Ερωτικά πορτρέτα* (1995-97) οι αναμορφώσεις και τα πορτρέτα προβάλλονται πάνω σε ευαισθητοποιημένες επιφάνειες τσιμέντου.

Βιβλιογραφία: Sania Papa, *Nikos et le Mec Art*, διδακτορική διατριβή, Université Paris I-Sorbonne, Παρίσι 1988· Εμμανουήλ Μαυρομμάτης, *Νίκος – Απο-υλοποίηση και διαδικασία ως δομή της εικόνας στο έργο του*, Αθήνα 1988· Χάρης Καμπουρίδης, *Νίκος... Ο πλατωνισμός ενός βαρβάρου*, Θεσσαλονίκη 1988· Κατάλογος αναδρομικής έκθεσης, Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, Θεσσαλονίκη, κείμενα Γιώργος Τζιρτζιλάκης, Σάνια Παπά, Αθήνα 1997.

Εξωτερικοί σύνδεσμοι:

<http://www.ert-archives.gr/V3/public/index.aspx>. (Ψηφιακό αρχείο της ΕΡΤ. Η Βεατρίκη Σπηλιάδη στα πλαίσια της εκπομπής της «Ζωντανό Μουσείο», παρουσιάζει τον ζωγράφο. Πηγαίνουμε στην αρχική σελίδα του αρχείου της ΕΡΤ και κάνουμε αναζήτηση με τον τίτλο της εκπομπής και το όνομα του ζωγράφου).

<http://www.eikastikon.gr/zografiki/kessanlis.html>

<http://ns2.artopos.org/main-gr.html?artists/kessanlis/works/081-gr.html&3>

<http://www.artopos.org/main-en.html?artists/kessanlis/kessanlis-bio-en.html&3>

<http://ns2.artopos.org/main-gr.html?artists/kessanlis/works/267-gr.html&3>

<http://ns2.artopos.org/main-gr.html?artists/kessanlis/works/329-gr.html&3>

Ο **Κώστας Τσόκλης (C. Tsoclis)** (Αθήνα, 1930) σπούδασε ζωγραφική στην ΑΣΚΤ (1948-54) με δάσκαλο τον Γιάννη Μόραλη. Από το 1957 ως το 1960 έζησε στη Ρώμη. Το 1960 εγκαταστάθηκε στο Παρίσι, όπου έζησε ως το 1984. Την περίοδο 1971-72 έζησε και εργάστηκε στο Βερολίνο, με τη γερμανική υποτροφία DAAD.

- Οι πρώτες προσπάθειές του στα τέλη της δεκαετίας του 1950, κινούνται στο πλαίσιο της άμορφης τέχνης με έντονο εξπρεσιονιστικό χαρακτήρα. Η αδρή ματιέρα, η δυναμική χειρονομιακή γραφή, ο συνδυασμός του χρώματος με διάφορα υλικά (άμμος, στάχτη, τσιμέντο, κάρβουνο, μαρμαρόσκονη) γίνονται βασικά χαρακτηριστικά των συνθέσεων του. Η κυριαρχία του μαύρου χρώματος και η υπόμνηση του κόκκινου αναδεικνύουν τις συνθέσεις του που παραπέμπουν σε σκιάχτρα, ερειπωμένες πόλεις και σβησμένους ήλιους.
- Τα χρόνια 1963-65 βιομορφικές φόρμες εμφανίζονται στους πίνακες των ενοτήτων *Καθημερινή εικόνα* και *Συμβάν* –φόρμες που επαναλαμβάνονται και μοιάζουν να επιπλέουν, σ' έναν χώρο που βρίσκεται κοντά στον χώρο των σουρεαλιστών. Σταδιακά οι φόρμες καταλήγουν σε πραγματικά τρισδιάστατα γλυπτά αντικείμενα φτιαγμένα από γύψο και πλαστικό. Πειραματίζεται πάνω στα υλικά και ταυτόχρονα διερευνά τις σχέσεις ζωγραφικού και πραγματικού χώρου, που θα αποτελέσει πρωταρχικό άξονα και πυρήνα της προβληματικής του. Οι συνθέσεις με τα λουλούδια το 1966 κλείνουν την πρώιμη περίοδο της δημιουργίας του.
- Από το 1966 προτείνει τα «αντικείμενα-καταστάσεις» και τα «αντικείμενα-θέματα», επιλέγοντας και χρησιμοποιώντας καθημερινά αντικείμενα (βρύσες, καφάσια, κασόνια, λαστιχένιους σωλήνες, πάνινες καρέκλες, σιδερένιες σκάλες, ξύλινες πόρτες, υδρορροές, φτυάρια, τραπέζια, παράθυρα, κ.ά.), τα οποία συνδυάζονται με τη ζωγραφική. Τα αντικείμενα αυτά προτού κατασκευασθούν και τοποθετηθούν ελεύθερα στον χώρο, στον τοίχο, στο πάτωμα ή και στα δύο, ήταν αυστηρά τοποθετημένα μέσα στην παραλληλόγραμμη επιφάνεια του πίνακα, εκτός από κάποια ελάχιστα τμήματά τους που ξέφευγαν από το πλαίσιο και κατευθύνονταν στον περιβάλλοντα χώρο.
- Στην επόμενη φάση της δουλειάς του με τα άδεια πεταμένα κουτιά μπίρας, τα πώματα και κυρίως με τις βρώμικες τσαλακωμένες εφημερίδες στέκεται κριτικά απέναντι στη σύγχρονη κοινωνία και τις πολιτικές πραγματικότητες της περιόδου. Τα έργα που ακολουθούν με τη χρήση μονόχρωμων χαρτιών, καρφιών, μεταλλικών ράβδων,

σπάγγων ή κομματιών ξύλων αποτελούν ένα γοητευτικό παιχνίδι ανάμεσα στο πραγματικό αντικείμενο και την ψευδαίσθηση της ζωγραφικής του αναπαράστασης, σε συνθέσεις που διακρίνονται για τη λιπότητα, την αφαίρεση και τη δύναμη της επιβολής τους.

- Με τα έργα που έχουν για θέμα το δέντρο, τις πέτρες, τις βάρκες και τη θάλασσα δημιουργεί από τις πιο ποιητικές και υποβλητικές εικόνες του, διευρύνοντας τους προβληματισμούς του για τη φύση, το διαφορούμενο ανάμεσα στο αντικείμενο, στο αντικείμενο-εικόνα και στο αντικείμενο-ιδέα, την αμφίδρομη σχέση ανάμεσα στον πραγματικό-βιωμένο χώρο και τον πλασματικό-αισθητικό χώρο. Με τα έργα αυτά αναδεικνύεται για ακόμη μια φορά η ευρηματικότητα του συνδυασμού ζωγραφικής και κατασκευής.
- Το 1986, εκπροσωπεί την Ελλάδα στη Μπιενάλε της Βενετίας παρουσιάζοντας τη «ζωντανή ζωγραφική», η οποία ανοίγει ένα νέο κεφάλαιο στις πλαστικές του αναζητήσεις με τον συνδυασμό ζωγραφισμένης εικόνας, ηλεκτρονικής εικόνας (προβολή βίντεο) και πραγματικών αντικειμένων.
- Στη συνέχεια, ο Τσόκλης πραγματοποιεί έναν μεγάλο αριθμό εγκαταστάσεων σε γκαλερί, μουσεία ή ιστορικούς χώρους (όπως π. χ. το 1987 στο Παλάτι του Μεγάλου Μαγίστρου στη Ρόδο) ή στον αστικό ιστό της πόλης, πραγματοποιεί performances (*Τα καρπούζια*, 1996· *Οι χαρτοπαίχτες του Σεζάν*, 1993, κ.ά), συλλαμβάνει σύνθετα και σε μεγάλες διαστάσεις έργα-εγκαταστάσεις στις προεκτάσεις της «ζωντανής ζωγραφικής» (*Μήδεια*, 1989· *Άρτεμις*, 1997· *Οι Άγγελοι του Μέλλοντος*, 2001· *Αναστάσεις*, 2003· *Δια μέσου*, 2004· *Συμπερασματικός Οιδίπους*, 2005), παρουσιάζει μνημειακές κατασκευές όπως ο *Άγιος Γεώργιος* το 1990 (που αποτελείται από έναν ζωγραφισμένο πίνακα και ένα γλυπτό μήκους περίπου 17 μέτρων –ο Άγιος στη ζωγραφική επιφάνεια λογχίζει μ' ένα αληθινό δόρυ το φίδι-γλυπτό που για μάτια έχει οθόνες τηλεόρασης)– ή η *Κιβωτός* το 1991 (μια κατασκευή σε σχήμα αβγού με ξύλο, πίσσα και απομεινάρια βάρκας), πειραματίζεται διαρκώς, προτείνοντας συνθέσεις στις οποίες μια σειρά από θρησκευτικές, πολιτισμικές και υπαρξιακές αναφορές έχουν πρωταρχικό ρόλο.

Βιβλιογραφία: *Κώστας Τσόκλης, ο οδοιπόρος*, κατάλογος αναδρομικής έκθεσης, Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, επιμέλεια Κατερίνα Κοσκινά, Αθήνα 2001· Bruno Corà, *C. Tsoclis*, Αθήνα 2005 [=Σύγχρονη Εικαστική Βιβλιοθήκη].

Εξωτερικοί σύνδεσμοι: <http://www.ert-archives.gr/V3/public/index.aspx>. (Ψηφιακό αρχείο της ΕΡΤ. Στο αρχείο υπάρχουν τρεις εκπομπές αφιερωμένες στον Κώστα Τσόκλη. Στη σειρά ντοκιμαντέρ «Η ιστορία των χρόνων μου», ο Κώστας Τσόκλης εστιάζει στη χρονιά που σημάδεψε, σύμφωνα με τον ίδιο την καλλιτεχνική του πορεία. Και η χρονιά αυτή είναι το 1985 όταν φιλοτέχνησε το έργο *Το καμακωμένο ψάρι*, με το οποίο συμμετείχε μαζί με άλλα συνθέσεις της ζωντανής ζωγραφικής στην Μπιενάλε της Βενετίας το 1986. Στο επεισόδιο «Κώστας Τσόκλης» της σειράς «Εικαστικά», ο ζωγράφος μιλάει με αφορμή την αναδρομική του έκθεση στην Πινακοθήκη Πιερίδη. Στη σειρά «Οι Έλληνες», ο ζωγράφος σε συνέντευξή του στη δημοσιογράφο Σοφία Τσιλιγιάννη, μιλάει με αφορμή την αναδρομική του έκθεση στο Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης της Αθήνας, το 2002. Πηγαίνουμε στην αρχική σελίδα του αρχείου της ΕΡΤ και κάνουμε αναζήτηση με τους τίτλους των εκπομπών και το όνομα του ζωγράφου).

<http://www.eikastikon.gr/zografiki/tsoklis.html>

<http://ns1.artopos.org/main-gr.html?artists/tsoclis/087-gr.html&3>

<http://ns1.artopos.org/main-gr.html?artists/tsoclis/157-gr.html&3>

<http://www.artopos.org/main-gr.html?artists/tsoclis/index-gr.html&3>

Ο **Δημήτρης Μυταράς** (Χαλκίδα, 1934) σπούδασε ζωγραφική στην ΑΣΚΤ (1953-57) με δασκάλους τους Σπύρο Παπαλουκά και Γιάννη Μόραλη. Σπούδασε στη συνέχεια στο Παρίσι σκηνογραφία στην École des Arts Décoratifs (1961-64), και παράλληλα παρακολούθησε μαθήματα εσωτερικής διακόσμησης στην École d' Arts et Métiers. Μετά την ολοκλήρωση των σπουδών του και την επιστροφή του στην Αθήνα το 1964, ανέλαβε τη διεύθυνση του Εργαστηρίου Εσωτερικής Διακόσμησης του Αθηναϊκού Τεχνολογικού Ινστιτούτου (ΑΤΙ). Το 1969 διορίστηκε βοηθός στο Εργαστήριο Ζωγραφικής της ΑΣΚΤ, όπου το 1977 εξελέγη τακτικός καθηγητής. Ταυτόχρονα με τη ζωγραφική ασχολήθηκε συστηματικά με τις εφαρμοσμένες τέχνες, την τοιχογραφία, αλλά και με τη σκηνογραφία και την ενδυματολογία στο θέατρο. Δημοσίευσε κείμενα για την τέχνη, ενώ το 1972 εκπροσώπησε την Ελλάδα στην Μπιενάλε της Βενετίας.

- Οι πρώτες προσπάθειές του από τα τέλη της δεκαετίας κινούνται στο πλαίσιο την παραστατικών τάσεων. Στα θέματά του –τοπία της Αθήνας, εσωτερικά, γυναικείες μορφές, νεκρές φύσεις- η απλοποίηση και τα αφαιρετικά στοιχεία συνδυάζονται με την εξπρεσιονιστική χρήση του χρώματος. Στα μέσα της δεκαετίας του 1960, στην ενότητα έργων που παρουσιάζει με τίτλο *Καθρέφτες*, τα εξπρεσιονιστικά στοιχεία εντείνονται, ενώ ιδιαίτερα τονίζεται ο μυστηριώδης συμβολισμός του καθρέφτη.
- Από το 1967, με την επιβολή της δικτατορίας, η ζωγραφική του Μυταρά θα περάσει σε μια περισσότερο κριτική κατεύθυνση, στην οποία με τη χρησιμοποίηση τύπων του φωτογραφικού ρεαλισμού θα εκφραστεί όλο το βαρύ και πιεστικό κλίμα της περιόδου. Οι συνθέσεις με τα πρόσωπα, τα αγάλματα, τις σκηνές από διαδηλώσεις ή τις ομάδες των ατόμων στην αποπνικτική σκιά των νεοκλασικών κτηρίων υποβάλλουν μια καταθλιπτική κοινωνική και πολιτική πραγματικότητα. Το ζωγραφισμένο βέλος που υποδεικνύει το κεντρικό θέμα της κάθε σύνθεσης υπάρχει σαν μοτίβο στα περισσότερα έργα αυτής της εποχής. Τα σκούρα χρώματα εντείνουν την απαισιοδοξία.
- Άλλα θέματα που θα δουλέψει αυτήν την περίοδο είναι μια σειρά με αρχαιολογικά τοπία με σειρές από θρυμματισμένες κολώνες σε αχανείς χώρους, καθώς και μια σειρά από ολόσωμα πορτρέτα τα οποία εμφανίζονται μέσα σε αρχαία επιτύμβια μνημεία –ένα θέμα που θα επεξεργασθεί πολύ συχνά στην εξέλιξη της ζωγραφικής του.
- Στα μέσα της δεκαετίας του 1970 ένα άλλο θέμα έρχεται να εγκατασταθεί στη δουλειά του, αυτό της μοτοσικλέτας και του μοτοσικλετιστή. Ο Μυταράς αντιμετωπίζει την μοτοσικλέτα σαν «ένα άγριο θηρίο». Η γραφή γίνεται πιο γρήγορη, ενώ οι συνθέσεις με τους μοτοσικλετιστές κερδίζουν σε χρωματικές και σχεδιαστικές ποιότητες.
- Το πορτρέτο στη συνέχεια θα γίνει ένα από τα κύρια εικαστικά του ενδιαφέροντα. Στο έργο του επιβάλλεται ολοκληρωτικά ένας έντονος εξπρεσιονισμός. Η οξύτητα του χρώματος και του σχεδίου, η αφαιρετική διάθεση, οι παραμορφώσεις αλλά και η μνημειακότητα

της ανθρώπινης μορφής αναδεικνύονται σε βασικά χαρακτηριστικά της ζωγραφικής του.

Βιβλιογραφία: Δημήτρης Μυταράς. *Ζωγραφική 1948-1983*, κείμενο Ελένη Βακαλό, Αθήνα 1983· *Δημήτρης Μυταράς*, Αθήνα 1989.

Εξωτερικοί σύνδεσμοι: <http://www.ert-archives.gr/V3/public/index.aspx>.

(Ψηφιακό αρχείο της ΕΡΤ. Στο αρχείο υπάρχουν δύο εκπομπές αφιερωμένες στον Δημήτρη Μυταρά. Στην εκπομπή «Ζωντανό Μουσείο» ο Μυταράς μιλάει για τη ζωή και την τέχνη του και παρουσιάζει το εργαστήριό του. Στη σειρά «Οι Έλληνες», ο ζωγράφος σε συνέντευξή του στη δημοσιογράφο Σοφία Τσιλιγιάννη, μιλάει για τη ζωγραφική και τη διαδρομή του στην ελληνική εικαστική σκηνή. Πηγαίνουμε στην αρχική σελίδα του αρχείου της ΕΡΤ και κάνουμε αναζήτηση με τους τίτλους των εκπομπών και το όνομα του ζωγράφου).

<http://www.eikastikon.gr/zografiki/mytaras.html>

<http://www.tf.auth.gr/teloglion/default.aspx?lang=el-GR&loc=1&&page=565&artistbioid=24>

Ο **Αλέκος Φασιανός** (Αθήνα, 1935) σπούδασε ζωγραφική στην ΑΣΚΤ (1956-60) με δάσκαλο τον Γιάννη Μόραλη. Το 1960 έφυγε με υποτροφία της γαλλικής κυβέρνησης στο Παρίσι, για να μελετήσει μέχρι το 1963 λιθογραφία στην *École des Beaux-Arts*. Ο Φασιανός, εκτός από τη ζωγραφική, ασχολήθηκε συστηματικά με τη σκηνογραφία, τη χαρακτική και την εικονογράφηση, ενώ δημοσίευσε άρθρα και κυκλοφόρησε βιβλία.

- Μετά από μια σύντομη περίοδο (1957-58), κατά τη διάρκεια της οποίας επηρεάστηκε από την Αφηρημένη Τέχνη, υιοθέτησε ένα απόλυτα προσωπικό ύφος, στο πλαίσιο της παραστατικής ζωγραφικής. Οι μορφές αρχικά της ζωγραφικής του (τη δεκαετία του 1960) θύμιζαν χοντροκομμένες καρικατούρες και απέπνεαν μια δόση κοινωνικής κριτικής. Σταδιακά οι μορφές αρχίζουν να αποκτούν σχεδιαστική καθαρότητα και να εκλεπτύνονται.
- Στη δουλειά του οι επιρροές από την αρχαία ελληνική αγγειογραφία, τον κόσμο του Καραγκιόζη και το θέατρο σκιών, τη λαϊκή τέχνη και ιδιαίτερα τη ζωγραφική του Θεόφιλου είναι εμφανείς.

- Η απλότητα, η αμεσότητα και ο αυθορμητισμός των συνθέσεών του, το εξαιρετικής κομψότητας, λεπτότητας και εκφραστικότητας σχέδιο, τα λαμπερά, πλακάτα χρώματα, η ποιητική διάθεση και η παιδικότητα, η διάχυτη ερωτική ατμόσφαιρα, η σχηματοποίηση των μορφών είναι τα κύρια χαρακτηριστικά της ζωγραφικής του από τις αρχές της δεκαετίας του 1970. Οι ζωγραφικές ποιότητες των έργων αναιρούν τις οποίες εντάσεις για αυτάρεσκη επανάληψη και τυποποίηση.
- Ο Φασιανός καλλιεργεί τον προσωπικό του μύθο, στον οποίο ο βιωματικός χαρακτήρας συμβιώνει με στοιχεία της ελληνικότητας. Τα ζευγάρια των εραστών, οι ποδηλάτες με τα χαρακτηριστικά μικροαστικά κοστούμια, τις ριγέ γραβάτες και τα φουλάρια που ανεμίζουν, τα νωχελικά γυναικεία γυμνά μέσα σε εσωτερικούς χώρους, οι γυμνοί νέοι, οι καπνιστές, οι «καθημερινοί» θεοί και ήρωες της αρχαιότητας, οι καβαλάρηδες, οι νεκρές φύσεις με τα καρπούζια, τα ψάρια και τις μέλισσες, αποτελούν από τις πιο αναγνωρίσιμες και καταξιωμένες στη συνείδηση του κοινού εικόνες της σύγχρονης ελληνικής τέχνης.

Βιβλιογραφία: Φασιανός, κείμενα L. Aragon – Ελένη Βακαλό, Αθήνα 1980· Φασιανός-Χαρακτικά, κείμενα Β. Cheerbrant, Δ. Γιακουμάκης, Αθήνα 1982· Φασιανός, Αθήνα 1989· Φασιανός, Αθήνα 1992· Φασιανός-Σχέδια, κείμενα Γ. Μανιώτης, Ν. Μισιρλή, Κ. Γαβράς, Β. Cheerbrant, Κ. Tanikawa, Αθήνα 1994· Φασιανός. *Μυθολογίες του καθημερινού*, κατάλογος αναδρομικής έκθεσης, Εθνική πινακοθήκη και Μουσείο Αλεξάνδρου Σούτζου, επιμέλεια Έφη Αγαθονίκου, κείμενα Μαρίνα Λαμπράκη-Πλάκα, Οδυσσέας Ελύτης, Νέλλη Μισιρλή, Έφη Αγαθονίκου, Luis Aragon, Jacques Lacarière, Αθήνα 2004.

Εξωτερικοί σύνδεσμοι: <http://www.ert-archives.gr/V3/public/index.aspx>. (Ψηφιακό αρχείο της ΕΡΤ. Στο αρχείο υπάρχουν δύο εκπομπές αφιερωμένες στον ζωγράφο. Στην εκπομπή «Αντ' αυτού» ο Αλέκος Φασιανός «φιλοτεχνεί» το πορτρέτο του αρχαίου ζωγράφου Απελλή. Στα πλαίσια της εκπομπής «Παρασκήνιο» ο Φασιανός με αυτοκριτική και χιούμορ, ανατρέχει στη ζωή του και τις πρώιμες καλλιτεχνικές του αναζητήσεις. Πηγαίνουμε στην αρχική σελίδα του αρχείου της ΕΡΤ και κάνουμε αναζήτηση με τους τίτλους των εκπομπών και το όνομα του ζωγράφου).

<http://www.eikastikon.gr/zografiki/fasianos.html>

<http://www.tf.auth.gr/teloglion/default.aspx?lang=el->

[GR&loc=1&&page=556&item=1053](http://www.tf.auth.gr/teloglion/default.aspx?lang=el-GR&loc=1&&page=556&item=1053)

<http://www.artopos.org/main-gr.html?artists/cards/fassianos-gr.html&3>

Στο κεφάλαιο αυτό συμπεριλαμβάνονται Έλληνες καλλιτέχνες, οι οποίοι έζησαν και δημιούργησαν το μεγαλύτερο μέρος του έργου τους έξω από τα σύνορα της Ελλάδας, κερδίζοντας την αναγνώριση και την καταξίωση. Κάποιοι από αυτούς, όπως ο Γιάννης Κουνέλλης, ο Λουκάς Σαμαράς, η Χρύσα, ο Κωνσταντίνος Ξενάκης και ο Στήβεν Αντωνάκος, θα διεκδικήσουν μια ξεχωριστή θέση στην πρωτοπορία της σύγχρονης τέχνης σε παγκόσμιο επίπεδο.

Η πολυμορφία των αναζητήσεων, των υλικών και των μέσων χαρακτηρίζει τις προσπάθειες και των δώδεκα καλλιτεχνών του κεφαλαίου.

Ο Ντίκος Βυζάντιος που θα βρεθεί στο Παρίσι την εποχή της άμορφης τέχνης και της λυρικής αφαίρεσης, θα πλουτίσει τα ρεύματα αυτά με προσωπικές αναζητήσεις, χωρίς να αρνηθεί την εικόνα και από τη δεκαετία του 1970 η ζωγραφική θα κινηθεί στο πλαίσιο των νέο-παραστατικών τάσεων

Ο Δανιήλ (Παναγόπουλος) με τα κουτιά και τις λινάτσες του θα δημιουργήσει έργα ευαίσθητα και ποιητικά.

Ο Ιάσων Μολφέσης θα γίνει πρωτοπόρος στη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών στην τέχνη, πειραματιζόμενος και διερευνώντας τις δομές που του προσφέρει η τεχνολογία.

Ο Στήβεν Αντωνάκος και η Χρύσα (Βαρδέα) θα αναδειχθούν σε πρωτοπόρους με τη χρήση του νέον και την εμπλοκή της ηλεκτρικής αυτής πηγής στη σύνθεση του εικαστικού έργου.

Ο Βαλέριος Καλούτσης θα πειραματισθεί με τα υλικά προς διάφορες κατευθύνσεις, ενώ ο Γιάννης Γραμματικόπουλος θα αναδείξει με εμμονή την ένταση και τον δυναμισμό της άμορφης τέχνης και της χειρονομιακής γραφής.

Ο Παύλος (Διονυσόπουλος), εκκινώντας από την ποπ αρτ και τους Νέους Ρεαλιστές, θα χρησιμοποιήσει το χαρτί της αφίσας για να δημιουργήσει συνθέσεις και περιβάλλοντα τα οποία αποπνέουν ρομαντισμό, ποιητικότητα και νοσταλγία.

Η επικοινωνία ως γραφή, σήμα, σχήμα ή αντικείμενο θα γίνει ο πυρήνας της δημιουργίας του Κωνσταντίνου Ξενάκη.

Ο Γιάννης Κουνέλλης θα αναδειχθεί σ' έναν από τους πρωτοπόρους και θεμελιωτές του κινήματος της *arte povera* (φτωχής τέχνης), ενώ ο Λουκάς Σαμαράς θα πλουτίσει και θα διευρύνει τη διεθνή πρωτοπορία της τέχνης με πρωτότυπες, πειραματικές και ρηξικέλευθες ερευνητικές προτάσεις.

Τέλος, το έργο του Αλέξη Ακριθάκη, ανένταχτο, σημαντικό και γοητευτικό, απρόσμενο, ποιητικό και πηγαίο, συνιστά ένα ιδιαίτερα σύνθετο και ιδιότυπο καλλιτεχνικό γεγονός στο σώμα της σύγχρονης ελληνικής τέχνης.

ΣΥΝΟΨΗ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Ο **Κωνσταντίνος (Ντίκος) Βυζάντιος** (Αθήνα, 1924) πήρε τα πρώτα μαθήματα από τον ζωγράφο πατέρα του Περικλή Βυζάντιο. Σπούδασε ζωγραφική στην ΑΣΚΤ (1938-42). Με υποτροφία της γαλλικής κυβέρνησης (1946) συνέχισε στο Παρίσι, στις Ακαδημίες Julian και Grande Chaumière. Εγκαταστάθηκε και έζησε μόνιμα στη Γαλλία, όπου συνδέθηκε με προσωπικότητες όπως ο A. Giacometti, ο E. Ionesco, ο Κριστιάν Ζερβός και ο Δημήτρης Γαλάνης. Ασχολήθηκε επίσης με τη χαρακτηριστική.

- Με αφετηρία την οπτική πραγματικότητα, τα έργα που ζωγραφίζει τη δεκαετία του 1950 διακρίνονται για την έμφαση που δίνει στο ατμοσφαιρικό, την εξπρεσιονιστική χρήση του χρώματος και τον τονισμό του ρόλου του φωτός.
- Από τις αρχές της δεκαετίας του 1960, αξιοποιεί στοιχεία της αφαίρεσης, τα οποία συνδυάζει με παραστατικά μοτίβα (ανθρώπινες μορφές, αντικείμενα της καθημερινής ζωής και νεκρές φύσεις), αποσπασματικοποιημένα και έντονα σχηματοποιημένα.
- Από τα μέσα της δεκαετίας του 1970 έχουμε την επιστροφή του Βυζάντιου στις νεοπαραστατικές τάσεις, με θέματα νεκρές φύσεις που επιβάλλονται μέσα σ' έναν ελλειπτικό χώρο. Η ανθρώπινη μορφή διεκδικεί πρωταγωνιστική θέση στη ζωγραφική του από τα μέσα της επόμενης δεκαετίας. Η μανιεριστική επιμήκυνση των σωμάτων, ο προβληματικός χώρος, οι δυναμικές διαγώνιες, τα αντιρεαλιστικά στοιχεία, η αινιγματική ατμόσφαιρα και η απαισιόδοξη διάθεση γίνονται βασικά χαρακτηριστικά της ζωγραφικής του.

Βιβλιογραφία: Ε. Pinto, *Byzantios*, Παρίσι 1994· Gerarld Gassiot-Talabot, *Κωνσταντίνος Βυζάντιος*, Αθήνα 2007 (=Σύγχρονη Εικαστική Βιβλιοθήκη).

Εξωτερικοί σύνδεσμοι:

<http://www.ert-archives.gr/V3/public/pop-view.aspx?tid=35751&tsz=0&act=mMainView>

Ο **Δανιήλ (Danil) [Παναγόπουλος**, Πύργος Ηλείας, 1924] μετά από ολιγόχρονη φοίτηση στην Ιατρική Σχολή (1943-44) του Πανεπιστημίου Αθηνών, σπούδασε ζωγραφική στην ΑΣΚΤ (1944-47) στον εργαστήριο του Κωστή Παρθένη. Το 1954 με υποτροφία συνεχίζει τις σπουδές του στο Παρίσι, όπου και θα εγκατασταθεί μόνιμα.

- Στο Παρίσι θα έρθει σε επαφή με την αφηρημένη τέχνη και θα ξεκινήσει τους πειραματισμούς του που «τείνουν», όπως χαρακτηριστικά επισημαίνει ο ίδιος, «στην πραγματοποίηση ενός

φυσικού κλειστού χώρου τριών διαστάσεων» και στην απόδοση «ενός κόσμου όπου το εφήμερο, το τραγικό και το βίαιο, κυριαρχούν». Το αποτέλεσμα θα είναι η πρώτη σειρά κουτιών που παρουσιάζει και τιτλοφορεί *Κουτιά Πυξίδες της Πανδώρας*. Πρόκειται για απλά χάρτινα, ευτελή κουτιά συσκευασιών, στα οποία επεμβαίνει με χρώματα (μαύρο, άσπρο, κόκκινο) και τα οποία τα σχίζει με μαχαίρι, τα τρυπάει, τα τσαλακώνει, αφήνοντας να φανεί το εσωτερικό τους. Όπως διαπιστώνει, όσο προχωράει η έρευνά του προς τη συγκεκριμένη κατεύθυνση δημιουργείται ένας «χώρος που κατοικείται από σχήματα και η πλαστική γλώσσα αρχίζει να φέρνει στην επιφάνεια αναμνήσεις ή βιώματα» που είχε από την Ελλάδα της δεκαετίας του 1940-50.

- Από τα μέσα της δεκαετίας του 1960, προτείνει ηλεκτρικά, οπτικο-κινητικά έργα. Χρησιμοποιεί ηλεκτρικό φως και εισάγει στα κουτιά του βέλη ή κομμένες χάρτινες ανθρώπινες φιγούρες. Το φως αναβοσβήνοντας περιοδικά «σε γεωμετρική κίνηση», άλλοτε αποκαλύπτει και άλλοτε βυθίζει στο σκοτάδι τα υπόλοιπα στοιχεία, αφού το εσωτερικό των κουτιών είναι φτιαγμένο από πλαστικό υλικό διαπερατό στο ηλεκτρικό φως. Πρόκειται για συνθέσεις που κινούνται στο πλαίσιο της οπτικής και της κινητικής τέχνης, με τονισμένη τη διάθεση του παιχνιδιού, αλλά και φανερό το κριτικό σχόλιο για τον σύγχρονο τεχνολογικό πολιτισμό.
- Από τα τέλη περίπου της δεκαετίας του 1970, ο Δανιήλ επανέρχεται στην «επίπεδη επιφάνεια», στον «τοίχο». Αυτός άλλωστε θα είναι και ο τίτλος της ατομικής έκθεσης που θα πραγματοποιήσει στην Αθήνα το 1975: *Επιστροφή στον τοίχο*. Χρησιμοποιεί χαρτόνια, στην επιφάνεια των οποίων χαράσσει τομές με μαχαίρι, επιτρέποντας το «λευκό φως» του τοίχου να εισχωρήσει στη σύνθεση, ενώ παράλληλα ένα σύστημα χρωματικών υπογραμμίσεων ολοκληρώνει τα σύνολα. Στη συνέχεια το χαρτόνι αντικαθίσταται από λινάτσα, η οποία χωρίς κανένα πλαίσιο κρέμεται ελεύθερα στον τοίχο. Η υφή του νέου αυτού υλικού που διαρθρώνεται σε μικρότερα ή μεγαλύτερα γεωμετρικά θέματα, ο χρωματικός περιορισμός, τα διάφορα ξεφτίσματα της ύφανσης και τα «φωτεινά

παράθυρα» οδηγούν σε ιδιαίτερα εκφραστικά, ευρηματικά και υποβλητικά αποτελέσματα.

- Η δουλειά του στη συνέχεια κινείται στο ίδιο πλαίσιο, δίνοντας ωστόσο έμφαση στη χειρονομία, τον ρυθμό, την κίνηση και τις τονικές διαβαθμίσεις του χρώματος που διεκδικεί τώρα ξεχωριστό ρόλο στη δημιουργία του.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Κέντρο Σύγχρονης Τέχνης «Ιλεάνα Τούντα», κείμενο Ο. Revault d' Allones, Αθήνα 1990.

Εξωτερικοί σύνδεσμοι:

http://www.eikastikon.gr/zografiki/daniil_p_en.html

<http://artopos.org/main-gr.html?artists/daniel/kenedy-gr.html&3>

<http://artopos.org/main-gr.html?artists/daniel/port-intro-gr.html&3>

Ο **Ιάσων Μολφέσης** (Αθήνα, 1925) σπούδασε στην ΑΣΚΤ (1942-46) με δασκάλους τους Δημήτρη Μπισκίνη, Κωστή Παρθένη και Επαμεινώνδα Θωμόπουλο, ενώ παράλληλα έκανε σπουδές νομικής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών (1942-44). Κατά τη διάρκεια της στρατιωτικής του θητείας μελέτησε τη βυζαντινή τέχνη στη Βόρεια Ελλάδα. Το 1950 έφυγε για το Παρίσι και σπούδασε τοιχογραφία στην École des Beaux-Arts (1951-53). Έζησε μόνιμα στη Γαλλία μέχρι το 1988, χρονιά που εξελέγη καθηγητής στη Σχολή Καλών Τεχνών του ΑΠΘ. Δίδαξε μέχρι το 1990 και από τότε ζει στο Παρίσι.

- Την περίοδο 1950-70 ασχολήθηκε με τη ζωγραφική. Τα πρώτα του έργα είναι συνθέσεις με ανθρώπινες μορφές και τοπία. Με την εγκατάστασή του στη Γαλλία, η ζωγραφική του κινήθηκε στο πλαίσιο των αφηρημένων τάσεων και της άμορφης τέχνης. Ο χρωματικός περιορισμός, η ένταση και η βιαιότητα της εξπρεσιονιστικής, χειρονομιακής γραφής, η δραματικότητα αλλά και ένας διαφαινόμενος λυρισμός είναι τα κύρια χαρακτηριστικά των συνθέσεών του.

- Στις αρχές της δεκαετίας του 1960 αξιοποιεί τις δυνατότητες των ηλεκτρονικών υπολογιστών, ενσωματώνοντας στη ζωγραφική επιφάνεια σπαράγματα διάστικτων ταινιών.
- Από το 1968 στρέφεται στη γλυπτική και αρχίζει να δημιουργεί ανάγλυφα και μεγάλους γλυπτικούς χώρους στο Παρίσι και σ' άλλες γαλλικές πόλεις. Στους χώρους αυτούς η μυθολογία συμβιώνει με τον σύγχρονο τεχνικό πολιτισμό, μ' ένα βαθύ μεταφυσικό-φιλοσοφικό υπόβαθρο και μια καιρία συμβολική διάσταση. Έχει παρουσιάσει σειρές ανάγλυφων (*Σαρκοφάγος, Ήλιον, Τήξη, Υδρογόνο, κ.ά.*), ενώ ενδεικτικοί είναι οι τίτλοι των μεγάλων γλυπτικών του συνθέσεων-παρεμβάσεων σε δημόσιους χώρους: *Αγορά, Λαβύρινθος, Απολίθωμα, Δέλτα, Πλανήτης, κ.ά.*
- Από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, τα έργα του είναι ανάγλυφες ή επίπεδες συνθέσεις που πλησιάζουν τη ζωγραφική, στις οποίες τα ολοκληρωμένα συστήματα ηλεκτρονικών υπολογιστών συνδυάζονται με σχηματοποιημένες ανθρώπινες μορφές.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Κέντρο Σύγχρονης Τέχνης «Ιλεάνα Τούντα», κείμενα Ι. Ηφαιστου, Α. Ξύδης, C. Delloye, Κ. Αξελός, Αθήνα 1990· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Κέντρο Σύγχρονης Τέχνης «Ιλεάνα Τούντα», Αθήνα 1996· *Ιάσων Μολφέσης. Γλυπτική των μεγάλων χώρων. Σχέδια-Κείμενα*, κείμενα Α. Ξύδης, Μ. Ζ. Κασιμάτη, Αθήνα 1997.

Ο **Στήβεν (Στυλιανός) Αντωνάκος (Stephen Antonakos)** (Άγιος Νικόλας Γυθείου Λακωνίας, 1926) εγκαταστάθηκε με την οικογένειά του στη Νέα Υόρκη το 1930. Στην τέχνη είναι αυτοδίδακτος.

- Κατά τη δεκαετία του 1950, μέσα στο πλαίσιο της ποπ αρτ, χρησιμοποιεί ετερόκλητα υλικά καθημερινής χρήσης και *objets-trounés*, τα οποία συναρμολογεί ή συναρμόζει σε κατασκευές, ενώ παράλληλα δημιουργεί κολλάζ ή «*sewllages*» (συνθέσεις με υφάσματα ραμμένα μεταξύ τους). Πολλά από αυτές τις συνθέσεις χρωματίζονται μ' ένα ενιαίο χρώμα, συνήθως δυνατό πορτοκαλί. Την ίδια περίοδο, φιλοτεχνεί και τα *Μαξιλάρια*. Πρόκειται για

πραγματικά μαξιλάρια, μέσα στα οποία κρύβονται διάφορα αντικείμενα, ενώ η επιφάνειά τους φέρει ανάγλυφα στοιχεία –από γράμματα και λέξεις μέχρι λαμπτήρες νέον. Σ' αυτά τα έργα ο Αντωνάκος θα χρησιμοποιήσει για πρώτη φορά το νέον.

- Από τις αρχές της δεκαετίας του 1960, το νέον γίνεται το βασικό μέσο της δημιουργίας του. Αναπτύσσει τους λαμπτήρες του νέον σε λιτά σχήματα και σε γεωμετρικές διατάξεις, συνδυάζοντας τους, αρκετές φορές, με άλλα υλικά, όπως ξύλο και μέταλλο. Η τεκτονική οργάνωση, η πλαστικότητα του φωτός-χρώματος και ο χώρος μέσα στον οποίο αναπτύσσονται οι συνθέσεις του θα αποτελέσουν βασικά χαρακτηριστικά της δημιουργίας του αλλά και καθοριστικές παράμετροι των πειραματισμών και των αναζητήσεών του.
- Η προέκταση της σχεδιαστικής ιδιότητας του νέον μέσα στον πραγματικό χώρο θα δοθεί τη δεκαετία του 1970 με τα ημιτελή, ανολοκλήρωτα γεωμετρικά σχήματα (τετράγωνα, κύκλοι, τρίγωνα), τα οποία αναπτύσσονται μέσα στο αστικό ή το φυσικό τοπίο. Τη δεκαετία αυτή θα αναγνωρισθεί διεθνώς και θα αναλάβει την εκτέλεση σημαντικών έργων μεγάλης κλίμακας σε δημόσιους χώρους της Αμερικής.
- Από τις αρχές της δεκαετίας του 1980 το νέον αναπτύσσεται πάνω στη μονοχρωμία ελεύθερων καμβάδων ή ξύλινων τελάρων, επιζωγραφισμένων με πλούσιες τονικές διαβαθμίσεις. Το τεχνητό φως αντιπαράτίθεται και συνομιλεί με το φως της ζωγραφισμένης επιφάνειας. Θα ακολουθήσουν τα μεταλλικά τελάρα, επιζωγραφισμένα με βαριά, βιομηχανικά χρώματα, τα οποία μετατρέπονται σε πηγές ακτινοβολίας ενός μυστηριακού/θρησκευτικού φωτός, αφού το νέον τοποθετείται στην πίσω πλευρά τους. Τα έργα που εκθέτει από τα τέλη της δεκαετίας του 1980, φέρουν τίτλους όπως *Άγιος Ιωάννης ο Βαπτιστής*, *Άγιος Γεώργιος*, *Άγιος Νικόλαος*, που είναι ενδεικτικοί των νέων κατευθύνσεων της δημιουργίας του. Στις συνθέσεις αυτές εμφανείς είναι οι αναφορές στη βυζαντινή τέχνη, αλλά και η προσπάθεια να προσδώσει στο φως μια υπερβατική διάσταση και λειτουργία. Στο ίδιο κλίμα κινούνται από τα εκτεταμένα

περιβάλλοντα που δημιουργεί αλλά και τα παρεκλήσσια που κατασκευάζει.

Βιβλιογραφία: Στήβεν Αντωνάκος. *Αναδρομική*, Κατάλογος αναδρομικής έκθεσης, Μουσείο Μπενάκη, επιμέλεια Κατερίνα Κοσκινά, Αθήνα 2007.

Εξωτερικοί σύνδεσμοι:

<http://www.stephantonakos.com/>

<http://www.ert-archives.gr/V3/public/index.aspx>. (Ψηφιακό αρχείο της ΕΡΤ. Η σειρά «Η εποχή των εικόνων», φιλοξενεί τον καλλιτέχνη. Πηγαίνουμε στην αρχική σελίδα του αρχείου της ΕΡΤ και κάνουμε αναζήτηση με τον τίτλο της εκπομπής και το όνομα του ζωγράφου).

Ο **Βαλέριος Καλούτσης** (Χανιά Κρήτης, 1927) σπούδασε στην ΑΣΚΤ (1947-53) με δάσκαλο τον Γιάννη Μόραλη και συνέχισε τις σπουδές του στο St Martin' s School of Art του Λονδίνου και στην École des Beaux-Arts του Παρισιού.

- Τα πρώτα του έργα κινούνται στο μεταίχμιο μεταξύ παραστατικότητας και αφαίρεσης. Δημιουργεί ανάγλυφες επιτοίχιες συνθέσεις-αφηρημένες τοπιογραφίες/διαμορφώσεις γης στις οποίες συνδυάζονται ετερόκλητα, τυχαία υλικά (π.χ. ξύλα, θραύσματα από σωλήνες και πήλινα αγγεία, καρφιά, κομμάτια γυαλιών και εξαρτήματα από μηχανήματα), στα οποία πολλές φορές επεμβαίνει με μεταλλικά χρώματα.
- Ο Καλούτσης θα ασχοληθεί με τη φωτοκινητική τέχνη και, με τη χρήση της τεχνολογίας, θα δημιουργήσει τα «κινησιοπτικά κιβώτια» (*Kinoptics*), ηλεκτρικές συνθέσεις με φως, στα οποία η αίσθηση της κίνησης επιτυγχάνεται με οπτικά εφφέ.
- Η έλλειψη ουσιαστικής επικοινωνίας και η αρνητική επιρροή των μέσων μαζικής ενημέρωσης (στη ζωγραφική σειρά *Επικοινωνία*), η αντιπαράθεση πραγματικής και τεχνητής φύσης (στη σειρά *Naturalistic*, όπου χρησιμοποιεί τεχνολογικά υλικά και φωτογραφίες), οι έννοιες της διάβρωσης, της φθοράς και της αναδημιουργίας (στη σειρά *Διαβρώσεις*, στην οποία τα υλικά φυσικής προέλευσης

συνδυάζονται με συνθετικές, χημικές ουσίες) είναι τα βασικά θέματα που θα απασχολήσουν στη συνέχεια τον καλλιτέχνη. Πρόκειται για ενότητες έργων στις οποίες διαφαίνεται ο γενικότερος προβληματισμός του, αλλά και οι πειραματισμοί του σε υλικά και τεχνικές.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Νέες Μορφές», κείμενο Αλέξανδρος Ξύδης, Αθήνα 1986· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, αίθουσα τέχνης «Δεσμός», Αθήνα 1991· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Νέες Μορφές», Αθήνα 1996.

Ο Γιάννης Γραμματικόπουλος (Αθήνα, 1928) ζωγραφική και χαρακτική στην ΑΣΚΤ (1947-53) με δασκάλους τους Ουμβέρτο Αργυρό και Γιάννη Κεφαλληνό. Συνέχισε με σπουδές ζωγραφικής και τοιχογραφίας στην École des Beaux-Arts (1957-58) του Παρισιού, όπου εγκαταστάθηκε μόνιμα, ενώ από το 1967 διατηρούσε εργαστήριο και στις Βρυξέλλες.

- Τα πρώτα του έργα κινούνται στο πλαίσιο των αναπαραστατικών τάσεων, ενώ στη συνέχεια μέσα από ιμπρεσιονιστικές και εξπρεσιονιστικές αναζητήσεις οδηγήθηκε στα μέσα της δεκαετίας του 1950 στην αφαίρεση.
- Οι επιρροές από τον άμορφη τέχνη, τον τασισμό και τη λυρική αφαίρεση είναι εμφανείς στη δουλειά του. Ο δυναμισμός της χειρονομιακής γραφής σε συνδυασμό με τη χρήση της τεχνικής του *dripping* χαρακτηρίζουν τις συνθέσεις του, στις οποίες ο ρυθμός και η κίνηση διεκδικούν πρωταγωνιστικό ρόλο.
- Ο ίδιος σε διάφορα κείμενά του θα προσπαθήσει να εκφράσει την προσωπική του κοσμοθεωρία, η οποία στηρίζεται στην ύπαρξη των αντίθετων στοιχείων του σύμπαντος –και αυτό είναι ο πυρήνας της δουλειάς του. Μάλιστα θα προτείνει τους όρους «κοσμογράφος» και «κοσμογραφική» για να περιγράψει τη δουλειά του.
- Μετά το 1980, η ζωγραφική του συνεχίζει να κινείται στον χώρο της αφαίρεσης. Τώρα όμως χρησιμοποιεί μια πιο αυστηρή,

γεωμετρική γραφή, την οποία, ορισμένες φορές, συνδυάζει με την ένταση της χειρονομίας.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Επίπεδα», κείμενο Γιάννης Γραμματικόπουλος, Αθήνα 1982· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Επίπεδα», κείμενα L.-L. Sosset, Γιάννης Γραμματικόπουλος, Αθήνα 1987.

Ο **Παύλος [Διονυσόπουλος] (Pavlos)** (Φιλιατρά, 1930) σπούδασε ζωγραφική στην ΑΣΚΤ (1949-53) με δάσκαλο τον Γιάννη Μόραλη. Το 1954 με υποτροφία του γαλλικού κράτους πήγε στο Παρίσι, ενώ την περίοδο 1955-58 εργάσθηκε στην Αθήνα για τη διαφήμιση και το θέατρο. Το 1958 έφυγε ξανά για το Παρίσι, όπου εγκαταστάθηκε μόνιμα.

- Δημιουργεί τα πρώτα του έργα με κομμένα χαρτιά περιοδικών και στη συνέχεια γοητεύεται από το μέγεθος και τα χρώματα των αφισών των παρισινών δρόμων και του μετρό ανακαλύπτοντας το βασικό δομικό υλικό των έργων του. Κόβει τις χρησιμοποιημένες αφίσες σε λωρίδες με τη μηχανή του τυπογραφείου και τις συναρμολογεί σε κατακόρυφες πυκνές επαλληλίες ώστε να φαίνονται στην κόψη τους και να σχηματίζουν επιτοίχιες αφηρημένες συνθέσεις.
- Επεξεργαζόμενος την αρχική ιδέα, προχωράει το 1965 σε ένα δεύτερο στάδιο ανάπτυξής της: σε μια καμπυλόγραμμη, κυματοειδή «μπαρόκ» οργάνωση με έντονο το στοιχείο της κίνησης. Στη συνέχεια, μέσα από τις αναδιπλώσεις του χαρτιού εμφανίζονται τα πρώτα εικονιστικά μοτίβα. Καταναλωτικά αγαθά και καθημερινά αντικείμενα, λουλούδια και δέντρα, αρχικά μεγεθυμένα με διάθεση γιγαντισμού εγκλωβίζονται σε φύλλα πλεξιγκλάς, απομονώνονται, αποφορτίζονται από τη χρήση, τη λειτουργία και τις ιδιότητές τους.
- Η εμμονή σε συγκεκριμένα θέματα, ο χειροτεχνικός χαρακτήρας με τους λεπτούς, σύνθετους και περίτεχνους συνδυασμούς του χαρτιού, η πλαστικότητα και η πλούσια χρωματικότητα που προκύπτει από το ίδιο το υλικό γίνονται κύρια γνωρίσματα της δουλειάς του.

- Παρότι οι αναζητήσεις του συμπορεύονται με εκείνες των Νέων Ρεαλιστών και των καλλιτεχνών της ποπ αρτ, ποτέ δεν εντάχθηκε σε κανένα από αυτά τα κινήματα.
- Στα τέλη της δεκαετίας του 1960 παρουσιάζει σειρά από περιβάλλοντα (*Ναός, Μπουτίκ για άντρες, Διάδρομος, Αίθουσα διαλέξεων, Δάσος*), όπου η απόσταση ανάμεσα στον θεατή και το έργο καταργείται. Στο *Δάσος* π.χ., συνδυάζει δέντρα σε φυσικό μέγεθος από χαρτί αφίσας και πλεξιγκλάς με πραγματικά παγκάκια και ήχους πουλιών, μια τεχνητή φύση που υποβάλλει στον θεατή την εντύπωση ότι βρίσκεται σ' ένα πραγματικό δάσος. Το 1973 οργανώνει ένα happening που θα επαναλάβει και αργότερα: με ειδική κόλλα βραδείας πήξεως σχεδιάζει φιγούρες αθλητών σ' έναν τοίχο που τις αποκαλύπτουν οι θεατές πετώντας χρωματιστά κομφετί.
- Το 1973 καταπιάνεται μ' ένα θέμα της παραδοσιακής ζωγραφικής, τη νεκρή φύση. Οι τρισδιάστατες νεκρές φύσεις με καρπούς, μπουκάλια και αντικείμενα αναπτύσσονται συμμετρικά στον χώρο γύρω από κάθετους άξονες και διακρίνονται για την αληθοφανή χρωματικότητά τους, τις ανεπαίσθητες τονικές διαβαθμίσεις που δημιουργούν οι ακμές του χαρτιού και τη «βελούδινη απτικότητα» των επιφανειών τους.
- Τη δεκαετία του 1970, εκτός από το χαρτί, ο Παύλος θα χρησιμοποιήσει και διάφορα άλλα ευτελή βιομηχανικά υλικά, όπως λεπτές μεταλλικές ίνες (συρματάκι της κουζίνας) ή πλαστικοποιημένες κορδέλες συσκευασίας δώρων (*bolduc*), οι οποίες αξιοποιούνται σε αφηρημένες συνθέσεις. Το 1980 εκπροσώπησε την Ελλάδα στην Μπιενάλε της Βενετίας, όπου πραγματοποίησε μια εγκατάσταση των εργασιών του σε *bolduc*.
- Από τις αρχές της δεκαετίας του 1980 πειραματίζεται σε νέους τρόπους επεξεργασίας και χρήσης του χαρτιού της αφίσας. Δίπλα στα γνωστά του θέματα εμφανίζονται οι ολάνθιστοι αγροί και οι θάλασσες, καθώς και το εργαστήριό του με τα σύνεργα της δουλειάς του. Τα παλαιότερα θέματα διαρκώς επανέρχονται με ευρηματικότητα, κατορθώνοντας να υπερβεί τη μονοτονία της επανάληψης: κορμοί δέντρων με μεταλλικές ίνες, κυπαρίσσια στον

χώρο, κολλάζ με βιτρίνες καταστημάτων, ρούχα, τρισδιάστατες νεκρές φύσεις που προσαρτώνται πάνω σε ορθογώνια ταμπλώ που φέρουν χρωματικές επεμβάσεις.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος αναδρομικής έκθεσης, Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, κείμενα Pierre Restany Κατερίνα Κοσκινά, Θεσσαλονίκη 1997.

Εξωτερικοί σύνδεσμοι:

http://archive.enet.gr/online/online_text/c=113,dt=05.11.2006,id=6912588

<http://www.artopos.org/main-gr.html?artists/pavlos/pavlos-bio-gr.html&3>

<http://www.artopos.org/main-en.html?artists/cards/pavlos-en.html&3>

Ο **Κωνσταντίνος Ξενάκης (Constantin Xenakis)** (Κάιρο, 1931) ξεκίνησε με σπουδές σχεδίου στο Κάιρο τις οποίες συνέχισε στο Παρίσι, όπου εγκαταστάθηκε το 1955. Στη γαλλική πρωτεύουσα σπούδασε αρχιτεκτονική και διακόσμηση εσωτερικών χώρων στην École Supérieure des Arts Modernes (1956-57), και ζωγραφική στην Academiè de la Grande Chaumière (1957-61). Το 1970 μια υποτροφία της γερμανικής DAAD του επέτρεψε να εργασθεί στο Βερολίνο, όπου και δίδαξε στο Schiller College (1971-73). Τα χρόνια που ακολούθησαν εργάζεται μεταξύ Γαλλίας και Γερμανίας, ταξιδεύει και εκθέτει σχεδόν σ' ολόκληρο τον κόσμο.

- Οι πρώιμες προσπάθειές του κινούνται στο κλίμα του αφηρημένου εξπρεσιονισμού και της άμορφης τέχνης. Οι συνθέσεις του διακρίνονται για την ένταση της χειρονομίας, τον ρυθμό και την κίνηση, τον δυναμισμό και την πλαστικότητα του χρώματος. Η ύλη παίζει επίσης σημαντικό ρόλο και μια ομάδα συνθέσεων του αυτήν την περίοδο είναι οι «καμένες ζωγραφικές», στις οποίες καίει το χρώμα και τον καμβά θέλοντας να υποδηλώσει το τέλος της εικονογραφικής ζωγραφικής.
- Στα μέσα περίπου της δεκαετίας του 1960 προσχωρεί στη φωτοκινητική τέχνη, τις δράσεις (happenings) και τα περιβάλλοντα. Βασικό του αίτημα είναι να αναγκάσει τον θεατή της τέχνης να είναι παθητικός δέκτης και να γίνει ενεργός και συμμετοχός στην καλλιτεχνική πράξη. Στα κινητικά του έργα χρησιμοποιεί ready

mades αντικείμενα, στα οποία χρησιμοποιεί φως αλλά και μαγνήτες για να διασφαλίσει την κίνηση. Με χιουμοριστική διάθεση και κριτικό πνεύμα προσπαθεί όχι μόνο να σατιρίσει αλλά και να απομυθοποιήσει τον παράλογο σύγχρονο κόσμο, ο οποίος κυριαρχείται από άκρατο τεχνοκρατισμό. Για να ολοκληρώσει τις κινητικές του συνθέσεις, πολλές φορές, χρησιμοποιεί και κυρτούς παραμορφωτικούς καθρέφτες. Την εποχή εμφανίζονται και δύο στοιχεία που θα τα συναντήσουμε πολύ πιο οργανωμένα στη συνέχεια: οι κώννοι και τα «σήματα της τροχαίας για το κοινό».

- Οι δράσεις του σε κλειστούς ή ανοιχτούς, δημόσιους χώρους, οργανώνονται, με ηλεκτροκινητικά γλυπτά, κατασκευές, ηλεκτρονική μουσική, φωτισμούς, μίμους, και ολοκληρώνονται με τη συμμετοχή του κοινού. Αποτελούν έναν συνδυασμό θεατρικού δρώμενου, παιδικού παιχνιδιού, κινητικής και οπτικής λειτουργίας.
- Το 1967, δημιουργεί το πρώτο περιβάλλον του στη Σουηδία, για να ακολουθήσει ένας μεγάλος αριθμός στη συνέχεια, επιζητώντας τη δράση ή την αντίδραση του θεατή. Τα περιβάλλοντά του κινούνται σε αντίστοιχο πνεύμα με τις δράσεις του, ενώ το βασικό δομικό στοιχείο στα περισσότερα από αυτά είναι ο κώννος.
- Από τις αρχές της δεκαετίας του 1970 περνάει στη γλώσσα των σημείων, εντάσσει στα έργα του στοιχεία της καθημερινότητας, χρησιμοποιεί τύπους από την τεράστια πολιτισμική παράδοση τόσο την ελληνική όσο και την αιγυπτιακή που επίσης γνωρίζει καλά. Στοχεύει να δημιουργήσει ένα νέο οπτικό αλφάβητο, μια νέα γραφή, έναν καινούργιο κώδικα επικοινωνίας, μια γραπτή γλώσσα, ακατάληπτη μεν αλλά γεμάτη ποίηση, φαντασία, ευαισθησία και μουσικότητα. Η οργάνωση και η τελειοποίηση του νέου σημειολογικού κώδικα θα οδηγήσει τον Ξενάκη όχι μόνο σε ζωγραφικές συνθέσεις αλλά και στην κατασκευή των περίφημων βιβλίων του. Πρόκειται για βιβλία-αντικείμενα ή για κυλινδρικούς πάπυρους, τοποθετημένους σε κουτιά από πλέξιγκλας.
- Στην εξέλιξη της δουλειάς του, ο καλλιτέχνης λειτουργεί σαν ένας διαχρονικός γραφέας της Αρχαίας Αιγύπτου, που επιχειρεί μέσα από τους ιερογλυφικούς του κώδικες να μεταγράψει τη σύγχρονη πραγματικότητα. Η αχαλίνωτη φαντασία του αντικατοπτρίζεται σε

ζωγραφικές συνθέσεις πολυσηματικές, δαιδαλώδεις, πολύσημες, που μερικές φορές γίνονται χαώδεις.

Βιβλιογραφία: Πέγκυ Κουνενάκη, *Κωνσταντίνος Ξενάκης*, Αθήνα 2009 (=Τα Νέα. Σύγχρονοι Έλληνες Εικαστικοί).

Εξωτερικοί σύνδεσμοι:

<http://www.constantinxenakis.com/>

Η **Χρύσα (Chryssa) Βαρδέα** (Αθήνα, 1933) σπούδασε στην Académie de la Grande Chaumière (1953-54) του Παρισιού και στο School of Fine Arts (1954-55) του Σαν Φρανσίσκο. Μετά τις σπουδές της εγκαταστάθηκε μόνιμα στη Νέα Υόρκη.

- Τα χρόνια της δεκαετίας του 1950 είναι μια περίοδος έντονου πειραματισμού. Ήδη με την πρώτη ενότητα έργων (*Μελέτες στατικού φωτός*) που θα φιλοτεχνήσει με την εγκατάστασή της στη Νέα Υόρκη διαφαίνονται οι δρόμοι που θα ακολουθήσει στην τέχνη της. Πρόκειται για επιτοίχιες, λευκές συνθέσεις πάνω στην επιφάνεια των οποίων αναπτύσσονται βέλη και γράμματα, αρχικά κατασκευασμένα από γύψο και στη συνέχεια από μέταλλο. Θα ακολουθήσουν τα *Κυκλαδικά Βιβλία* –γύψινα έργα με τη μορφή βιβλίων, που διακρίνονται για τον μινιμαλιστικό τους χαρακτήρα. Οι πειραματισμοί θα συνεχιστούν με τη επαναλαμβανόμενη χάραξη γραμμάτων πάνω σε επιφάνειες, αλλά και με συνθέσεις που εμπνέονται από τη διάταξη της σελίδας μιας εφημερίδας.
- Στις αρχές της δεκαετίας του 1960 αρχίζει να χρησιμοποιεί το νέον. Τα έργα της, μια σειρά γλυπτών από νέον και μέταλλο, εμπνέονται από το νυχτερινό τοπίο της Νέας Υόρκης. Το πιο διάσημο έργο της που θα πραγματοποιηθεί τα χρόνια 1964-66 είναι οι *Πύλες της Times Square*, μια μνημειακή σύνθεση, μια συναρμογή από σωλήνες νέον, τμήματα σημάτων, μεταλλικές κατασκευές, φώτα και διαφάνειες πλεξιγκλάς. Το συγκεκριμένο έργο που κόσμησε για πολλά χρόνια την ομώνυμη πλατεία της Νέας Υόρκης, αφιερώνεται στον πολιτισμό της Αμερικής, δομείται αλληγορικά στο σχήμα του

πρώτου γράμματος της αλφαβήτου και αποτελεί το σημείο εκκίνησης για μια σειρά αντίστοιχων έργων σε μικρότερες διαστάσεις.

- Οι συνθέσεις της Χρύσας επιβάλλονται με την αρμονία και την ένταση των αντιθέσεών τους, τη μνημειακότητα, τη λιτότητα και τη συμμετρία τους, τον καλλιγραφικό και ιερογλυφικό χαρακτήρα τους, την ποιητική τους υπόσταση, την υποβλητική αποτύπωση της ατμόσφαιρας των σύγχρονων μεγαλουπόλεων.

Βιβλιογραφία: Τάκης Μαυρωτάς, *Χρύσα*, Αθήνα 2006 [=Σύγχρονοι Έλληνες Εικαστικοί].

Εξωτερικοί σύνδεσμοι:

http://archive.enet.gr/online/online_text/c=113,dt=21.04.2007,id=32072052

<http://www.artopos.org/main-gr.html?artists/chryssa/od-intro-gr.html&3>

Ο **Γιάννης Κουνέλλης (Jannis Kounellis)** (Πειραιάς, 1936) εγκαταστάθηκε το 1956 στη Ρώμη, όπου σπούδασε στην Accademia di Belle Arti. Το 1994 εξελέγη καθηγητής στη Staatliche Kunstakademie του Ντύσσελντορφ, μοιράζοντας πλέον τον χρόνο του μεταξύ Ιταλίας, Γερμανίας και των ταξιδιών του. Ο Κουνέλλης δεν περιορίστηκε στον αμιγή εικαστικό χώρο, αλλά ασχολήθηκε με τη σκηνογραφία στο θέατρο αλλά και με τη θεωρία και τη φιλοσοφία της τέχνης δίνοντας διαλέξεις και μετέχοντας σε ιστορικές συναντήσεις και συζητήσεις που αποτύπωσαν την πορεία, τις κατευθύνσεις και τη φυσιογνωμία της ευρωπαϊκής, αλλά και γενικότερα της διεθνούς σύγχρονης τέχνης.

- Στα μέσα της δεκαετίας του 1960, ο Κουνέλλης εγκαταλείπει τη ζωγραφική για να στραφεί στον τρισδιάστατο χώρο. Τα υλικά που θα χρησιμοποιήσει για τις εκτεταμένες εγκαταστάσεις του είναι ένας συνδυασμός από έμψυχα όντα, υλικά και αντικείμενα, όπως π.χ. σακιά, κάρβουνα, άλογα, παπαγάλοι, κόκκοι καφέ, όσπρια, βιβλία, μέταλλα, κ.ά. Με τις παρουσιάσεις του έργου του αναδεικνύεται σ' έναν από τους πρωτοπόρους και θεμελιωτές του κινήματος της arte

ronera (φτωχής τέχνης). Η τέχνη του γίνεται ευρέως γνωστή και καταξιώνεται διεθνώς.

- Η μνήμη (ατομική και συλλογική), ο νόστος, τα προσωπικά βιώματα και εμπειρίες, οι πολιτισμικές αναφορές στον ελληνορωμαϊκό πολιτισμό, την Αναγέννηση και τη βιομηχανική επανάσταση, το ποιητικό-ρομαντικό στοιχείο, η κριτική στάση απέναντι στη σύγχρονη πραγματικότητα, ο διάλογος παρελθόντος-παρόντος, η ταύτιση με τη μυθική μορφή του περιπλανώμενου Οδυσσέα, η διασύνδεση μορφής-περιεχομένου, το φιλοσοφικό-ιδεολογικό υπόβαθρο, οι έννοιες της ισορροπίας, του μέτρου και της τάξης, η σημασία που αποδίδει στον ρόλο του καλλιτέχνη-δημιουργού, συνιστούν ουσιαστικές παραμέτρους για την προσέγγιση, ερμηνεία και αποτίμηση του έργου του.
- Από τις αρχές της δεκαετίας του 1970 ο καλλιτέχνης βρίσκεται διαρκώς στο προσκήνιο της διεθνούς σύγχρονης τέχνης, με τις εκθέσεις του, ατομικές και ομαδικές, σε μουσεία, γκαλερί και ιδιαίτερους χώρους να διαδέχονται η μία την άλλη με γοργούς ρυθμούς.
- Ο Κουνέλλης «επεμβαίνει» στον πραγματικό χώρο αξιοποιώντας πρωτογενή και βιομηχανικά υλικά (κάρβουνα, σίδηρο, ξύλο, φωτιά, πέτρες, κομμάτια μηχανής, βιομηχανικά κατάλοιπα, κ.ά.), αντικείμενα της καθημερινότητας και της προσωπικής του ζωής (κρεβάτια, τραπέζια, ρούχα, κ.ά.), ζωγραφική και ήχους (μουσική, κ.ά.). Ο χώρος μετατρέπεται σε μια παράδοξη θεατρική σκηνή, η ατμόσφαιρα φορτίζεται μ' ένα δραματικό-υποβλητικό περιεχόμενο, η γλώσσα του διεκδικεί την καθολικότητα, οι μορφές του αναφέρονται σε πανανθρώπινες αξίες.

Βιβλιογραφία: Γιάννης Κουνέλλης, κατάλογος έκθεσης, Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, κείμενα Bruno Cora, Ντένης Ζαχαρόπουλος, Αθήνα 2004.

Εξωτερικοί σύνδεσμοι:

<http://ns2.artopos.org/main-gr.html?artists/kounellis/lobby-gr.html&3>

Ο **Λουκάς Σαμαράς (Lucas Samaras)** (Καστοριά, 1936) μετανάστευσε με τους γονείς του στις ΗΠΑ το 1948, ενώ το 1955 απέκτησε την αμερικάνικη υπηκοότητα. Την ίδια χρονιά γίνεται δεκτός στο Rutgers University, όπου φοιτά με δασκάλους τους διάσημους Αμερικάνους καλλιτέχνες A. Karpow και G. Segal. Το 1959 παρακολουθεί μαθήματα ιστορίας της τέχνης στο Columbia University. Ταυτόχρονα συμμετέχει ως ηθοποιός σε διάφορα happenings και το 1960 παρακολουθεί μαθήματα υποκριτικής στη σχολή της S. Alder. Παρά την έντονη επιθυμία του να γίνει ηθοποιός, τελικά θα στραφεί στις εικαστικές τέχνες. Το 1964 εγκαθίσταται μόνιμα στη Νέα Υόρκη. Το 1965, γίνεται από τους πρώτους καλλιτέχνες που συνεργάζονται με την νεοϊδρυθείσα «Pace Gallery», με την οποία εξακολουθεί να συνεργάζεται μέχρι σήμερα. Το 1969 παραδίδει μαθήματα γλυπτικής στο Yale University του New Haven, και το 1971-72 διδάσκει στο Brooklyn College της Νέας Υόρκης. Το 1977 θα δώσει μια σειρά διαλέξεων για την τέχνη στη Ρώμη, την Πράγα, την Αθήνα, την Τεχεράνη και το Τόκιο.

- Αν και σύγχρονος της pop art και του μινιμαλισμού, το έργο του είναι πολύ δύσκολο να ενταχθεί σ' αυτά τα κινήματα παρόλο που κάποια στοιχεία τους εμφανίζονται στις συνθέσεις του. Το σύνολο της δημιουργίας του είναι ένα εκρηκτικό μίγμα: το πνεύμα του σουρεαλισμού και του νέο-dada συμβιώνει με το kitsch και την μπαρόκ αισθητική, ο μαγικός χαρακτήρας συνδιαλέγεται με την ψυχεδέλεια, οι πολλαπλές αναφορές (από το Βυζάντιο και την Αναγέννηση μέχρι τη σύγχρονη τέχνη) συνυπάρχουν με τις αυτοαναφορές, οι διαρκείς και συστηματικές μεταμορφώσεις με τις έννοιες της υψηλής και της μαζικής τέχνης, της έλξης και της απώθησης, του οικείου και του ανοίκειου.
- Ο Σαμαράς έχει ασχοληθεί με τη ζωγραφική, τη γλυπτική σε μπρούντζο, τη φωτογραφία, τα happenings, τα περιβάλλοντα και τις εγκαταστάσεις, το κόσμημα. Στην ενότητα Δείπνα (*Dinners*) παραμορφώνει κάθε έννοια του φαγώσιμου, στα *Βιβλία (Books)* ενσωματώνει τα πιο αλλοπρόσαλλα πράγματα, ενώ στα *Κουτιά (Boxes)* τοποθετεί καρφιά, βελόνες, μαλλί, πολύχρωμα νήματα, καθρέφτες, φωτογραφίες, πουλιά, ερπετά, ψεύτικα κοσμήματα, κ.ά.

- Μια ενδιαφέρουσα ενότητα έργων-περιβαλλόντων που θα δουλέψει σε πολλές εκδοχές είναι τα *Δωμάτια (Rooms)*, με πιο χαρακτηριστικά τα δωμάτια που αποτελούνται εξολοκλήρου από καθρέφτες. Ένα αντικείμενο που εμφανίζεται πολύ συχνά στη δουλειά του είναι η καρέκλα –ένα αντικείμενο που το μεταμορφώνει από καθημερινό αντικείμενο σε έργο τέχνης.
- Στις αρχές της δεκαετίας του 1970 αρχίζει να ασχολείται συστηματικά με τη φωτογραφία, φτάνοντας σε εξαιρετικά εικαστικά αποτελέσματα. Χρησιμοποιεί τις polaroids, ενώ η πιο χαρακτηριστική ενότητα δουλειάς του σ' αυτό το πεδίο είναι οι *Φωτο-Παραμορφώσεις (Photo-Transformations)*. Ο Σαμαράς υπήρξε πρωτοπόρος στο χώρο των φωτογραφικών εφαρμογών. Στους περισσότερους φωτογραφικούς πειραματισμούς του, ο ίδιος θα αποτελέσει το μοντέλο, προσδίδοντας έντονα αυτοβιογραφικό περιεχόμενο.
- Μια από τις πιο χαρακτηριστικές ενότητες στη ζωγραφική του είναι εκείνη των *Reconstructions*, που αποτελείται από αφηρημένες συνθέσεις μεγάλων διαστάσεων, στις οποίες χρησιμοποιεί ως δομικό υλικό αποκλειστικά λουρίδες υφάσματος.

Η αναγνώριση της δουλειάς του Λουκά Σαμαρά είναι διεθνής και θεωρείται ένα από τα «τρομερά παιδιά» της καλλιτεχνικής σκηνής της Νέας Υόρκης.

Βιβλιογραφία: Λουκάς Σαμαράς. *Αναδρομική*, κατάλογος αναδρομικής έκθεσης, Εθνική Πινακοθήκη και Μουσείο Αλεξάνδρου Σούτζου, επιμέλεια Κατερίνα Κοσκινά, Αθήνα 2005.

Εξωτερικοί

σύνδεσμοι:

http://www.artcyclopedia.com/artists/samaras_lucas.html

http://www.conceptualdesign.net/museum_beta/pages_inside/pages_essays/samaras.html

<http://www.getty.edu/art/gettyguide/artMakerDetails?maker=3793&page=1>

Ο **Αλέξης Ακριθάκης (Alexis Akritchakis)** (Αθήνα, 1939 – Αθήνα, 1994) έκανε ελεύθερες σπουδές στο Παρίσι (1956-60) και στο Βερολίνο (1968-

70) ως υπότροφος της DAAD. Έζησε μια τραγική μποέμικη ζωή. Μέχρι το 1984 έζησε στο Βερολίνο και στη συνέχεια εγκαταστάθηκε στην Αθήνα. Στα χρόνια που έρχονται θα κόψει τα ναρκωτικά, αλλά θα αποκτήσει μια άλλη εξάρτηση, το αλκοόλ, που θα επιβαρύνει την υγεία του και θα κάνει τις σχέσεις με τον εαυτό του και με το περιβάλλον του δυσβάσταχτες.

- Τη δεκαετία του 1960 με την τεχνική του «τσιόκι-τσιόκι» φιλοτεχνεί έναν μεγάλο αριθμό σχεδίων αρχικά με μολύβι και μελάνι πάνω σε χαρτί. Πρόκειται για λαβυρινθώδη-ρυθμικά σχέδια που καλύπτουν ασφυκτικά τις επιφάνειες. Η ονομασία «τσιόκι-τσιόκι» δόθηκε από τον συγγραφέα Κώστα Ταχτσή, θέλοντας να μεταφέρει τον ήχο που κάνει η μύτη του μολυβιού πάνω στο χαρτί.
- Από τις αρχές της δεκαετίας του 1970, θα αρχίσει να καταπιάνεται με τη ζωγραφική σε λάδι και τέμπερα, θα συνεχίσει τα σχέδια του, ενώ τα κολλάζ με τα άδεια πακέτα τσιγάρων και οι κατασκευές με ξύλα που προέρχονται από σκαριά εγκαταλελειμμένων πλεούμενων ή τα έχει ξεβράσει η θάλασσα, στις οποίες συμπεριλαμβάνει, κάποιες φορές, καθρέφτες ή κιτς αντικείμενα.
- Η βαλίτσα, το βέλος, η καρδιά, το βέλος, το πουλί, το καράβι, το αεροπλάνο, η φλόγα, ο ήλιος, το παράξενο ανθρωπάκι θα γίνουν μερικά από τα διαρκώς επαναλαμβανόμενα και αγαπητά θέματα των συνθέσεών του.
- Οι ζωγραφικές του συνθέσεις διακρίνονται για τη σχεδιαστική καθαρότητα, τα λαμπερά και έντονα χρώματά τους, την αίσθηση του ρυθμού. Το 1981 θα δώσει μια από τις πιο γνωστές του εγκαταστάσεις, το *Μπαρ*. Τα χρόνια 1985-86 δούλεψε την ενότητα *Το τσίρκο*, ενώ η δουλειά των τελευταίων χρόνων της ζωής του, οργανωμένη κυρίως σε θεματικές ενότητες χαρακτηρίζεται από τον πειραματισμό και την έρευνα. Οι σειρές με τα λουλούδια, τα τέρατα και τις μεγεθύνσεις των μέχρι τότε γνωστών μοτίβων της ζωγραφικής του είναι από τις πιο χαρακτηριστικές αυτής της περιόδου. Σ' αυτές ο ελεγειακός-μελαγχολικός τόνος εναλλάσσεται με το δραματικό στοιχείο,

αλλά ωστόσο παραμένει εμφανής η αγάπη και η τρυφερότητα που κρύβει ο καθαυτός χώρος των έργων του, η λυρική καταγωγή της ευαισθησίας του.

- Ο Ακριθάκης θα παραμείνει ένας απόλυτα προσωπικός και εσωτερικός καλλιτέχνης παρότι στη δημιουργία του εύκολα αναγνωρίζονται επιρροές από το νέο-νταντά, την εννοιολογική τέχνη ή την ποπ αρτ, ενσωματώνοντας στοιχεία από τις γραφικές τέχνες και τα κόμικς.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος αναδρομικής έκθεσης, Neue National Galerie, κείμενα Ντένης Ζαχαρόπουλος, Roland H. Wiegenstein, Μαρία Κοτζαμάνη, Βερολίνο 2003· Κατάλογος αναδρομικής έκθεσης, Εθνική Πινακοθήκη και Μουσείο Αλεξάνδρου Σούτζου, Αθήνα, και Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, Θεσσαλονίκη, επιμέλεια Μαρία Κοτζαμάνη, Αθήνα 1997· Ντένης Ζαχαρόπουλος, *Αλέξης Ακριθάκης*, Αθήνα 2005 (=Σύγχρονη Εικαστική Βιβλιοθήκη).

Εξωτερικοί σύνδεσμοι:

<http://www.eikastikon.gr/zografiki/akrithakis.html>

<http://www.eikastikon.gr/egkatastaseis/akrithakis.html>

<http://www.tf.auth.gr/teloglion/default.aspx?lang=el-GR&loc=1&page=556&item=3167>

<http://www.artopos.org/main-gr.html?artists/akrithakis/port-intro-gr.html&3>

Στο κεφάλαιο συμπεριλαμβάνεται ένας μεγάλος αριθμός σημαντικών καλλιτεχνών. Το έργο των περισσότερων κινείται στο πλαίσιο των παραστατικών τάσεων, με σαφείς επιρροές είτε από τον εξπρεσιονισμό (π.χ. Γιώργος Βακιρτζής) είτε από τον σουρεαλισμό (π.χ. Δανιήλ Γουναρίδης, Άλκης Γκίνης, Γιώργος Δέρπαπας, Σαράντης Καραβούζης, Βασίλης Κελαϊδής) είτε από την ποπ αρτ (π.χ. Γιώργος Ιωάννου).

Δίπλα σ' αυτούς τους καλλιτέχνες αναφέρονται και αναλύονται και άλλοι σημαντικοί Έλληνες δημιουργοί που στο έργο τους υπεραμύνονται τη ζωγραφική του τελάρου, εκκινούν από διαφορετικές αφετηρίες και επιρροές, παραμένουν στο θέμα και οδηγούνται σε εξαιρετικά αποτελέσματα: Πάρις Πρέκας, Παύλος Μοσχίδης, Ράλλης Κοψίδης, Σωτήρης Σόρογκας, Βασίλης Κυπραίος.

Μια ξεχωριστή κατηγορία καλλιτεχνών αυτού του κεφαλαίου είναι οι καλλιτέχνες εκείνοι που κινούνται σε πιο πρωτοποριακές αναζητήσεις: Παντελής Ξαγοράρης, Ηλίας Δεκουλάκος, Γιάννης Χαϊνης, Βασίλης Σκυλάκος, Δημήτρης Κοντός, Χρύσα Ρωμανού, Βαγγέλης Δημητρέας, Κώστας Πανιάρας, Γιάννης Μίχας, Μαρία Καραβέλα και Μάκης Θεοφυλακτόπουλος.

ΣΥΝΟΨΗ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Ο **Γιώργος Βακιρτζής** (Μυτιλήνη, 1923 – Αθήνα, 1988) αρχικά μαθήτευσε κοντά στον Σ. Αλμαλιώτη, από τον οποίον διδάχτηκε την τεχνική της γιγαντοαφίσας. Στη συνέχεια σπούδασε στην ΑΣΚΤ (1939-46) με δασκάλους τους Ουμβέρτο Αργυρό και Κωστή Παρθένη, και στην École des Beaux-Arts του Παρισιού (1952-53). Για μεγάλο χρονικό διάστημα (1945-63) εργάστηκε με εξαιρετική επιτυχία στον τομέα της γιγαντοαφίσας δημιουργώντας εικονογραφημένες μετόπες για τους σημαντικότερους αθηναϊκούς κινηματογράφους.

- Η ζωγραφική του αξιοποιεί τα διδάγματα του εξπρεσιονισμού. Το αδρό σχέδιο, η ένταση και η βιαιότητα του χρώματος, η σχηματοποίηση, οι δυνατές παραμορφώσεις και ο προβληματικός χώρος είναι στοιχεία που εμφανίζονται στις συνθέσεις του ήδη

από τη δεκαετία του 1950 και επιτείνονται στην πορεία της δουλειάς του.

- Με την ενότητα των *Αντανακλάσεων* (δεκαετία του 1970) προσεγγίζει την Αφαίρεση, ενώ σε μια μεγάλη σειρά έργων (1972-80) μεταπλάθει διάσημα έργα της ιστορίας της τέχνης.
- Στη σειρά των *Μονολόγων* (δεκαετία του 1980) το οξύ σχέδιο και οι διαφορετικές κλίμακες των μορφών προσδίδουν νέες παραμέτρους στη ζωγραφική του, σε έργα που διακρίνονται για την εκφραστικότητα και την εσωτερική τους αλήθεια.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος αναδρομικής έκθεσης, Εθνική Πινακοθήκη και Μουσείο Αλεξάνδρου Σούτζου, Αθήνα 1989.

Εξωτερικοί σύνδεσμοι:

<http://www.eikastikon.gr/zografiki/vakirtzis.html>

<http://www.tainiothiki.gr/Collection/Poster/41>

<http://www.tf.auth.gr/teloglion/default.aspx?lang=el-GR&loc=1&page=556&item=15903>

Ο **Πάρις Πρέκας** (Αθήνα, 1926 – Αθήνα, 1999) σπούδασε ζωγραφική στην ΑΣΚΤ (1948-52) με δασκάλους τους Δημήτρη Μπισκίνη, Ουμβέρτο Αργυρό και Ανδρέα Γεωργιάδη. Πολύπλευρος δημιουργός έχει ασχοληθεί με τη ζωγραφική, τη γλυπτική, την κοσμηματογραφία και την ανάγλυφη αρχιτεκτονική διακόσμηση.

- Παραστατικά είναι τα πρώτα του έργα με θέμα τον ελληνικό χώρο και με τον χαρακτηριστικό τίτλο *Πορträίτα της Ελλάδας* (1959-65). Στη συνέχεια, εργάστηκε σε μεγάλες θεματικές ενότητες: *Λιμάνια, Άλογα* (δεκαετία του 1970), *Βίοι Παράλληλοι* (1977), *Τάνκερ* (δεκαετία του 1980). Οι συνθέσεις του φανερώνουν έντονες επιρροές από την αρχαία πλαστική και αγγειογραφία, αλλά και πολλές αναφορές στον αρχαίο ελληνικό κόσμο (μυθολογία, Όμηρος, Πλούταρχος) με προφανές το συμβολικό υπόβαθρο: Ατρείδες, ιππείς, άλογα, μάσκες, τα αγάλματα του Ριάτσε, κ.ά.

- Η αφαιρετική απόδοση των θεμάτων, η αυστηρά δομημένη σύνθεση και η χρωματική λιτότητα, διακρίνουν τα έργα του. Στα έργα με τα τάνκερ κυριαρχεί η εξπρεσιονιστική χρήση του χρώματος με την εναλλαγή θερμών και ψυχρών τόνων, ενώ στις υδατογραφίες του με τα τοπία η λυρική ατμόσφαιρα.

Βιβλιογραφία: *Πάρις Πρέκας. Το ταξίδι μου*, κείμενο Κώστας Σερέζης, Αθήνα 1997· *Η Ελλάδα του Πάρι Πρέκα*, κείμενα Χρυσάνθος Χρήστου, Κώστας Γεωργουσόπουλος, Στέλιος Λυδάκης, Αθήνα 2000.

Εξωτερικοί σύνδεσμοι:

<http://www.eikastikon.gr/zografiki/prekas.html>

Ο **Παύλος Μοσχίδης** (Καβάλα, 1927) μαθήτευσε κοντά στον Πολύκλειτο Ρέγκο και συνέχισε με σπουδές στο Παρίσι, στην *École des Beaux-Arts*, στην *École des Arts Décoratifs* και στην *École Mosaïque de Ravenne*.

- Στις πρώτες προσπάθειές του ασχολείται με την τοπιογραφία, αξιοποιώντας ιμπρεσιονιστικά στοιχεία. Στη συνέχεια το τοπίο συνδυάζεται με το γυμνό γυναικείο σώμα, σε συνθέσεις που διακρίνονται για το πηγαίο, ζεστό και ευαίσθητο χρώμα, το εξαιρετικό σχέδιο, την ειδυλλιακή ατμόσφαιρα και τη μελαγχολική διάθεση.
- Αντιμετωπίζει το γυναικείο σώμα με τρυφερότητα, προβάλλοντας το αισθησιακό στοιχείο, τις συμβολικές του δυνατότητες, την ένταση του πάθους και της ερωτικής συνάντησης ή την ηρεμία και την αίσθηση της παθητικής υποταγής και παράδοσης.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Παλαιό Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης-Γενί Τζαμί, Θεσσαλονίκη 1989· *Παύλος Μοσχίδης. 15 έργα περιόδου 1995-1998*, κείμενο Νέλλη Μισιρλή, Αθήνα 1998· *Παύλος Μοσχίδης. Παστέλ 1991-2001*, Αθήνα 2002.

Εξωτερικοί

σύνδεσμοι:

http://archive.enet.gr/online/online_text/c=113,dt=16.07.2004,id=23798020

Ο **Ράλλης Κοψίδης** (Κάστρο Λήμνου, 1929 – Αθήνα, 2010) σπούδασε, τα χρόνια 1949-53, ζωγραφική στην ΑΣΚΤ στο εργαστήριο του Ανδρέα Γεωργιάδη, το οποίο όμως εγκατέλειψε στο τέταρτο έτος. Στη συνέχεια μαθήτευσε (1953-59) κοντά στον Φώτη Κόντογλου και συνεργάστηκε μαζί του στην αγιογράφιση εκκλησιών. Η επιρροή του Κόντογλου στάθηκε καθοριστική στη διαμόρφωση του ζωγραφικού του ύφους. Ασχολήθηκε με τη χαρακτηριστική και την εικονογράφιση.

- Στις πρώτες φάσεις της δουλειάς του (περίπου μέχρι το 1975) αξιοποιεί στοιχεία της λαϊκής, βυζαντινής και μεταβυζαντινής ζωγραφικής, και αποδίδει τα θέματά του με απλοϊκό ύφος.
- Το *Λαύριο* και το *Κάστρο της Λήμνου*, θεματικές ενότητες που επεξεργάστηκε σε πολλές παραλλαγές, κυριαρχούν στη δουλειά του από τα μέσα της δεκαετίας του 1970. Με αυστηρότητα, σχηματοποίηση, μικρογραφική απόδοση των λεπτομερειών και συγκρατημένη χρωματική κλίμακα αποτυπώνει το τοπίο του Λαυρίου και της Λήμνου, συνδυάζοντας ρεαλιστικά και αντιρεαλιστικά στοιχεία.
- Από τις αρχές της δεκαετίας του 1980 επικεντρώνεται στο τοπίο και την ανθρώπινη μορφή. Οι εικόνες του φυσικού κόσμου αποδίδονται με αυστηρή σύνθεση, αντιπαραθέσεις θερμών και ψυχρών τόνων, λεπτή σχεδίαση, πλαστικότητα και μνημειακότητα, ενώ οι ανατροπές της κλίμακας και των μεγεθών, η πολυεστιακή προοπτική και οι απροσδόκητοι συνδυασμοί προσδίδουν μεταφυσική διάσταση. Εμφανής είναι η συμβολική χρήση κάποιων μοτίβων (σκουπίδια, μηχανές, λουλούδια, κ.ά.), αλλά και η κριτική στάση απέναντι στον τεχνολογικό πολιτισμό, που δεν αναιρεί ωστόσο την ποιητική, άχρονη και, κάποιες φορές, μαγική ατμόσφαιρα.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος αναδρομικής έκθεσης, Εθνική Πινακοθήκη και Μουσείο Αλεξάνδρου Σούτζου, κείμενο Αγγέλα Ταμβάκη, Αθήνα 1989· Κατάλογος

αναδρομικής έκθεσης, Πανακοθήκη Δήμου Πατρεών, κείμενο Αθηνά Σχινά, Αθήνα 1994.

Εξωτερικοί σύνδεσμοι:

<http://www.eikastikon.gr/zografiki/kopsidis.html>

<http://users.sch.gr/dipap/kopsidis.htm>

<http://www.avgi.gr/ArticleActions/show.action?articleID=561414>

Ο **Παντελής Ξαγοράρης** (Πειραιάς, 1929) σπούδασε στην ΑΣΚΤ (1948-50) με δάσκαλο τον Γιάννη Μόραλη, και μαθηματικά στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Το 1965 εξελέγη επιμελητής στη Σχολή Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ και το 1973-74 με υποτροφία του Ιδρύματος Ford εργάστηκε στο Centre for Advanced Visual Studies του MIT της Μασαχουσέτης. Το 1975 έγινε ιδρυτικό μέλος της ομάδας «Διαδικασίες - Συστήματα» και το 1991 διευθυντής του Τομέα Αρχιτεκτονικής Γλώσσας, Επικοινωνίας και Σχεδιασμού του Τμήματος Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ, του οποίου και εξελέγη καθηγητής (1995).

- Τα πρώτα του έργα είναι εξπρεσιονιστικά και ακολουθούν συνθέσεις με αφηρημένες γεωμετρικές δομές. Το 1967 πραγματοποιεί στο Αθηναϊκό Τεχνολογικό Ινστιτούτο την πρώτη του ατομική έκθεση με τίτλο *Μετασχηματισμοί*. Ο Ξαγοράρης επικεντρώνεται στην αλληλεξάρτηση και αλληλεπίδραση τέχνης, επιστήμης και τεχνολογίας με τη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών για τη δημιουργία έργων και εικαστικών περιβαλλόντων. Ο πειραματικός-ερευνητικός χαρακτήρας των προτάσεών του ορίζουν το πέρασμα μερικών από τους πιο προηγμένους προβληματισμούς της διεθνούς τέχνης στον ελληνικό χώρο.
- Τα εκτελεσμένα στον ηλεκτρονικό υπολογιστή σχέδια που εκθέτει στο Ινστιτούτο Γκαίτε της Αθήνας το 1971, έρχονται να ανατρέψουν πολλά δεδομένα στην καλλιτεχνική έρευνα αλλά και στις αισθητικές αξίες.

Βιβλιογραφία: Παντελής Ξαγοράρης, *Μετασχηματισμοί. Δομές και μεσότητες στην τέχνη*, Θεσσαλονίκη 2005.

Εξωτερικοί σύνδεσμοι:

<http://www.ntua.gr/arch/geometry/PzX/PZX.htm>

<http://www.mutualart.com/Artist/Pantelis->

[Xagoraris/D72AF88C987819D8/Artworks?promo=PHO345??promo=PHO345](http://www.mutualart.com/Artist/Pantelis-Xagoraris/D72AF88C987819D8/Artworks?promo=PHO345??promo=PHO345)

<http://www.tf.auth.gr/teloglion/default.aspx?lang=el->

[GR&loc=1&&page=565&artistbioid=20](http://www.tf.auth.gr/teloglion/default.aspx?lang=el-GR&loc=1&&page=565&artistbioid=20)

Ο **Ηλίας Δεκουλάκος** (Αθήνα, 1929 – Αθήνα, 1998) σπούδασε ζωγραφική στην ΑΣΚΤ (απόφοιτος 1957) με δάσκαλο τον Ανδρέα Γεωργιάδη, και ιδιωτικά κοντά στον Σπύρο Παπαλουκά. Δίδαξε σχέδιο και χρώμα στη Σχολή Διακοσμητικών Τεχνών του Αθηναϊκού Τεχνολογικού Ινστιτούτου (1960-68) και στο ιδιωτικό του σπουδαστήριο (1969-72). Το 1982 εξελέγη τακτικός καθηγητής ζωγραφικής στην ΑΣΚΤ, όπου δίδαξε μέχρι την παραίτησή του, το 1988. Την επόμενη χρονιά εξελέγη ομότιμος καθηγητής της Σχολής.

- Στις αρχές της δεκαετίας του 1960 παρουσιάζει μια αφηρημένη ζωγραφική με έντονα εξπρεσιονιστικά στοιχεία και χρωματική λιτότητα. Η προτίμηση στους σκούρους τόνους προσδίδει στις συνθέσεις του μια ελεγειακή ατμόσφαιρα. Ήδη από το ξεκίνημα της πορείας του ενδιαφέρεται για τη διερεύνηση και την αξιοποίηση των επικοινωνιακών δυνατοτήτων της τέχνης. Οι χρωματικές και οι χειρονομιακές εντάσεις των έργων του εμφανίζονται ως ενεργή καλλιτεχνική παρέμβαση στις πολιτικές-κοινωνικές συνθήκες της εποχής του. Μια παρέμβαση που ορίζεται από τη στράτευσή του στην Αριστερά. Το ωριμότερο έργο αυτής της περιόδου είναι το *Επιτύμβιο*, πολύπτυχη μνημειακή σύνθεση (1964) με εναλλαγές σκοτεινών και φωτεινών περιοχών. Σταδιακά, ανάμεσα στις δυναμικές αφηρημένες πινελιές της ζωγραφικής του αρχίζουν ανεπαίσθητα να εμφανίζονται αναγνωρίσιμες μορφές.
- Στα χρόνια της δικτατορίας του 1967, οδηγείται σε μια ζωγραφική σκληρού φωτογραφικού ρεαλισμού με έντονα τα στοιχεία της κοινωνικής κριτικής και της πολιτικής παρέμβασης. Η ατομική του

έκθεση (1973) στην γκαλερί «Χίλτον» προκαλεί σκάνδαλο, αφού παρουσιάζει μια ενότητα μεγάλων συνθέσεων, φιλοτεχνημένων με αερογράφο, στις οποίες μεγεθυμένα ανθρώπινα μέλη και αντικείμενα συνυπάρχουν σε ακραία προκλητικούς και εύγλωπτους συνδυασμούς.

- Ο σχολιασμός και η κριτική στάση απέναντι στην τεχνολογική αλλοτρίωση συνιστά το θέμα της επόμενης φάσης της δουλειάς του, στην οποία διατηρείται ο σκληρός φωτογραφικός ρεαλισμός. Τα φρούτα (μήλα) σε αντιπαράθεση με τους μεταλλικούς σωλήνες οριοθετούν τη διάσταση μεταξύ φύσης και τεχνολογίας.
- Στην ατομική έκθεση που θα πραγματοποιήσει το 1984 στο Καλλιτεχνικό Πνευματικό Κέντρο «Ώρα» παρουσιάζει ένα σύνολο χώρου (*Τρεις χώροι με κοινή είσοδο*), το οποίο περιλαμβάνει ζωγραφικές συνθέσεις, κατασκευές τριών διαστάσεων, φωτογραφίες, σχέδια, βιομηχανικά αντικείμενα, βίντεο και «ανθρώπινη παρουσία με αδιόρατη κίνηση». Η διαδικασία παραγωγής και διακίνησης του έργου τέχνης αποτελεί το θέμα. Ο Δεκουλάκος προσδιορίζει το συγκεκριμένο σύνολο ως εξής: «Νοηματική αλληλοσυμπλήρωση ζωγραφικών έργων και κατασκευών. Το βάρος ρίχνεται στη δημιουργία εννοιολογικού περιβάλλοντος και όχι πλαστικού».
- Στα τελευταία έργα του επιστρέφει σε μια ζωγραφική εκπροσωποιστικού τύπου. Τα τοπία της Μάνης και της Αθήνας γίνονται το «πρόσχημα» για να ασχοληθεί με το φως και το χρώμα του ελληνικού τοπίου.

Βιβλιογραφία: Μάρθα Χριστοφόγλου, *Ηλίας Δεκουλάκος. Ένας ρηξικέλευθος δημιουργός*, χ.τ. [Αθήνα] χ.χ. [2009] (= *Τα Νέα. Σύγχρονοι Έλληνες Εικαστικοί*).

Εξωτερικοί σύνδεσμοι:

<http://www.eikastikon.gr/zografiki/dekoulakos.html>

<http://www.tf.auth.gr/teloglion/default.aspx?lang=el-GR&loc=1&page=556&item=4998>

Ο **Γιάννης Χαϊνης** (Αθήνα, 1930) αρχικά σπούδασε νομικά και από το 1950 ζωγραφική και χαρακτική στην ΑΣΚΤ με δασκάλους τους Ουμβέρτο Αργυρό, Γιάννη Μόραλη και Γιάννη Κεφαλληνό. Συνέχισε με σπουδές ζωγραφικής και αισθητικής στην *École des Beaux-Arts*, στην *Académie de la Grande Chaumière*. Υπήρξε ιδρυτικό μέλος του περιοδικού *Επιθεώρηση Τέχνης* και της «Ομάδας Τέχνης Α».

- Από πολύ νωρίς ο προβληματισμός του επικεντρώθηκε στον εννοιολογικό χαρακτήρα του έργου τέχνης. Στις συνθέσεις του χρησιμοποιεί αυστηρά, και συχνά γραφιστικά, γεωμετρικά σχήματα για να διερευνήσει τα σημεία και τους κώδικες επικοινωνίας της εικαστικής γλώσσας. Στο ίδιο πνεύμα κινούνται τα ανάγλυφα αλλά και τα γλυπτά του στο χώρο –γεωμετρικά τρισδιάστατα σχήματα κατασκευασμένα από βιομηχανικά υλικά.

Ο **Βασίλης Σκυλάκος** (Κιάτο Κορινθίας, 1930-Αθήνα, 2000) σπούδασε στην *Accademia di Belli Arti* (1957-60) της Ρώμης. Από το 1960 μέχρι το 1962 έζησε στην Κοπεγχάγη και τα επόμενα δύο χρόνια στη Γαλλία. Εγκαταστάθηκε στην Αθήνα το 1964.

- Είναι ένας από τους πρώτους καλλιτέχνες που ασχολήθηκε με τα *assemblages* στην Ελλάδα. Ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1960 συλλέγει κάθε είδους πεταμένα και άχρηστα αντικείμενα παρουσιάζοντας τα ως έργα τέχνης και προσδίδοντάς τους ένα νέο συμβολικό περιεχόμενο.
- Η αισθητική του κίτς, το πνεύμα του νταντά που παραμένει ζωντανό, η χιουμοριστική διάθεση, η αφήγηση μιας ιστορίας, η ανατρεπτική ματιά, η κριτική στάση απέναντι στην άκρατη κατανάλωση είναι βασικοί άξονες της δουλειάς του. Δημιουργεί επίσης αφηρημένες συνθέσεις στο χώρο, δίνοντας έμφαση στη ματιέρα των υλικών τα οποία συναρμολογεί και στα οποία, πολλές φορές, επεμβαίνει χρωματικά. Η διαφαινόμενη ποιητική προσέγγιση επιτείνει την εκφραστική ποιότητα των συνθέσεων του. Προέκταση αυτών των αναζητήσεων είναι τα περιβάλλοντα που δημιουργεί.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Δεσμός», κείμενο G. Caradente, Αθήνα 1990· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «7», κείμενο Έφη Στρούζα, Αθήνα 1990· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «7», κείμενο Εμμανουήλ Μαυρομάτης, Αθήνα 1995.

Ο **Δημήτρης Κοντός** (Τρίπολη, 1931 – Λονδίνο, 1996) σπούδασε ζωγραφική στην ΑΣΚΤ (1950-55) με δάσκαλο τον Γιάννη Μόραλη. Συνέχισε σπουδές στη Scuola delgi Arti Ornamentali di San Jacopo της Ρώμης (1956-61). Στην ιταλική πρωτεύουσα, μαζί με τους Γιάννη Γαϊτή, Βλάση Κανιάρη, Κώστα Τσόκλη και Νίκο Κεσσανλή, ίδρυσε την καλλιτεχνική ομάδα «Σ» (Sigma). Το διάστημα 1961-63 έζησε και εργάστηκε στο Παρίσι. Το 1964 επέστρεψε στην Ελλάδα και διορίστηκε βοηθός της έδρας Ελεύθερου Σχεδίου στη Σχολή Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ και το 1968 έγινε επιμελητής (το 1970 θα υποβάλλει την παραίτησή του και θα επανέλθει το 1975). Το 1974 πήρε υποτροφία από το Ίδρυμα Ford. Πρωτοστάτησε στην ίδρυση του Τμήματος Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών του ΑΠΘ. Το 1984 εξελέγη καθηγητής και στη συνέχεια διετέλεσε πρόεδρος του για μια πενταετία. Εργάστηκε αθόρυβα και πειραματίστηκε πάνω σε τρόπους προσωπικής έκφρασης, ενώ εμφανιζόταν στο καλλιτεχνικό προσκήνιο μόνο κατά αραιά χρονικά διαστήματα.

- Υπήρξε από τους πρωτοπόρους της αφηρημένης τέχνης στην Ελλάδα. Οι συνθέσεις που φιλοτέχνησε κατά την παραμονή του στη Ρώμη (με πιο χαρακτηριστικές τις ενότητες *Περίπατοι*, *Μεταμορφώσεις-Σύννεφα-Βροχή*) χαρακτηρίζονται από την κίνηση, τον ρυθμό και την παχύρρευστη υφή του χρώματος που απλώνεται απευθείας από το σωληνάριο πάνω στην επιφάνεια του μουσαμά. Στα έργα του Παρισιού (με πιο αντιπροσωπευτικά τις *Ομογενέσεις*) προσπαθεί να δημιουργήσει έναν ειδικό πλαστικό χώρο, χρησιμοποιώντας ως δομικό υλικό μικρά τελάρα επικαλυπτόμενα και παρατιθέμενα ως μέρος μιας ευρύτερης σύνθεσης, επεκτεινόμενης θεωρητικά επ' άπειρον.

- Στις συνθέσεις της σπειροειδούς γραφής (1965-71) ο ρυθμός της ελεύθερης χειρονομίας και της ρέουσας κίνησης επιβάλλεται πάνω σε μια λευκή επιφάνεια. Η γραφή αυτή δοκιμάζεται σε διάφορες εκδοχές: *Κύβοι* (1965), *Roman Pictural* (*Εικαστικό Μυθιστόρημα*, 1968) και *Ημερολόγιο* (1971).
- Στα *Λατρευτικά* (μέσα της δεκαετίας του 1970), εκκινεί από τα λαϊκά τάματα, δίνοντας συνθέσεις με έντονη ιδεολογική φόρτιση και σαφείς πολιτικές και κοινωνικές αναφορές. Τα έργα είναι φτιαγμένα από διάφορα υλικά (αλουμίνιο, χαλκός, ορείχαλκος) και διακοσμημένα με διάφορα πρόσθετα στοιχεία (χάντρες, καθρεφτάκια, περιδέραια, κορδέλες, κ.ά.).

Βιβλιογραφία: Δημήτρης Κοντός 1931-1996. *Αναδρομική*, κατάλογος έκθεσης, επιμέλεια Μαρία Κοτζαμάνη, Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, Θεσσαλονίκη 2007.

Η **Χρύσα Ρωμανού** (Αθήνα, 1931 – Αθήνα, 2006) σπούδασε στην ΑΣΚΤ (1950-56) με δασκάλους τους Γιάννη Μόραλη και Ανδρέα Γεωργιάδη. Θα εγκατασταθεί (1961) και θα ζήσει με τον σύζυγό της, Νίκο Κεσσανλή, πολλά χρόνια στο Παρίσι, όπου θα έχει την ευκαιρία να έρθει σε επαφή με τις πειραματικές-πρωτοποριακές τάσεις και κατευθύνσεις της σύγχρονης τέχνης. Επέστρεψε στην Ελλάδα το 1981.

- Τα πρώτα της έργα χαρακτηρίζονται από έντονα στοιχεία αφαίρεσης. Στα τέλη της δεκαετίας του 1950 πειραματίζεται με την τεχνική της μονοτυπίας, η οποία θα την οδηγήσει σε μια ολοένα μεγαλύτερη αφαίρεση και στα ζωγραφικά της έργα που θα παρουσιάσει στην πρώτη ατομική της έκθεση στην γκαλερί «Ζυγός» (1960).
- Η σειρά έργων με τίτλο *Μύθοι* είναι εκείνα που θα δουλέψει με την εγκατάστασή της στη γαλλική πρωτεύουσα. Πρόκειται για συνθέσεις μεγάλων διαστάσεων οι οποίες κινούνται στο πλαίσιο της άμορφης τέχνης και στηρίζονται στην ρευστότητα, την ανάγλυφη υφή και τη χειρονομιακή χρήση του χρώματος, καθώς και τη σχεδίαση μαύρων περιγραμμάτων σε «λαβυρινθώδεις» διαδρομές. Οι *Μύθοι* οδηγούν

στις *Επαναλήψεις* (1963-64), κολλάζ μονοτυπιών σε μουσαμά με τη χρήση λαδιού, καθρέφτη και δύο χρωμάτων (κόκκινο και μπλε).

- Από τα μέσα της δεκαετίας του 1960 ξεκινάει τις ενότητες *Λαβύρινθοι*, *Σκοποβολές*, *Ωροσκόπια*, *Καζινό*, *Ρεπορτάζ* και *Χάρτες* – ενότητες οι οποίες στηρίζονται αποκλειστικά στην τεχνική του κολλάζ σε μουσαμά και με επεμβάσεις χειρόγραφης ή τυπωμένης μορφής. Στις προεκτάσεις της pop art και με έντονη κριτική διάθεση χρησιμοποιεί στις συνθέσεις της φωτογραφίες της καθημερινότητας, που οι περισσότερες αναφέρονται στην καταναλωτική μανία του σύγχρονου κόσμου.
- Το 1968 κατασκευάζει το πρώτο έργο της σειράς *Mecano*. Τα *Mecano* είναι ολοκληρωμένες προτάσεις ή μακέτες για τρισδιάστατες γλυπτικές κατασκευές στον χώρο. Από τις αρχές της δεκαετίας του 1980 ξεκινάει μια νέα περίοδος στη δουλειά της με τη σειρά *Εικόνες-Χάρτες-Λαβύρινθοι*, ντεκολλάζ σε πλέξιγκλας μεγάλων διαστάσεων.

Βιβλιογραφία: *Χρύσα Ρωμανού*, κείμενα Άννα Καφέτση, Ανταίος Χρυσσοτομίδης, Ελένη Βαροπούλου, Αθήνα 1994.

Εξωτερικοί σύνδεσμοι:

<http://www.eikastikon.gr/zografiki/romanos.html>

Ο **Γιώργος Ιωάννου** (Αθήνα, 1926) σπούδασε ζωγραφική κοντά στον Κώστα Ηλιάδη και συνέχισε στο Παρίσι, στην Académie Julian.

- Από τη δεκαετία του 1960, η ζωγραφική του κινείται στις προεκτάσεις της pop art. Με σχεδιαστική και χρωματική καθαρότητα, με αμεσότητα και συνθετική σαφήνεια, αλλά και με μια αισθητική που παραπέμπει στα κόμικς ζωγραφίζει εικόνες στις οποίες εμφανίζεται ένα πλήθος μορφών και στοιχείων από διαφορετικές εποχές καθώς και ετερόκλητα αντικείμενα της καθημερινότητας, σε απροσδόκητους, ευφάνταστους και ανατρεπτικούς συνδυασμούς.
- Ο Ιωάννου θα δείξει ξεχωριστό ενδιαφέρον για τη λαϊκή καλλιτεχνική παράδοση και ιδιαίτερα τον κόσμο του Καραγκιόζη.

- Το σουρεαλιστικό πνεύμα, η κριτική, σατιρική και, πολλές φορές, ειρωνική ματιά για το σύγχρονο πολιτικό και κοινωνικό, πολιτισμικό και τεχνολογικό περιβάλλον, οι συμβολικοί υπαινιγμοί και οι ποιητικές προεκτάσεις είναι τα κύρια στοιχεία της δημιουργίας του.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, «Αίθουσα Τέχνης Αθηνών», κείμενο Χρύσανθος Χρήστου, Αθήνα 1982· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, αίθουσα τέχνης «Επίπεδα», κείμενο Ντόρα Ηλιοπούλου-Ρογκάν, Αθήνα 1992· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, «Αίθουσα Τέχνης Ψυχικού», Αθήνα 1994.

Εξωτερικοί σύνδεσμοι:

<http://www.tf.auth.gr/teloglion/default.aspx?lang=el-GR&loc=1&page=556&item=6879>

Ο **Δανιήλ Γουναρίδης** (Θεσσαλονίκη, 1934) σπούδασε στην ΑΣΚΤ (1953-58) με δασκάλους τον Γιάννη Κεφαλληνό και Γιάννη Μόραλη. Συνέχισε με σπουδές στο Παρίσι (1960-64), στην École des Beaux-Arts, στην École des Arts Décoratifs και στην École Estienne. Από το 1966 ξεκίνησε να διδάσκει στη Σχολή Βακαλό.

- Στις αρχές της δεκαετίας του 1960 ζωγραφίζει αφηρημένες συνθέσεις, οργανωμένες σε δίπτυχα, τρίπτυχα και πολύπτυχα, οι οποίες διακρίνονται για την αρμονική εναλλαγή φωτεινών και σκοτεινών χρωμάτων και τη λυρική ατμόσφαιρα.
- Η επόμενη φάση της δουλειάς του με τον γενικό τίτλο *Παράθυρα* (1970) σηματοδοτείτη στροφή του στην παραστατικότητα και τη μακρόχρονη αναζήτησή του στην προσπάθεια έκφρασης και απόδοσης του χώρου. Οι συνθέσεις την περίοδο της δικτατορίας έχουν σαφή κριτικό προσανατολισμό με εικόνες-σύμβολα, όπως τα χέρια, τα λουλούδια και τα συρματοπλέγματα.
- Η κοινωνική και υπαρξιακή διάσταση της δουλειάς του έρχεται στο προσκήνιο σε θεματικές ενότητες, όπως *Η πόλη* (1973, 1975) και τα *Φανταστικά Τοπία και Νεκρές Φύσεις* (1985, 1988, 1992). Στις *Πόλεις* η ασφυκτική επανάληψη των γεωμετρικών όγκων των οικοδομημάτων σε συνδυασμό με την ακρίβεια της περιγραφής, την

κυριαρχία των ψυχρών γκριζών τόνων και την ολοκληρωτική απουσία του ανθρώπου προσφέρουν εικόνες μεταφυσικής φόρτισης. Η διατάραξη της οικολογικής ισορροπίας, η ισοπεδωτική ομοιομορφία, η αποξένωση και το απάνθρωπο σύγχρονο αστικό τοπίο συνιστούν νοηματικούς άξονες της δημιουργίας του.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Άστορ», κείμενο Γιώργος Μουρέλος, Αθήνα 1966· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Καλλιτεχνικό Πνευματικό Κέντρο «Ώρα», κείμενο J. P. Schobinger, Αθήνα 1973· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Καλλιτεχνικό Πνευματικό Κέντρο «Ώρα», κείμενο Ελένη Βακαλό, Αθήνα 1985.

Ο **Άλκης Γκίνης** (Αθήνα, 1933) σπούδασε (1961-66) στο Cass Art College και στο School of Arts and Crafts του Λονδίνου.

- Η ζωγραφική του αναπτύσσεται στο πλαίσιο του σουρεαλισμού με επιρροές από τον Max Ernst και τον Rene Magritte.
- Το υποσυνείδητο, το όνειρο, το βιωματικό και το παράλογο παίζουν καθοριστικό ρόλο στη δημιουργία του, που ενέχει τον χαρακτήρα μιας συμβολικής αποκάλυψης, μιας εσωτερικής αναζήτησης, αποτυπώνοντας την υπαρξιακή αγωνία και μοναξιά του ανθρώπου, το τραγικό αίσθημα της ζωής και του θανάτου.
- Ανθρώπινες φιγούρες και πορτρέτα μέσα σε εξωπραγματικά τοπία, ακρωτηριασμένα και παραμορφωμένα σώματα, φανταστικά ζώα και μορφές δίνουν την αίσθηση ενός εφιάλτη ή ενός ανεξιχνίαστου αινίγματος –αίσθηση που εντείνεται από τους απροσδόκητους συνδυασμούς, τους συμβολικούς τύπους, την αντινατουραλιστική χρήση του χρώματος, τη σχεδιαστική, σχεδόν φωτογραφική, ακρίβεια.

Βιβλιογραφία: Άλκης Γκίνης – Ζωγραφική 45 χρόνια, κείμενα: Έκτωρ Κακναβάτος, Στέλιος Λυδάκης, Νέλλη Μισιρλή, Χρύσανθος Χρήστου, Γιώργος Ιωάννου, Κλεοπάτρα Λεονταρίτου, Μάνος Στεφανίδης, Νίκος Καρούζος, Νίκος

Γαβριήλ Πεντζίκης, Γιάννης Κοντός, Max-Wykes Joyce, Max Chapman, Barbara Wright, Αθήνα 2002.

Ο **Βαγγέλης Δημητριάς** (Μελίσσι Κορινθίας, 1934) σπούδασε ζωγραφική στην ΑΣΚΤ (1958-63). Την περίοδο των σπουδών του ασχολήθηκε με την αντιγραφή βυζαντινών και μεταβυζαντινών εικόνων, στην Ήπειρο και στον Μιστρά, ενώ για ένα διάστημα δούλεψε κοντά στον Φώτη Κόντογλου. Τα χρόνια 1967-75 εργάστηκε στο Παρίσι. Δίδαξε στο Κέντρο Τεχνολογικών Εφαρμογών, στη Σχολή Βακαλό και στην ΑΣΚΤ. Από το 1984 είναι καθηγητής ζωγραφικής στη Σχολή Καλών Τεχνών του ΑΠΘ.

- Ο κοινωνικός-πολιτικός προβληματισμός, η συμβολική χρήση του χρώματος, ο δυναμισμός της εξπρεσιονιστικής γραφής, η λιτότητα, η πειθαρχία στη χρήση των εκφραστικών μέσων και η έμφαση στις δομικές σχέσεις των επιμέρους στοιχείων της σύνθεσης χαρακτηρίζουν τη δουλειά του.
- Η έντονη σχηματοποίηση, ο απροσδιόριστος χώρος και τα τονισμένα αφαιρετικά στοιχεία, κυρίως στα έργα εκείνα που έχουν ως θέμα την ανθρώπινη φιγούρα ή ζώα, προσδίδουν ένα έντονο κριτικό-συμβολικό περιεχόμενο.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, βιβλιοπωλείο «Ιανός», Θεσσαλονίκη 1989· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, «Σπίτι της Κύπρου», Αθήνα 1993· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, αίθουσα τέχνης «Παρατηρητής», κείμενο Μιλτιάδης Παπανικολάου, Θεσσαλονίκη 1995.

Εξωτερικοί σύνδεσμοι:

<http://vagelis-dimitreas.blogspot.com/>

Ο **Κώστας Πανιάρας** (Κιάτο Κορινθίας, 1934) σπούδασε ζωγραφική στην ΑΣΚΤ κοντά στον Γιάννη Μόραλη. Το 1956, μετά την πρώτη ατομική του έκθεση στην γκαλερί «Πέην» έφυγε για το Παρίσι, όπου σπούδασε λιθογραφία στην École des Beaux-Arts, ενώ πραγματοποίησε και σπουδές ζωγραφικής και ψηφιδωτού σε ελεύθερα

εργαστήρια. Στη γαλλική πρωτεύουσα έμεινε μόνιμα μέχρι το 1975, με ενδιάμεσες διαμονές στις ΗΠΑ και την Περσία.

- Από τα τέλη της δεκαετίας του 1950 κινείται στον χώρο της μη παραστατικής τέχνης. Τα χρόνια 1958-63 δουλεύει τη σειρά *Μυριάδες*, στην οποία απροσδιόριστες διάφανες μορφές μοιάζουν να πλέουν σε μονοχρωματικά φόντα.
- Την περίοδο 1963-78, η ένταση του χρώματος κυριαρχεί στις ενότητες *Προσωπικά συμβάντα* και *Φαινόμενα*. Ο πειραματισμός σε διάφορα υλικά θα τον οδηγήσει και στη γλυπτική.
- Στην ενότητα *Ημέρα και νύχτα* (1979-87), η οποία περιλαμβάνει ζωγραφικές συνθέσεις και γλυπτά, χρησιμοποιεί αποκλειστικά τα δύο αγαπημένα του χρώματα, το κόκκινο και το μπλε, τα οποία συνδυάζει με το άσπρο και το μαύρο, και, κάποιες φορές, με το χρυσό και το ασημένιο. Η μινιμαλιστική αισθητική και η συμβολική χρήση των χρωμάτων, καθώς και η ενσωμάτωση ενός πτυχωτού υφάσματος από πλαστικό πάνω στη ζωγραφική επιφάνεια, οδηγούν σε ιδιαίτερα εκφραστικά αποτελέσματα. Η ενότητα περιλαμβάνει και γλυπτά, στα οποία χρησιμοποιεί τις φόρμες κλασικών γλυπτών στις οποίες επεμβαίνει χρωματικά. Την ίδια περίοδο πειραματίζεται με εγκαταστάσεις στον χώρο και γλυπτικά περιβάλλοντα.
- Τα *Θαλασσινά τοπία* (1988-95) και τα *Νυχτερινά* (τέλη δεκαετίας του 1990) είναι μια σειρά αφηρημένων τοπίων, στα οποία κυριαρχούν οι παλλόμενες χρωματικές επιφάνειες, ο βιωματικός χαρακτήρας, η λυρική-υποβλητική ατμόσφαιρα και τα συμβολικά στοιχεία. Στην ίδια ατμόσφαιρα κινούνται και οι ενότητες *Το ταξίδι*, *Η θέα*, *Νοσταλγία καλοκαιριού*.

Βιβλιογραφία: Πανιάρας. *Πενήντα χρόνια ζωγραφική*, Κατάλογος αναδρομικής έκθεσης, Μουσείο Μπενάκη, κείμενα Άγγελος Δεληβορριάς, Δ. Γ. Παπαϊωάννου, Νέλλυ Μισιρλή, Francois Valéry, Ειρήνη Οράτη, Ελένη Κυπραίου, Αθήνα 2007.

Κώστας Πανιάρας. Τα επιζωγραφισμένα γλυπτά, κείμενα Γιώργος Βέης, Giuliano Serafini, Francois Valély.

Εξωτερικοί σύνδεσμοι:

<http://www.eikastikon.gr/zografiki/paniaras.html>

<http://www.tf.auth.gr/teloglion/default.aspx?lang=el->

[GR&loc=1&&page=556&item=14379](http://www.tf.auth.gr/teloglion/default.aspx?lang=el-GR&loc=1&&page=556&item=14379)

Ο **Σωτήρης Σόρογκας** (Αθήνα, 1936) σπούδασε στην ΑΣΚΤ με δάσκαλο τον Γιάννη Μόραλη. Το 1964 διορίστηκε επιμελητής στην έδρα ελευθέρου σχεδίου και ζωγραφικής της Αρχιτεκτονικής Σχολής του ΕΜΠ, όπου μέχρι το 2004 ανέρχεται όλες τις βαθμίδες της ακαδημαϊκής διδασκαλίας. Το 1973 με προσωπική χορηγία του Ιδρύματος Ford ταξιδεύει στην Ευρώπη και στις ΗΠΑ. Το 2004 ανακηρύσσεται ομότιμος καθηγητής του ΕΜΠ. Το ευρύτερο ενδιαφέρον και η παρέμβαση του Σόρογκα καταγράφεται με την εμπλοκή του σε καλλιτεχνικές ομάδες και συνδέσμους και με τη συγγραφή θεωρητικών και κριτικών κειμένων για καίρια ζητήματα των εικαστικών τεχνών.

- Από το ξεκίνημα της πορείας του, ο Σόρογκας επιστρέφει με εμμονή σε ορισμένα θέματα, τα οποία φορτίζονται από την εμφαντική σημασία που τους αποδίδει και τον δεξιοτεχνικό τρόπο που τα επεξεργάζεται: πέτρες, σπαράγματα του αρχαίου κόσμου, άλογα, γυναικεία πορτρέτα, μαύρα ανοίγματα, πηγάδια, σκιάχτρα, γκρεμισμένα και ερειπωμένα σπίτια, φαγωμένα μαδέρια και δοκάρια, σκουριές, εγκαταλελειμμένα υπολείμματα μηχανημάτων και εργαλείων από τα λατομεία της Πεντέλης και τα λατομεία του Λαυρίου.
- Η υψηλή και απτή αληθοφάνεια των θεμάτων του, η αμεσότητα και η αφεγάδιαστη εκτέλεσή τους με ακρυλικό και κάρβουνο είναι καθηλωτική. Ο ζωγράφος επικεντρώνεται στη λιτή και αποσπασματική απεικόνιση του πραγματικού.
- Η ιστορία και η συλλογική μνήμη, η φθορά, η απώλεια και ο χρόνος, η υπερβατική λειτουργία του φωτός, η ονειρική-εξωπραγματική ατμόσφαιρα, η μνημειακότητα της απόδοσης, η

ποιητική της σιωπής, τα συμβολικά και αρχετυπικά στοιχεία, η διφορούμενη αντιμετώπιση της πραγματικότητας με τις πολλαπλές αναγνώσεις και συνδηλώσεις, συγκροτούν τη ζωγραφική του, η οποία επιζητά να δηλώσει περισσότερο εκείνο που απουσιάζει συνδιαλεγόμενο με εκείνο που εικονογραφείται.

Βιβλιογραφία: Σωτήρης Σόρογκας, *Προσεγγίσεις στη ζωγραφική του*, επιμέλεια Θανάσης Θ. Νιάρχος, Αθήνα 2007· Δημήτρης Παυλόπουλος, *Σωτήρης Σόρογκας*, Αθήνα 2007 (=Σύγχρονη Εικαστική Βιβλιοθήκη).

Εξωτερικοί σύνδεσμοι:

<http://www.eikastikon.gr/zografiki/sorogas.html>

Ο **Βασίλης Κυπραίος** (Αθήνα, 1936) σπούδασε ζωγραφική στην ΑΣΚΤ (1958-62) με δάσκαλο τον Γιάννη Μόραλη. Έχει ζήσει και έχει δουλέψει κατά διαστήματα στο Παρίσι, στη Νέα Υόρκη, στο Λονδίνο και στην Αντίμπ. Τα χρόνια 1966-68 και 1974-79 εργάστηκε ως βοηθός στο ΕΜΠ.

- Τα κονστрукτιβιστικά στοιχεία, η γεωμετρική οργάνωση του χώρου και τα λαμπερά χρώματα χαρακτηρίζουν τα πρώτα έργα του με θέμα οδικά σήματα, απαγορευτικές μπάρες και συμβολικές μορφές.
- Ακολουθούν συνθέσεις με σουρεαλιστικές προεκτάσεις, ενώ από τις αρχές της δεκαετίας του 1980 στα έργα του κυριαρχεί η γυναικεία μορφή, με επιρροές από την τέχνη της Αναγέννησης. Οι μορφές, μνημειακά και αποσπασματικά αποδοσμένες, αναδύονται, βυθίζονται ή διαχέονται στον χώρο που τις περιβάλλει.
- Χρησιμοποιεί τα χρώματα με διάφορες τεχνικές (κηλίδες, dripping, κ.ά.) σε τολμηρούς συνδυασμούς και διαβαθμίσεις κατορθώνοντας να δημιουργήσει την αίσθηση μιας κρυστάλλινης καθαρότητας και να δώσει την εντύπωση ότι η ζωγραφική επιφάνεια έχει την υφή μωσαϊκού από μάρμαρο και άλλα πετρώματα, όπου διαγράφονται τα νερά, οι φλέβες και οι λάμπεις τους. Το ρυθμικό σχέδιο και η αντιπαράθεση καμπύλων γραμμών και αυστηρών γεωμετρικών σχημάτων συντείνουν σ' αυτήν την εντύπωση.

- Αποτυπώνει την εικόνα ενός ονειρικού-μαγικού χώρου με ποιητικές προεκτάσεις. Η παραστατικότητα συνδυάζεται με αφηρημένα στοιχεία, ενώ πολλές συνθέσεις κινούνται στον χώρο της αφαίρεσης.
- Τα συμβολικά στοιχεία κατέχουν σημαντική θέση στην τέχνη του.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Νέες Μορφές», κείμενο Giuliano Serafini, Αθήνα 1993· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Νέες Μορφές», κείμενο Τζούλια Δημακοπούλου, Αθήνα 1997.

Ο **Γιώργος Δέρπαπας** (Κατερίνη, 1937) εγκαταστάθηκε το 1957 στο Αμβούργο όπου έκανε σπουδές πολιτικών και οικονομικών επιστημών. Ύστερα από παραμονή δέκα ετών επέστρεψε στην Αθήνα. Από το 1960 ασχολείται αποκλειστικά με την τέχνη.

- Η ζωγραφική του κινείται στο πλαίσιο του σουρεαλισμού, με εμφανείς επιρροές από καλλιτέχνες όπως ο Salvador Dalí, ο Max Ernst και ο Rene Magritte.
- Υπερβολικά τολμηροί και παράδοξοι συνδυασμοί, φανταστικά τέρατα που συμπλέκονται με ανθρώπινα σώματα, επίμονες ανατομικές αναλύσεις και παραμορφώσεις, σχεδιαστική οξύτητα, βεριστική περιγραφή και χρωματική καθαρότητα κυριαρχούν στις συνθέσεις του, που υποβάλλουν την αίσθηση της αγωνίας, του φόβου και του αγνώστου ή διακρίνονται για τον μυστικισμό, την πολυσημία και το αποκαλυπτικό τους περιεχόμενο.
- Στην εξέλιξη της δουλειάς του παρουσιάζει έργα στα οποία συμβιώνουν τύποι και μοτίβα από την αρχαία και τη βυζαντινή τέχνη, εικόνες από τον ελληνικό χώρο και συμβολικά θέματα.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Titanium», κείμενα Οδυσσέας Ελύτης, Δημήτρης Παπαστάμος, Νίκος Καρούζος, Ηλίας Πετρόπουλος, Αθήνα 1987.

**Εξωτερικοί
σύνδεσμοι:**

<http://www.eikastikon.gr/zografiki/derpapas.html>

<http://www.tf.auth.gr/teloglion/default.aspx?lang=el-GR&loc=1&&page=556&item=5052>

Ο **Σαράντης Καραβούζης** (Αθήνα, 1938) σπούδασε στην ΑΣΚΤ (1959-63) με δάσκαλο τον Γιάννη Μόραλη. Το 1967 φεύγει για το Παρίσι με υποτροφία της γαλλικής κυβέρνησης. Μαθητεύει στην École des Beaux-Arts, ασχολείται με τη χαρακτηριστική, παρακολουθεί θεωρητικά μαθήματα στην École Pratique des Hautes Études και στη Σχολή του Λούβρου.

- Στα πρώτα του έργα της δεκαετία του 1960 με θέμα κυρίως νεκρές φύσεις και αντικείμενα, οι επιρροές από τη μεταφυσική ζωγραφική του Giorgio Morandi είναι εμφανείς. Τα γήινα χρώματα σε ευαίσθητους τόνους, η λιτή σύνθεση, ο εσωτερικός φωτισμός, η σχεδιαστική ακρίβεια, ο ακαθόριστος χώρος και η μεταφυσική ατμόσφαιρα κυριαρχούν.
- Μια δεύτερη ενότητα έργων εμφανίζεται παράλληλα με τις νεκρές φύσεις, μια ενότητα που φτάνει μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1980 –αλλά συνεχίζει και αργότερα. Τα θέματά της: εσωτερικά με αινιγματικά αντικείμενα, πόρτες που ορθώνονται ή ανοίγουν στο κενό, αρχαία αγάλματα και ερείπια ναών, ανάγλυφες στήλες, νυχτερινά τοπία κάτω από τη λάμψη του φεγγαριού.
- Τα χρόνια μετά το 1980, στις συνθέσεις του επιτείνονται τα συμβολικά στοιχεία και η αινιγματική ατμόσφαιρα, εισάγοντας δίπλα στη συνομιλία του παρελθόντος με το παρόν και ένα κλίμα που υποβάλλει νέους φόβους και καινούργιες εκφραστικές προεκτάσεις.

Βιβλιογραφία: Στέλιος Λυδάκης, *Καραβούζης*, Αθήνα 2006.

Εξωτερικοί σύνδεσμοι:

<http://www.eikastikon.gr/zografiki/karavousis.html>

<http://www.artmag.gr/art-interviews/artists/1617-sarantis-karavouzis-interview>

Ο **Βασίλης Κελαϊδής** (Χανιά Κρήτης, 1938) σπούδασε ζωγραφική και ψηφιδωτό στην ΑΣΚΤ (1955-62) με δασκάλους τον Ανδρέα Γεωργιάδη και την Έλλη Βοΐλα. Το 1976 του χορηγήθηκε η υποτροφία του Ιδρύματος Ford και την ίδια χρονιά τιμήθηκε με το πρώτο βραβείο ζωγραφικής στην Μπιενάλε της Αλεξάνδρειας.

- Με σαφείς επιρροές από τον σουρεαλισμό ζωγραφίζει θέματα ανάμεσα στο όνειρο και την πραγματικότητα. Τα προσκυνητάρια, οι πέτρες και οι βραχώδεις σχηματισμοί της ιδιαίτερης πατρίδας του συνιστούν τη θεματική των πρώτων έργων του, στα οποία υπερβαίνει την απλή αναπαράσταση, επιθυμώντας να δώσει μνημειακές και αρχέτυπες εικόνες.
- Στη συνέχεια ανθρώπινες μορφές, απόκοσμες, μακρινές και αποσπασματικές, εμφανίζονται να στέκονται σαν απολιθώματα σε άγονα και απρόσωπα τοπία. Πολλές φορές απειλούνται να εκμηδενιστούν από απροσδιόριστους, αιωρούμενους όγκους. Μετά το 1980 χρησιμοποιεί και τύπους της αρχαίας τέχνης που με τη σειρά τους μοιάζουν να συγκρούονται με παράξενες και ακαθόριστες μορφές.
- Η σχεδιαστική ακρίβεια, η χρωματική σαφήνεια και ο ιδιαίτερος ρόλος του φωτός προσδίδουν στις συνθέσεις του έντονα γλυπτική όψη.
- Η ζωγραφική του αναφέρεται μ' έναν εύγλωττο συμβολικό τρόπο στην αντιφατικότητα και τα προβλήματα του σύγχρονου κόσμου, την υπαρξιακή αγωνία και τους ανθρώπινους φόβους.

Ο **Γιάννης Μίχας** (Αθήνα, 1938 – Αθήνα, 2008) άρχισε τις σπουδές του (1955-58) στο εργαστήριο του Κώστα Ηλιάδη και τις συνέχισε στην École des Métiers d' Art στο Παρίσι (1958-62), όπου ασχολήθηκε τόσο με τη ζωγραφική όσο και με την αρχιτεκτονική εσωτερικών χώρων.

- Ήδη από τα πρώτα του έργα, η δουλειά του κινείται στο πλαίσιο της γεωμετρικής αφαίρεσης. Ενδιαφέρεται ιδιαίτερα για τις γεωμετρικές αξίες, τις μαθηματικές σχέσεις και αρμονίες στη ζωγραφική, τη

θεωρία «της χρυσής τομής», ενώ επηρεάζεται άμεσα από τον κονστρουκτιβισμό.

- Ο χώρος, οι κάθε κατηγορίας παραλλαγές βασικών γεωμετρικών σχημάτων, όπως το τρίγωνο και το τετράγωνο, η χρήση υλικών όπως το ξύλο και το μέταλλο και ο συνδυασμός τους με το χρώμα, η έμφαση σε μια λιτή, αυστηρή και καθαρή κατασκευή, η επανάληψη του σταυρού ως βασικό δομικό στοιχείο χαρακτηρίζουν τις συνθέσεις του που επιθυμούν να υποβάλλουν σχέσεις, να εκφράσουν τις συναντήσεις του με τη ζωή και τον κόσμο.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, αίθουσα τέχνης «Δεσμός», κείμενο Μαρία Δουμάνη, Αθήνα 1982· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, αίθουσα τέχνης «Μαρία Παπαδοπούλου», κείμενο Εμμανουήλ Μαυρομμάτης, Αθήνα 1990.

Η **Μαρία Καραβέλα** (Διακοφτό Αιγιαλείας, 1938) σπούδασε ζωγραφική και χαρακτική στην ΑΣΚΤ (απόφοιτος 1961) με δασκάλους τους Γιάννη Μόραλη και Κώστα Γραμματόπουλο. Συνέχισε τις σπουδές της στο Παρίσι, όπου παρακολούθησε μαθήματα ιστορίας της τέχνης στη Σορβόνη και απέκτησε δίπλωμα Θεάτρου και Κινηματογράφου.

- Ασχολήθηκε αρχικά με τη ζωγραφική. Οι συνθέσεις κινούνται στην κατεύθυνση των αφηρημένων τάσεων με σουρεαλιστική διάθεση.
- Στη συνέχεια το ενδιαφέρον της στράφηκε στη δημιουργία «χώρων» και «δρώμενων». Τα περιβάλλοντα και τα happenings με τα κλουβιά, τα φέρετρα και τις φασματικές μορφές να παρακολουθούν, που παρουσιάζει στα χρόνια της δικτατορίας, θα έχουν ως αποτέλεσμα να χάσει τη θέση της επιμελήτριας στο ΕΜΠ, οδηγώντας την στην αυτοεξορία της στο Παρίσι.
- Τα χρόνια 1974-81 κινείται μεταξύ Ελλάδας και Γαλλίας δημιουργώντας happenings και performances με οξύ πολιτικό περιεχόμενο, πολλές φορές σε ανοιχτούς, δημόσιους χώρους. Ο αυτοσχεδιασμός, η καθαρά βιωματική προσέγγιση, η συμμετοχή του κοινού καθώς και η σύζευξη ποικίλων μέσων παίζουν πρωταρχικό ρόλο.

Ο **Μάκης Θεοφυλακτόπουλος** (Αθήνα, 1939) σπούδασε ζωγραφική στην ΑΣΚΤ (απόφοιτος 1965) με δάσκαλο τον Γιάννη Μόραλη. Τα χρόνια 1969-74 εργάσθηκε στη Λοζάνη και το Παρίσι, καθώς και στη Νέα Υόρκη με υποτροφία του Ιδρύματος Ford. Το 1988 εξελέγη καθηγητής της ζωγραφικής στη Σχολή Καλών Τεχνών του ΑΠΘ.

- Ήδη από τα χρόνια των σπουδών του, η ζωγραφική του κινείται σ' ένα εξπρεσιονιστικό ύφος, με σαφείς επιρροές από τη δημιουργία του Γιώργου Μπουζιάνη. Η παλιότερη θεματογραφία του είχε συχνά σχέση με κοινωνικούς προβληματισμούς. Η βιαιότητα της καθημερινής ζωής εκφράζεται με ανθρώπινες μορφές, παραμορφωμένες, υπαινικτικές και χωρίς κανένα ρεαλιστικό χαρακτηριστικό, απειλητικές ή απειλούμενες στο κέντρο των συνθέσεων σ' έναν χώρο αφηρημένο και δονούμενο. Η φιγούρα του μοτοσικλετιστή αποτελεί χαρακτηριστικό θέμα και μόνιμη παρουσία στη δουλειά του.
- Ο Θεοφυλακτόπουλος παραμένει ένας από τους σημαντικότερους Έλληνες εξπρεσιονιστές. Η ένταση, ο δυναμισμός και ο αισθησιασμός της χειρονομίας του, η έμφαση στις υφές και τις ποιότητες των ζωγραφικών υλικών, η ακρίβεια και η λιτότητα της σύνθεσης (οι ανθρώπινες μορφές καταλήγουν υπομνήσεις-περιγράμματα) είναι στοιχεία που χαρακτηρίζουν τη δημιουργία του.

Βιβλιογραφία: *Μάκης Θεοφυλακτόπουλος. Τύχες της ύλης: Ζωγραφική 1960 - 2010*, κατάλογος αναδρομικής έκθεσης, κείμενα Γιώτα Κωνσταντάτου, Χάρης Καμπουρίδης, Χρόνης Μπότσογλου, Τζούλια Τσακίρη, Μουσείο Μπενάκη, Αθήνα 2010.

Εξωτερικοί σύνδεσμοι:

<http://www.eikastikon.gr/zografiki/theofylaktopoulos.html>

Στο κεφάλαιο συμπεριλαμβάνεται ένας μεγάλος αριθμός καλλιτεχνών. Η δημιουργία των περισσότερων κινείται στο πλαίσιο των αναπαραστατικών τάσεων με την αξιοποίηση στοιχείων από διάφορες περιοχές. Ιδιαίτερα θα πρέπει να προσέξετε τις προτάσεις καλλιτεχνών όπως των Νίκου Γεωργιάδη, Γιάννη Μιγάδη, Θανάση Στεφόπουλου, Μιχάλη Κατζουράκη, Λευτέρη Κανακάκι και Γιάννη Βαλαβανίδη, αλλά και τις αναζητήσεις των Λεωνίδα Χρηστάκη, Μπίας Ντάβου, Λεωνίδα Τσιριγκούλη, Χριστίνας Ζερβού και Νίκης Καναγκίνη.

ΣΥΝΟΨΗ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Ο **Μανώλης Καλλιγιάννης** (Μυτιλήνη, 1923) σπούδασε αρχιτεκτονική στο Γιοχάνεσμπουργκ. Το 1959 εγκαταστάθηκε στο Παρίσι, όπου ασχολήθηκε συστηματικά με τη ζωγραφική. Το 1978 ήρθε στην Ελλάδα και την επόμενη χρονιά ανέλαβε το Μουσείο-Βιβλιοθήκη Tériade στη Μυτιλήνη.

- Τα πρώτα του έργα είναι ανεικονικά, κινούνται στο πλαίσιο των αφηρημένων τάσεων, τις οποίες γνωρίζει με την εγκατάστασή του στο Παρίσι. Ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του 1950 στρέφεται στην αναπαράσταση με νεκρές φύσεις και εσωτερικά. Η λυρική απόδοση του φυσικού χώρου και ιδιαίτερα το τοπίο και το φως της ιδιαίτερης πατρίδας του γίνεται το αγαπημένο θέμα της ζωγραφικής του.

- Συνδυάζοντας στοιχεία από τον ιμπρεσιονισμό, τον Cézanne και τον φωβισμό, μεταφέρει αυτούσια τη συγκίνηση και τη βιωματική του σχέση με τον χώρο, μεταπλάθει ποιητικά την αιγαιοπελαγίτικη ατμόσφαιρα, το λεσβιακό ορεινό και θαλασσινό τοπίο. Στις συνθέσεις του με τα κυπαρίσσια επικρατούν συμβολικά στοιχεία, ενώ σε εκείνες με τους κολυμβητές μια αισιόδοξη θεώρηση της ζωής.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, «Αίθουσα Τέχνης Αθηνών», κείμενα Κ. Ζερβός, D. Sutton, Χ. Χρήστου, Αθήνα 1995.

Ο **Κάρολος Τσιζεκ** (Brescia Ιταλίας, 1922), τσέχικης καταγωγής, εγκαταστάθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1929. Σπούδασε ιστορία και αρχαιολογία στο ΑΠΘ. Εργάστηκε ως καθηγητής της ιταλικής γλώσσας, μεταφραστής και διερμηνέας, δίδαξε ιταλικά στο ΑΠΘ, υπήρξε συνεργάτης των περιοδικών *Κοχλίας* και *Διαγώνιος*. Ως γραφίστας επιμελήθηκε εκατοντάδες έντυπα, αφίσες και λογοτεχνικά βιβλία. Για τη συγκεκριμένη δραστηριότητά του τιμήθηκε με διεθνή βραβεία.

- Στις πρώτες προσπάθειες του, με εκλεπτυσμένη γραφή και σουρεαλιστικό πνεύμα, αποδίδει αντικείμενα, πρόσωπα, γυναικείες μορφές και τμήματα της φύσης, σε πρωτότυπες συναντήσεις.
- Από τα μέσα της δεκαετίας του 1960, στη ζωγραφική του κυριαρχεί το χρώμα, η τεχνική της μονοτυπίας, την οποία συνδυάζει με το κολλάζ, καθώς και η τάση προς την αφαίρεση.
- Από τη δεκαετία του 1980 στις συνθέσεις του επιβάλλεται η γραφιστική αισθητική με καθαρά, έντονα χρώματα και γεωμετρική οργάνωση του ζωγραφικού χώρου.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Δημοτική Πινακοθήκη Θεσσαλονίκης, κείμενα Ντίνος Χριστιανόπουλος, Κάτια Κιλεσοπούλου. Θεσσαλονίκη 1995.

Η **Άρτεμις Πουτέση-Μανέκα** (Ιωάννινα, 1923) σπούδασε στην Παιδαγωγική Ακαδημία Ιωαννίνων, ενώ πήρε μαθήματα ζωγραφικής από τον Κ. Καζάκο. Το 1963 παρακολούθησε στο Παρίσι μαθήματα στην Académie Julian και το 1978 στην École des Beaux-Arts.

- Η θεματογραφία της περιλαμβάνει τοπία, ηθογραφίες και προσωπογραφίες. Η δημιουργία της τη δεκαετία του 1950 κινείται σ' ένα ρεαλιστικό πλαίσιο. Στη συνέχεια στις συνθέσεις της κυριαρχούν ιμπρεσιονιστικά και στοιχεία από τη ζωγραφική του φωβισμού.

Ο **Χάρης Βογιατζής** (Αθήνα, 1924 – Παρίσι, 1981) σπούδασε ζωγραφική στην ΑΣΚΤ (1942-47) με δάσκαλο τον Κωστή Παρθένη. Το 1954, με κρατική υποτροφία, συνέχισε με σπουδές στο Παρίσι, στην École des Beaux-Arts (1954-55) και στην École des Métiers d' Arts (1955-57). Από το 1954 εγκαταστάθηκε μόνιμα στη γαλλική πρωτεύουσα και διατήρησε σταθερή συνεργασία με την γκαλερί «Les Arts Plastiques Modernes».

- Η θεματογραφία του επικεντρώνεται σε δύο άξονες: την ανθρώπινη μορφή και το τοπίο.
- Οι πρώτες προσπάθειες του διακρίνονται για τον εξπρεσιονιστικό τους χαρακτήρα, ενώ με την εγκατάστασή του στο Παρίσι, η δημιουργία του συμπορεύεται με τις κυρίαρχες αφηρημένες αναζητήσεις της περιόδου.
- Από τις αρχές της δεκαετίας του 1970, η ατμοσφαιρική απόδοση του φυσικού χώρου επιβάλλεται στη ζωγραφική του. Η αφαιρετική γραφή, η τεκτονική οργάνωση και ο περιορισμός στους γκριζούς και μπλε τόνους δίνει συνθέσεις στις οποίες κυριαρχούν ο έντονα βιωματικός χαρακτήρας και η ποιητική ατμόσφαιρα.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος αναδρομικής έκθεσης, Εθνική Πινακοθήκη και Μουσείο Αλεξάνδρου Σούτζου, κείμενο Μάνος Στεφανίδης, Αθήνα 1989.

Εξωτερικοί σύνδεσμοι:

<http://www.eikastikon.gr/zografiki/voyiatzis.html>

Ο **Ασσαντούρ Μπαχαριάν** (Αθήνα, 1924 – Αθήνα 1990) ξεκίνησε με σπουδές ζωγραφικής και λιθογραφίας κοντά στον Όθωνα Περβολαράκη. Συνέχισε στην ΑΣΚΤ (1940-45) με δασκάλους τον Ουμβέρτο Αργυρό και τον Δημήτρη Μπισκίνη. Πέρασε πολλά χρόνια ως πολιτικός κρατούμενος σε διάφορες φυλακές της χώρας. Την περίοδο 1961-67 δίδαξε διακοσμητικές τέχνες στη Σχολή Βακαλό. Το 1969 ίδρυσε το Καλλιτεχνικό Πνευματικό Κέντρο «Ώρα» και την επόμενη χρονιά άρχισε να εκδίδει την ετήσια καλλιτεχνική επιθεώρηση *Χρονικό*.

- Μια μεγάλη ενότητα έργων του σχετίζονται με τις προσωπικές εμπειρίες της φυλακής και της εξορίας. Σ' αυτές τις συνθέσεις ο άνθρωπος εμφανίζεται να εκμηδενίζεται, ενώ τα ψυχρά, τα γκριζα και τα λευκά επιτείνουν τη δραματικότητα του συναισθήματος. Σε ανάλογο ύφος κινούνται τα έργα με θέμα τη ζωή των ανθρώπων της καθημερινής βιοπάλης. Η κριτική ματιά και το πολιτικό περιεχόμενο συνδιαλέγεται με την βαθιά ανθρώπινη διάσταση.
- Μετά το 1975 ο Μπαχαριάν στρέφεται στην υδατογραφία και το χρώμα. Η συνάντησή του με τον φυσικό κόσμο αποτυπώνεται σε συνθέσεις με τονισμένο το λυρικό-ποιητικό στοιχείο.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Καλλιτεχνικό Πνευματικό Κέντρο «Ώρα», κείμενα Ελένη Βακαλό, Μανώλης Ανδρόνικος, Τώνης Σπητέρης, Αθήνα 1974· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Καλλιτεχνικό Πνευματικό Κέντρο «Ώρα», κείμενα Διαμαντής Διαμαντόπουλος, Ντόρα Ηλιοπούλου-Ρογκάν, Παναγιώτης Τέτσης, Αθήνα 1980· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Καλλιτεχνικό Πνευματικό Κέντρο «Ώρα», κείμενο Μανώλης Ανδρόνικος, Αθήνα 1988.

Εξωτερικοί σύνδεσμοι:

<http://www.eikastikon.gr/zografiki/baharian.html>

Ο **Ερνέστος Κάρτερ** (Κέρκυρα, 1924 – Αθήνα, 1992) σπούδασε ζωγραφική στην ΑΣΚΤ (1946-48) με δασκάλους τους Δημήτρη Μπισκίνη και Παύλο Μαθιόπουλο. Στην ατομική του έκθεση (1951) στο Ζάππειο παρουσίασε για πρώτη φορά αφηρημένες συνθέσεις με έμφαση στα κινούμενα καμπυλόγραμμα και κυκλικά σχήματα, στις αντιθετικές γεωμετρικές φόρμες και τα φωτεινά χρώματα.

- Ασχολήθηκε με την προσωπογραφία δίνοντας έμφαση τόσο στην ακρίβεια του σχεδίου, τη μελετημένη κατανομή του φωτός και τις λεπτές τονικές διαβαθμίσεις του χρώματος, όσο και στην ψυχογραφική απόδοση του εικονιζόμενου.
- Ήταν από τους πρώτους Έλληνες καλλιτέχνες που στράφηκαν στην αφαίρεση. Στις συνθέσεις του σαφείς είναι οι επιδράσεις από τη ζωγραφική του Wassily Kandinsky, αλλά και από τον ορφισμό του Robert Delaunay. Στην εξέλιξη της δουλειάς του κυριαρχούν εύτακτες γεωμετρικές φόρμες στους τόνους του γκριζου και του μαύρου.

Βιβλιογραφία: Γ. Κάρτερ, *Ο ζωγράφος Ερνέστος Κάρτερ*, Αθήνα 1996.

Εξωτερικοί σύνδεσμοι:

<http://www.eikastikon.gr/zografiki/karter.html>

Ο **Νίκος Γεωργιάδης** (Αθήνα, 1925 – Λονδίνο, 2001) σπούδασε αρχικά ελεύθερο σχέδιο κοντά στον Θανάση Απάρτη και στη συνέχεια στην Αρχιτεκτονική Σχολή του ΕΜΠ (1946-48). Αργότερα πραγματοποίησε μεταπτυχιακές σπουδές αρχιτεκτονικής στο New York Columbia University (1952-53) και στο Slade University College (1953-55) του Λονδίνου, όπου στη συνέχεια δίδαξε ως καθηγήτης. Εκτός από τη ζωγραφική ασχολήθηκε με τη σκηνογραφία. Ήταν ένας από τους σημαντικότερους σκηνογράφους σε διεθνές επίπεδο. Σχεδίασε σημαντικές σκηνογραφικές και ενδυματολογικές δημιουργίες για το θέατρο, το μπαλέτο και τον κινηματογράφο, συνεργαζόμενος με τους σημαντικότερους εκπροσώπους του χώρου. Το 1966, εκπροσώπησε την Ελλάδα στην Μπιενάλε της Βενετίας.

- Τα πρώτα του έργα κινούνται στο πλαίσιο της action painting και του αφηρημένου εξπρεσιονισμού. Με την εγκατάστασή του στο Λονδίνο, έδωσε αφηρημένες συνθέσεις στις οποίες κυριαρχούν καλλιγραφικά-οργανικά σχήματα, ενώ χρησιμοποιεί την τεχνική του κολλάζ και των papiers découpés.
- Από τα τέλη της δεκαετίας του 1950 στράφηκε σε μια ζωγραφική που χαρακτηρίζεται από την αυστηρή οργάνωση και την επιβολή ορθογώνιων αρχιτεκτονικών σχημάτων, με σαφείς κριτικές αναφορές στο απρόσωπο αστικό περιβάλλον. Συνέχισε προς αυτήν την κατεύθυνση, πειραματιζόμενος στις δομικές-κονστρουκτιβιστικές δυνατότητες των σχημάτων.
- Στις αρχές της δεκαετίας του 1990 επέστρεψε δυναμικά στη ζωγραφική, με αναπαραστατικές-αφηγηματικές συνθέσεις μεγάλων διαστάσεων, στις οποίες ο μύθος συναντάει τη σύγχρονη πραγματικότητα σε εξωπραγματικούς-θεατρικούς χώρους.

Βιβλιογραφία: Ευγενία Γεωργιάδη, *Νίκος Γεωργιάδης. Ζωγραφική, Σκηνογραφία (1955-2001)*, Αθήνα 2004.

Εξωτερικοί σύνδεσμοι:

http://www.eikastikon.gr/zografiki/georgiadis_n.html

Ο **Γιάννης Μιγάδης** (Ηράκλειο Κρήτης, 1926) σπούδασε ζωγραφική στην ΑΣΚΤ (1945-51) κοντά στον Κωστή Παρθένη. Στην École des Arts Décoratifs του Παρισιού ειδικεύθηκε στη συνέχεια στη σκηνογραφία και την ενδυματολογία.

- Η δημιουργία του κινείται στις προεκτάσεις της «Γενιάς του 30». Νεκρές φύσεις, τοπία με ανθρώπινες μορφές κοντά στη θάλασσα, πορτρέτα εμπνευσμένα κυρίως από παλιές φωτογραφίες, εσωτερικά, ο οικείος μικρόκοσμος της καθημερινότητας συνιστούν τη βασική θεματογραφία του.
- Η χρωματική ευαισθησία με τις χαμηλόφωνες και συγκρατημένες τονικές κλίμακες, ο ιδιαίτερος ρόλος του φωτός, η ρομαντική-

λυρική διάθεση, η κριτική και συνάμα ευαίσθητη ματιά, ο διάλογος παρελθόντος-παρόντος, η λειτουργία της μνήμης και η ποιητική, βιωματική και αισθαντική προσέγγιση της οπτικής πραγματικότητας, η εσωτερική ζωή των πραγμάτων και το κοινωνικό πλαίσιο της ανθρώπινης ζωής, γίνονται τα χαρακτηριστικά στοιχεία της ζωγραφικής του.

Βιβλιογραφία: Μάρθα-Έλλη Χριστοφύλου, *Γιάννης Μιγάδης*, Αθήνα 2005 (=Σύγχρονη Εικαστική βιβλιοθήκη)· Γιάννης Μιγάδης. *Το χρώμα της μνήμης*, κατάλογος έκθεσης, κείμενα Αφροδίτη Κούρια, Μουσείο Μπενάκη, Αθήνα 2008.

Εξωτερικοί σύνδεσμοι:

<http://www.eikastikon.gr/zografiki/migadis.html>

Ο **Μάριος Βατζιάς** (Μεταξοχώρι Αγιάς Λάρισας, 1926) σπούδασε ζωγραφική στην ΑΣΚΤ (1948-53) με δάσκαλο τον Ανδρέα Γεωργιάδη). Μαθήτευσε επίσης κοντά στον Φώτη Κόντογλου. Ασχολήθηκε και με την τοιχογραφία και το ψηφιδωτό.

- Η ζωγραφική του συνδυάζει μορφολογικά δεδομένα της μεταβυζαντινής και της λαϊκής τέχνης με σουρεαλιστικά στοιχεία. Στις ενότητες *Διαστημικά* και *Αστροναυτικά και άλλα* εμπνέεται από τον διαστημικό χώρο σε σχέση με τον άνθρωπο, τη μοναξιά και την αποξένωσή του, ενώ στην ενότητα *Η παρουσία του ήρωα* αναφέρεται στα γεγονότα του Πολυτεχνείου. Τη δεκαετία του 1980 θα δώσει έργα με τονισμένο το στοιχείο της κοινωνικής κριτικής.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Νέες Μορφές», Αθήνα 1983· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Πινακοθήκη Γ. Ι. Κατσιόγρα, Λάρισα 1984.

Ο **Μενέλαος Καταφυγιώτης** (Τρίκαλα Θεσσαλίας, 1926) σπούδασε στην ΑΣΚΤ (απόφοιτος 1954) ζωγραφική με δασκάλους τους Γιάννη Μόραλη, Δημήτρη Μπισκίνη και Ανδρέα Γεωργιάδη, και γλυπτική με τον Μιχάλη

Τόμπρο. Το 1961 πήγε στο Παρίσι, στη συνέχεια στη Ν. Αμερική όπου εργάστηκε τα χρόνια 1961-62 και από το 1963 εγκαταστάθηκε στη Νέα Υόρκη. Παράλληλα με τη ζωγραφική ασχολήθηκε και με τη γλυπτική.

- Στις ζωγραφικές του συνθέσεις η σχηματοποίηση και η εξπρεσιονιστική απόδοση των μορφών, ο συνδυασμός βιόμορφων, γεωμετρικών και συμβολικών τύπων, ο ελλειπτικός-αφηρημένος χώρος και η συγκρατημένη χρωματική κλίμακα οδηγούν σε εξαιρετικά εκφραστικά αποτελέσματα.
- Ένα από τα αγαπημένα του θέματα είναι ο άνθρωπος και το άλογο. Οι μορφές τους, πολλές φορές, σε διαφορετικές κλίμακες, με αντιθετικές στάσεις και κινήσεις, προσδίδουν στα έργα του δυναμισμό και ένταση.

<p>Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Μουσείο Βορρέ, κείμενο Νέλλη Μισιρλή, Αθήνα 1994.</p>

Ο **Γιάννης Κολέφας** (Σταυροσκιάδι Πωγωνίου, 1927 – Αθήνα, 1986) σπούδασε ζωγραφική στην ΑΣΚΤ (απόφοιτος 1955) στο εργαστήριο του Γιάννη Μόραλη. Με υποτροφία της ιταλικής κυβέρνησης άρχισε σπουδές ζωγραφικής στην Accademia di Belle Arti της Φλωρεντίας και στη συνέχεια σπούδασε την τεχνική των ψηφιδωτών (συντήρηση και αποκατάσταση) στην Accademia di Belle Arti της Ραβέννας. Τα χρόνια 1964-73 εργάστηκε στην Αρχαιολογική Υπηρεσία στη συντήρηση πολυάριθμων ψηφιδωτών της χώρας. Δίδαξε επίσης στη Σχολή Συντηρητών του Βυζαντινού Μουσείου. Από το 1974 δίδαξε την τεχνική του ψηφιδωτού στην ΑΣΚΤ, όπου το 1984 εξελέγη επίκουρος καθηγητής. Η ζωγραφική, το ψηφιδωτό και η συντήρηση είναι οι τρεις τομείς του έργου του.

- Σε επαφή με τη λαϊκή παράδοση και τη βυζαντινή τέχνη κινούνται οι πρώτες προσπάθειές του.
- Από τις αρχές της δεκαετίας του 1960 προχωράει σε μια πιο προσωπική γραφή με συνθέσεις εμπνευσμένες από τη φύση, την

καθημερινή ζωή και τους χαρακτηριστικούς ανθρώπινους τύπους της ιδιαίτερης πατρίδας του. Τα λυρικά χρώματα, η σχηματοποίηση, η συνθετική λιτότητα και ο μικρογραφικός χαρακτήρας είναι τα βασικά χαρακτηριστικά αυτών των συνθέσεων, που αποπνέουν ηρεμία και αισιοδοξία. Μετά το 1975 στα τοπία του επικρατεί μια βαριά σκουρόχρωμη κλίμακα με ψυχρούς τόνους.

Βιβλιογραφία: Γιάννης Κολέφας, κείμενα Ν. Ζίας, Μ. Καλλιγιάς, Δ. Ι. Πάλλης, Ν. Μουτσόπουλος, Θ. Πανουργιάς, Ε. Κουρκουτίδου-Νικολαΐδου, Π. Λαζαρίδης, Α. Σχινά, Α. Ταμβάκη, Κ. Κολέφα, Αθήνα 1990· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Εθνική Πινακοθήκη και Μουσείο Αλεξάνδρου Σούτζου, κείμενα Α. Ταμβάκη, Αθήνα 1990· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Πινακοθήκη Δήμου Ιωαννίνων, Ιωάννινα 1993.

Ο **Τάσος Χατζής** (Κερατέα Αττικής, 1927 – Αθήνα, 1994) σπούδασε στην ΑΣΚΤ (1948-54) με δασκάλους τους Δημήτρη Μπισκίνη, Παύλο Μαθιόπουλο και Ανδρέα Γεωργιάδη. Συνέχισε με σπουδές ζωγραφικής, χαρακτικής, τέχνης του βιβλίου και λιθογραφίας στο Παρίσι (1955-59). Με την επιστροφή του στην Ελλάδα εργάστηκε στο τυπογραφείο Ασπιώτη-ΕΛΚΑ, ενώ ίδρυσε, οργάνωσε και διηύθυνε τη Σχολή Διακοσμητικής του Εντύπου της ΧΕΝ Αθηνών, στην οποία και δίδαξε. Το 1970 δίδαξε επίσης στο Κέντρο Λιθογραφικών Σπουδών. Από το 1973 ασχολήθηκε αποκλειστικά με τη ζωγραφική.

- Στις συνθέσεις του συνδυάζει ρεαλιστικά και σουρεαλιστικά στοιχεία δημιουργώντας μια ποιητική-λυρική ατμόσφαιρα με συμβολικές προεκτάσεις. Ο ονειρικός, και ενίοτε μαγικός, χαρακτήρας της ζωγραφικής του επιτείνεται στην ενότητα έργων με τίτλο *Άλογα τ' ουρανού* που παρουσιάστηκε το 1990.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Πανσέληνος», κείμενο Ε. Μουτσόπουλος, Αθήνα 1977.

Ο **Λάμπρος Άλας** (Όκλαντ Καλιφόρνιας, 1927) σπούδασε στο California College of Arts and Crafts και στο American Art School της Νέας Υόρκης. Από το 1957 ζει και εργάζεται στην Ελλάδα.

- Έχει ζωγραφίσει τοπία και νεκρές φύσεις αλλά το αγαπημένο του θέμα είναι η νεαρή γυναικεία μορφή με τις νωχελικές στάσεις, το ρεμβώδες ύφος και τη ρομαντική διάθεση.
- Οι γυναίκες εμφανίζονται σε λιτά εσωτερικά ή τοπία, βυθισμένες στις σκέψεις τους, σε έναν εσωτερικό διάλογο με τον εαυτό τους. Η ρεαλιστική απόδοση, το εξαιρετικό σχέδιο, τα ψυχρά χρώματα χαρακτηρίζουν τις συνθέσεις του, οι οποίες αποπνέουν μελαγχολία και νοσταλγία, αβεβαιότητα και απαισιοδοξία.

Εξωτερικοί σύνδεσμοι:

<http://www.eikastikon.gr/zografiki/alas.html>

Ο **Πέτρος Παπαβασιλείου** (Αθήνα, 1928) σπούδασε στην ΑΣΚΤ (1949-55) ζωγραφική με δάσκαλο τον Γιάννη Μόραλη και χαρακτηριστική με τον Γιάννη Κεφαλληνό. Συνέχισε τις σπουδές του στο Istituto Statale di Belle Arti στο Ουρμπίνο και στο Istituto Rizzoli delle Arti Graphiche στο Μιλάνο, όπου τελικά εγκαταστάθηκε. Ασχολήθηκε συστηματικά και με τη χαρακτική.

- Με δυναμικό σχέδιο και εκρηκτικά χρώματα, στα έργα του εμφανίζονται φανταστικά όντα, αινιγματικές μορφές και παράξενα μηχανικά στοιχεία σε απροσδόκητους συνδυασμούς μέσα σε μια αποκαλυπτική-ενορατική ατμόσφαιρα, με ποιητικές προεκτάσεις. Πολύ συχνά δικό του στίχοι ενσωματώνονται στη σύνθεση.
- Στη ζωγραφική του, που κινείται στο πνεύμα του σουρεαλισμού, οι αναφορές στους αρχαίους ελληνικούς μύθους συμβιώνουν με τις εμπειρίες και τα ερεθίσματα της σύγχρονης εποχής, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις η εκτεταμένη χρήση της αυτόματης

γραφής του επιτρέπει να φτάσει σε σαφέστερα προσωπικές διατυπώσεις.

Βιβλιογραφία: *Petros. Arte e Nature*, Μιλάνο 1988· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Palazzo Ducale, κείμενο B. Guerra, Mantova 1990· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Titanium», κείμενο A. Salla – P. Gatta, Αθήνα 1991· *Petros 1978-1998*, Μιλάνο 1998.

Ο **Κώστας Γιαννακόπουλος (Γιαννακό)** (Αθήνα, 1927) σπούδασε στην ΑΣΚΤ με δασκάλους τους Σπύρο Βικάτο και Ουμβέρτο Αργυρό. Συνέχισε τις σπουδές του στο Παρίσι (1947-55) στην École du Louvre και στην École des Beaux-Arts.

- Η θεματογραφία του περιλαμβάνει τοπία, νεκρές φύσεις, γυμνά και σκηνές από την καθημερινή ζωή. Ασχολήθηκε συστηματικά με την προσωπογραφία. Στη ζωγραφική του εντοπίζονται επιρροές από τον ιμπρεσιονισμό, τον εξπρεσιονισμό, τον φωβισμό, αλλά και τη δημιουργία του Σεζάν.

Η **Θάλεια Κλεώπα** (Αθήνα, 1928) σπούδασε στην ΑΣΚΤ (1951-55) με δασκάλους τους Ουμβέρτο Αργυρό και Γιάννη Μόραλη.

- Ζωγραφίζει κυρίως ανθρώπινες μορφές, νεκρές φύσεις και συνθέσεις με μυθολογικό και αλληγορικό περιεχόμενο. Στις συνθέσεις της, που κάποιες θυμίζουν τοιχογραφίες, οι επιρροές από τη βυζαντινή και τη λαϊκή τέχνη, η μνημειακή διάθεση, οι συγκρατημένοι χρωματικοί τόνοι, η σχηματοποίηση και η διακοσμητικότητα δίνουν τον γενικό τόνο.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Αργώ», Αθήνα 1989.

Ο **Θανάσης Στεφόπουλος** (Άμφισσα, 1928) σπούδασε ζωγραφική στην ΑΣΚΤ με δασκάλους τους Δημήτρη Μπισκίνη, Παύλο Μαθιόπουλο, Γιάννη Μόραλη και Ουμβέρτο Αργυρό, και χαρακτηριστική με τον Γιάννη Κεφαλληνό. Συνέχισε τις σπουδές του στο Παρίσι, στην École des Beaux-Arts. Στη γαλλική πρωτεύουσα παρέμεινε έως το 1964. Επέστρεψε στην Ελλάδα και εργάστηκε ως καθηγητής διακοσμητικών τεχνών μέχρι το 1990.

- Τα έργα που φιλοτέχνησε κατά την περίοδο της παραμονής του στο Παρίσι, κινούνται στον χώρο της αφαίρεσης με τονισμένο το λυρικό στοιχείο.
- Στην εξέλιξη της δουλειάς του στρέφεται στην τοπιογραφία. Επικεντρώνεται στην απόδοση της ατμόσφαιρας και προβάλλει την αρμονία και την τάξη του φυσικού χώρου. Η οριζόντια διάταξη, η καθαρότητα της περιγραφής και οι ανεπαίσθητες τονικές μεταβάσεις των ψυχρών χρωμάτων επιτείνουν τον ρυθμό, την αίσθηση ηρεμίας, γαλήνης και μελαγχολίας.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Νέες Μορφές», κείμενο Ελένη Βακαλό, Αθήνα 1960· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Άστορ», κείμενο Έφη Φερεντίνου, Αθήνα 1967· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Καλλιτεχνικό Πνευματικό Κέντρο, «Ώρα», κείμενο Νίκος Καρούζος, Αθήνα 1973.

Ο **Λεωνίδας Χρηστάκης** (Θεσσαλονίκη, 1929) σπούδασε ζωγραφική στη Σουηδία. Ίδρυσε τις γκαλερί «Κούρος» (1957) και «Σαρλά» (1958) αλλά και πολλά περιοδικά (*Κούρος*, *Ιδεοδρόμιο*, κ.ά.), δημοσίευσε ποιητικές συλλογές και επιμελήθηκε πολλές εκδόσεις.

- Με ανατρεπτική διάθεση και με έμφαση στην ελευθερία των συνδυασμών, τα έργα του κινούνται σ' ένα νέο-ντανταϊστικό πλαίσιο, αξιοποιώντας ταυτόχρονα και σουρεαλιστικούς τύπους. Χρησιμοποιεί εκτεταμένα την τεχνική του κολλάζ.
- Ήταν από τους πρώτους που ασχολήθηκαν με τα happenings. Χαρακτηριστικό είναι το happening *Χαρταστοί* –μαζί με άλλους

καλλιτέχνες πέταξε την Καθαρά Δευτέρα του 1958 χαρταετούς, μια πρωτοποριακή για την εποχή της εικαστική πρόταση.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Καλλιτεχνικό Πνευματικό Κέντρο «Ωρα», κείμενο Δ. Ιατρόπουλος, Αθήνα 1973.

Η **Ιωάννα Ασμάνη** (Αθήνα, 1929) μαθήτευσε κοντά στον αγιογράφο πατέρα της και στη συνέχεια σπούδασε ζωγραφική στην ΑΣΚΤ (απόφοιτος 1955) με δασκάλους τους Γιάννη Μόραλη και Ανδρέα Γεωργιάδη. Την περίοδο 1959-60 συνέχισε τις σπουδές της στο Παρίσι, όπου ασχολήθηκε με τον κινηματογράφο. Έχει γράψει θεωρητικές μελέτες για την τέχνη και τον κινηματογράφο, και ασχολήθηκε με τη χαρακτηριστική.

- Τα θέματά της καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα: από τις πρώτες συνθέσεις με παλιά σπίτια και συνοικισμούς θα περάσει σε έργα που έχουν βασική τους αφετηρία την Ευρώπη και τους μύθους της, ενώ θα ασχοληθεί με την προσωπογραφία και το τοπίο, θα ζωγραφίσει συνθέσεις με οικολογικό περιεχόμενο και άλλες που κινούνται σε μια περισσότερο αφηρημένη κατεύθυνση.
- Στη δουλειά της συνδυάζει παραστατικά και αφηρημένα στοιχεία. Στα έργα, στα οποία η ανθρώπινη μορφή συνυπάρχει με το φυσικό περιβάλλον, άλλοτε επικρατεί η εξπρεσιονιστική ένταση και άλλοτε μια περισσότερο ιμπρεσιονιστική διάθεση. Πολλές φορές εντοπίζεται μια κινηματογραφική αντίληψη, ενώ αντιπροσωπευτική είναι η ενότητα των *Διπλών Πινάκων* (πίνακας μέσα στον πίνακα).

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Ζυγός», κείμενο Φραντζής Φραντζισκάκης, Αθήνα 1981. Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Νέες Μορφές», κείμενο G. Serafini, Αθήνα 1984.

Η **Κλειώ Νάτση** (Θεσσαλονίκη, 1929) παρακολούθησε μαθήματα στην ΑΣΚΤ (1948-49) κοντά στον Γιάννη Μόραλη, και στη συνέχεια κοντά στον Πολύκλειτο Ρέγκο στη Θεσσαλονίκη.

- Τα πρώτα της έργα είναι επηρεασμένα από τη βυζαντινή τέχνη, ενώ στις συνθέσεις με τοπία και λουλούδια, που ακολουθούν, στρέφεται στα διδάγματα του ιμπρεσιονισμού, δίνοντας έμφαση στην ποιητική ερμηνεία του θέματος και τον καθοριστικό ρόλο του φωτός. Αφηρημένοι τύποι και εξπρεσιονιστική γραφή κυριαρχούν στη συνέχεια, ενώ δεν απουσιάζουν και τα συμβολικά στοιχεία. Ασχολήθηκε συστηματικά με την προσωπογραφία.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Μακεδονική Καλλιτεχνική Εταιρεία «Τέχνη», κείμενο Χρύσανθος Χρήστου, Θεσσαλονίκη 1970· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Νέες Μορφές», κείμενο Α. Ιωάννου, Αθήνα 1972· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Βαφοπούλειο Πνευματικό Κέντρο, Θεσσαλονίκη 1987· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, «Αίθουσα Τέχνης Ψυχικού», κείμενο Σοφία Καζάζη, Αθήνα 1993· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Αιγόκερως», κείμενο Έλλη Καπλάνη-Κοκκίνη, Θεσσαλονίκη 1995· *Προσωπογραφίες και παράλληλες εικονογραφίες*, κατάλογος ατομικής έκθεσης, Δημοτική Πινακοθήκη Θεσσαλονίκης, κείμενο Έλλη Καπλάνη-Κοκκίνη, Θεσσαλονίκη 2000.

Εξωτερικοί σύνδεσμοι:

<http://www.eikastikon.gr/zografiki/natsi.html>

Ο **Λουκάς Βενετούλιας** (Θεσσαλονίκη, 1930 – Θεσσαλονίκη, 1994) πήρε τα πρώτα μαθήματα κοντά στον Νίκο Γαβριήλ Πεντζίκη. Σπούδασε ζωγραφική στην ΑΣΚΤ (1954-1958) με δασκάλους τους Γιάννη Μόραλη και Σπύρο Παπαλουκά. Το 1971 του χορηγήθηκε υποτροφία του Ιδρύματος Ford. Ασχολήθηκε και με τη σκηνογραφία και τα κοστούμια θεάτρου, την εικονογράφηση βιβλίων και την επιμέλεια εκδόσεων.

- Η απεικόνιση του αστικού περιβάλλοντος της Θεσσαλονίκης στάθηκε βασικός θεματικός άξονας της ζωγραφικής του. Χωρίς

καμιά διάθεση ωραιοποίησης, αποδίδει τα τοπία της πόλης, υποβάλλοντας, τις περισσότερες φορές, το αίσθημα της μοναξιάς και του εσωτερικού αδιεξόδου, τη σιωπή, μια μελαγχολική-απαισιόδοξη ατμόσφαιρα.

- Στις αρχές της δεκαετίας του 1970, ο κριτικός σχολιασμός της κοινωνικής-πολιτικής πραγματικότητας έχει πρωταγωνιστικό ρόλο σε σειρές όπως *Ανώτεροι και Ανώτατοι* και *Μηχανές*, ή στις συνθέσεις εκείνες με τις σκηνές πλήθους και τα πρόσωπα-μάσκες που μοιάζουν να απειλούνται.
- Στην εξέλιξη της δουλειάς του ξεχωρίζει η σειρά με τα τοπία της Σαντορίνης, οι νεκρές φύσεις, αλλά και οι όψεις της Θεσσαλονίκης με τις πολύχρωμες διαφημιστικές επιγραφές.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος αναδρομικής έκθεσης, Βαφοπούλειο Πνευματικό Κέντρο, κείμενα Αντώνης Κωτίδης, Μιλτιάδης Παπανικολάου, Αγγελική Σαχίνη, Αλίκη Τέλλογλου, Θεσσαλονίκη 1985· Κατάλογος αναδρομικής έκθεσης, Δημοτική Πινακοθήκη Θεσσαλονίκης, κείμενο Χάρης Καμπουρίδης, Θεσσαλονίκη 2010.

Εξωτερικοί σύνδεσμοι:

<http://www.eikastikon.gr/zografiki/venetoulas.html>

Ο **Στέλιος Μαυρομάτης** (Πτολεμαΐδα Κοζάνης, 1930) είναι αυτοδίδακτος.

- Τα τραίνα και ο σιδηροδρομικός σταθμός της Θεσσαλονίκης αποτελούν το καθοριστικό θέμα που κυριαρχεί σε όλη του την καλλιτεχνική δημιουργία.
- Στις πρώτες συνθέσεις του με τα τραίνα συνδυάζει ρεαλιστικά και ιμπρεσιονιστικά στοιχεία, ενώ στη συνέχεια επιβάλλονται οι εξπρεσιονιστικοί τύποι καθώς και μια προσπάθεια να δώσει συμβολικές προεκτάσεις στη δουλειά του. Πολύ συχνά ενσωματώνει πραγματικά αντικείμενα στη ζωγραφική επιφάνεια, ενώ εμφανής είναι και η καλλιγραφική διαπραγμάτευση, η οποία εντατικοποιεί την ιδιαίτερη ατμόσφαιρα των θεμάτων του.
- Χωρίς να εγκαταλείπει ποτέ τη θεματική των τραίνων, ασχολήθηκε και με την τοπιογραφία.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Kent State University, School of Art Gallery, κείμενα F. T. Smith, Άλκης Χαραλαμπίδης, Οχάιο 1991· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Ειρμός», Μακεδονική Καλλιτεχνική Εταιρεία «Τέχνη», «Αμερικάνικο Κέντρο», κείμενα D. Shinn, Χρύσανθος Χρήστου, Άλκης Χαραλαμπίδης, Θεσσαλονίκη 1992· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Αιγόκερως», κείμενο Έλλη Καπλάνη-Κοκκίνη, Θεσσαλονίκη 1995.

Ο **Τάκης Παρλαβάντζας** (Πειραιάς, 1930) σπούδασε στην ΑΣΚΤ (1948-56) με δάσκαλο τον Γιάννη Μόραλη. Με υποτροφία της ολλανδικής κυβέρνησης συνέχισε τις σπουδές του στην νωπογραφία, στο ψηφιδωτό και στο βιτρώ στην Rijksakademie der Beeldende Kunsten του Άμστερνταμ, και με υποτροφία του Πανεπιστημίου Αθηνών στην École des Beaux-Arts και στην École des Métiers d' Art.

- Στις πρώτα του έργα (πορτρέτα, τοπία, γυμνά, νεκρές φύσεις) διαφαίνονται οι επιρροές του Μόραλη, ενώ η ζωγραφική του Paul Cézanne του ασκεί ιδιαίτερη έλξη.
- Αργότερα στράφηκε στην ανεικονική τέχνη με λυρικά χρώματα, για να επιστρέψει εν συνεχεία στην αποσπασματική απεικόνιση της οπτικής πραγματικότητας.

Ο **Βασίλης Θεοχαράκης** (Πειραιάς, 1930) σπούδασε νομικά στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και διδάχθηκε ζωγραφική από τον Σπύρο Παπαλουκά.

- Το τοπίο κυριαρχεί απόλυτα στη ζωγραφική του. Στα πρώτα του έργα εμφανείς είναι οι επιρροές του Παπαλουκά αλλά και του Cézanne με τον ογκομετρικό χαρακτήρα του χρώματος. Τη δεκαετία του 1960 οδηγείται σε μια αφηρημένη ζωγραφική με λυρικό και ποιητικό περιεχόμενο.
- Από τις αρχές της δεκαετίας του 1970, ο ζωγράφος προχωράει σε μια ολοένα μεγαλύτερη προσωπική ερμηνεία του φυσικού χώρου,

τον οποίο μεταπλάθει σε αυτόνομη ζωγραφική αξία, με συμβολικές και ποιητικές προεκτάσεις.

- Οι ακουαρέλες με τοπία καλύπτουν ένα μεγάλο μέρος της καλλιτεχνικής του παραγωγής. Τα έργα αυτά διακρίνονται για τη ρευστή τους ατμόσφαιρα, τη διαφάνεια και τους λαμπερούς χρωματικούς τόνους.

Βιβλιογραφία: *Θεοχαράκης. Ζωγραφική 1952-2008*, κείμενα Ντόρα Ηλιοπούλου-Ρογκάν, Claude Mollard, Μαρίνα Λαμπράκη-Πλάκα, Χάρης Καμπουρίδης, Νέλλη Μισιρλή, Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαίος, Μαίρη Μιχαηλίδου, Τάκης Μαυρωτάς, Gérard Xuriguera, Σάνια Παπά, Χρυσάνθος Χρήστου, Αθήνα 2008· *Θεοχαράκης. Ακουαρέλες 1990-2008*, Επιμέλεια Τάκης Μαυρωτάς, Αθήνα 2008.

Η **Μπία Ντάβου** (Αθήνα, 1932 – Αθήνα, 1996) σπούδασε ζωγραφική (1952-58) στο εργαστήριο του Κώστα Ηλιάδη. Υπήρξε μέλος της ομάδας «Διαδικασίες – Συστήματα».

- Τη δεκαετία του 1960 έδωσε έργα που κινούνται στο πλαίσιο του αφηρημένου εξπρεσιονισμού, με κύρια στοιχεία την ορμητική χειρονομιακή πινελιά και τη διερεύνηση των δομικών στοιχείων του χώρου. Στις αρχές της επόμενης δεκαετίας θα δώσει μια σειρά από τρισδιάστατες κατασκευές από πλεξιγκλάς με παραθέσεις και επαλληλίες διάτρητων έγχρωμων πλεγμάτων.
- Η τεχνολογία και η χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών θα την οδηγήσει σε μινιμαλιστικές συνθέσεις (*Σειραϊκές Δομές*).
- Από τις αρχές της δεκαετίας του 1980, θα χρησιμοποιήσει τα πανιά-ιστία σε διάφορους συνδυασμούς –ελεύθερα στον χώρο ή ως βασικό στοιχείο σε εκτεταμένες εγκαταστάσεις-περιβάλλοντα. Στα υφάσματα που χρησιμοποιεί επεμβαίνει χρωματικά, ενώ συχνά στην επιφάνειά τους σημειώνονται, ράβονται, υφαίνονται με κόκκινη κλωστή στίχοι από την *Οδύσσεια*. Οι προτάσεις της ενέχουν ένα έντονα συμβολικό περιεχόμενο, υπαινίσσονται το μεγάλο ταξίδι της ζωής και του θανάτου.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος αναδρομικής έκθεσης, επιμέλεια Τίνα Πανδή, Σταμάτης Σχιζάκης, κείμενα Μπία Παπαδοπούλου, Χάρης Σαββόπουλος, Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, Αθήνα 2008.

Η **Τίτα Κριεζή** (Αθήνα, 1930) σπούδασε ζωγραφική στην ΑΣΚΤ με δασκάλους τους Ανδρέα Γεωργιάδη, Σπύρο Παπαλουκά και Γιάννη Μόραλη. Συνέχισε τις σπουδές της στο Παρίσι, στην Ακαδημία του A. Lhote.

- Το τοπίο, το πορτρέτο και η νεκρή φύση αποτελούν τα βασικά θέματα της ζωγραφικής της. Στα πορτρέτα και στα τοπία κινείται σ' ένα παραστατικό-ρεαλιστικό πλαίσιο. Αντίθετα, στα τοπία της αξιοποιεί αφαιρετικά και εξπρεσιονιστικά στοιχεία. Στα τελευταία της έργα, κυρίως τοπιογραφίες και θαλασσογραφίες, τονίζεται περισσότερο το λυρικό στοιχείο στην απόδοση του φυσικού χώρου.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Castro», κείμενο D. Chevalier, Παρίσι 1961· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «A», Παρίσι 1965· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, αίθουσα τέχνης «Πολύπλανο», κείμενο Ντόρα Ηλιοπούλου-Ρογκάν, Αθήνα 1978· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «3», κείμενο Αλέξανδρος Ξύδης, Αθήνα 1992.

Ο **Παναγιώτης Γράββαλος** (Λαμία, 1933) σπούδασε ζωγραφική στην ΑΣΚΤ (απόφοιτος 1956) με δασκάλους τους Σπύρο Παπαλουκά και Γιάννη Μόραλη. Από το 1960 ασχολήθηκε συστηματικά με τη χαρακτηριστική και τις γραφικές τέχνες. Συνεργάστηκε με τον χαράκτη Α. Τάσσο στη σχεδίαση πολλών ελληνικών και ξένων γραμματοσήμων και δίδαξε στο Αθηναϊκό Τεχνολογικό Ινστιτούτο (ΑΤΙ). Μετά το 1966 υπήρξε μόνιμος συνεργάτης των Ελληνικών Ταχυδρομείων στη σχεδίαση γραμματοσήμων, επί τριάντα σχεδόν χρόνια. Για τη δραστηριότητά του αυτή τιμήθηκε με ελληνικά και διεθνή βραβεία.

- Ο Παναγιώτης Γράββαλος είναι περισσότερο γνωστός ως χαράκτης. Στη ζωγραφική του, η οποία κινείται στο πλαίσιο των

αναπαραστατικών τάσεων, κυριαρχεί το σχεδιαστικό στοιχείο. Οι συνθέσεις του διακρίνονται για την κριτική τους διάθεση, σχολιάζοντας και περιγράφοντας ανθρώπινες καταστάσεις και προβλήματα του κοινωνικού χώρου. Στις προσωπογραφίες του τα ρεαλιστικά στοιχεία συνδυάζονται με την προσπάθεια ψυχογραφικής απόδοσης των εικονιζόμενων.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Αίθουσα Τέχνης «Σκουφά», κείμενο Αθηνά Σχινά, Αθήνα 1991· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Αίθουσα Τέχνης «Κρεωνίδης», κείμενο Μ. Κλη, Αθήνα 1996.

Εξωτερικοί σύνδεσμοι:

<http://www.eikastikon.gr/xaraktiki/gravalos.html>

Ο **Τάκης Κατσουλιδης** (Μεσσήνη, 1933) σπούδασε στην ΑΣΚΤ (1952-68) με δασκάλους τους Γιάννη Κεφαλληνό και Γιάννη Μόραλη. Συνέχισε με σπουδές ξυλογραφίας και λιθογραφίας στο Παρίσι, στην École des Beaux-Arts (1962-66), ενώ ειδικεύτηκε στην τέχνη του βιβλίου. Ασχολήθηκε συστηματικά με τη χαρακτηριστική αλλά και τη ζωγραφική, εικονογράφησε και επιμελήθηκε εκδόσεις, σχεδίασε σειρές ελληνικών και κυπριακών γραμματοσήμων, δημοσίευσε άρθρα και εξέδωσε το βιβλίο *Η ελληνική γραφή. Το σχέδιο του γράμματος* (Αθήνα 1991). Για το χαρακτηριστικό του έργο τιμήθηκε στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

- Μια ενότητα έργων του φιλοτεχνημένα την περίοδο που ζει στο Παρίσι κινούνται στο πλαίσιο του αφηρημένου εξπρεσιονισμού με τα αντιθετικά χρώματα και την ένταση της χειρονομίας να δίνουν τον γενικό τόνο. Επίσης, συνθέσεις του (*Κύκλοι και Τετράγωνα*) αξιοποιούν τις κατακτήσεις της γεωμετρικής αφαίρεσης με λαμπερά χρώματα.
- Το χρώμα και το φως παίζουν πρωταρχικό ρόλο στη ζωγραφική του. Από τη δεκαετία του 1970, τα έργα του έχουν για θέμα τοπία και σκηνές από την καθημερινή ζωή και διακρίνονται για την επικράτηση των ρεαλιστικών τύπων, τις σχεδιαστικές και χρωματικές τους ποιότητες. Εμπλουτίζει την τεχνική του με

συνδυασμούς των υλικών του μέσων, ενώ πολύ συχνά χρησιμοποιεί και το κολλάζ, προσεγγίζοντας κριτικά και συμβολικά την άμεση πραγματικότητα.

Βιβλιογραφία: *Τάκης Κατσουλίδης*, κείμενα Μάνος Στεφανίδης, Χρυσάνθος Χρήστου, κ.ά., Αθήνα 1994.

Εξωτερικοί σύνδεσμοι:

<http://www.eikastikon.gr/xaraktiki/katsoulidis.html>

Ο **Κώστας Λούστας** (Αθήνα, 1933) σπούδασε ζωγραφική στην ΑΣΚΤ (1953-58) με δάσκαλο τον Γιάννη Μόραλη.

- Τα θέματα των έργων του είναι γυμνά, τοπία, νεκρές φύσεις, προσωπογραφίες, εσωτερικά, κ.ά. Στη ζωγραφική του μετά το 1970, τα εξπρεσιονιστικά στοιχεία συνδυάζονται με την καθαρά τεκτονική οργάνωση της σύνθεσης. Μια ενδιαφέρουσα σειρά έργων του είναι εκείνη με τα πορτρέτα προσωπικοτήτων της Θεσσαλονίκης.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Βαφοπούλειο Πνευματικό Κέντρο, κείμενο Μιλτιάδης Παπανικολάου, Θεσσαλονίκη 1991· *Loustas 80 +1 πορτρέτα προσωπικοτήτων της Θεσσαλονίκης*, Θεσσαλονίκη 1993· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Casa Bianca-Δημοτική Πινακοθήκη Θεσσαλονίκης, κείμενο Έλλη Καπλάνη-Κοκκίνη, Θεσσαλονίκη 2004.

Εξωτερικοί σύνδεσμοι:

<http://www.eikastikon.gr/zografiki/loustas.html>

Η **Νίκη Καναγκίνη** (Αλεξανδρούπολη, 1933 – Αθήνα, 2008) σπούδασε στην École Cantonale de Dessin et d' Art Appliqué (1952-54) της Λοζάνης, στην ΑΣΚΤ (1954-58) με δασκάλους τους Γιάννη Κεφαλληνό και Γιάννη Μόραλη, και στο Central School of Arts and Design (1958-61) του Λονδίνου. Δίδαξε στη Σχολή Βακαλό (1963-67), στο Κέντρο Τεχνολογικών Εφαρμογών (ΚΤΕ, 1970-71) και ως ειδική επιστήμων στην ΑΣΚΤ (1984-86).

- Οι πρώτες ζωγραφικές της προσπάθειες κινούνται στο πλαίσιο της αφαίρεσης. Η ενασχόληση με την ταπισερί, τη χαρακτηριστική και με παραδοσιακές τεχνικές θα προσδώσει εν συνεχεία νέες προοπτικές στη δημιουργία της.
- Η Καναγκίνη θα πειραματισθεί με διάφορα υλικά και θα ασχοληθεί με έργα-κατασκευές, περιβάλλοντα και εγκαταστάσεις σε διάφορους χώρους. Στη σειρά των *Χειρογράφων* θα επικεντρωθεί στη λειτουργία της γραφής, την εμπειρία της γλώσσας και των λέξεων, είτε ως αφηρημένος γραφισμός είτε ως σύμβολο, ενώ στην ενότητα *Εν οίκω* θα διατυπώσει τις θέσεις της για καθημερινές, οικιακές εργασίες και τη θέση της γυναίκας, μέσα από μια φεμινιστική-κριτική προσέγγιση.

Βιβλιογραφία: *Νίκη Καναγκίνη*, κείμενα Μαντώ Αραβαντινού, Ελένη Βαροπούλου, Ευθυμία Γεωργιάδου-Κούντουρα, Ντόρα Ηλιοπούλου-Ρογκάν, Αλεξάνδρα Κοροξενίδου, Μαρία Κοτζαμάνη, Μαρία Μαραγκού, Μανώλης Μαυρομμάτης, Χρήστος Παπούλιας, Τώνης Σπητέρης, Charles Spencer, Αθήνα 2005· Έλενα Χαμαλίδη, *Νίκη Καναγκίνη*, Αθήνα 2009 (=Τα Νέα. Σύγχρονοι Έλληνες Εικαστικοί).

Εξωτερικοί σύνδεσμοι:

<http://www.eikastikon.gr/zografiki/kanagini.html>

Ο **Μιχάλης Κατζουράκης** (Αλεξάνδρεια, 1933) σπούδασε ζωγραφική και γραφικές τέχνες στο Παρίσι.

- Η ζωγραφική του κινείται στο πλαίσιο της αφαίρεσης. Το γεωμετρικό λεξιλόγιο, οι αυστηρές πρωταρχικές δομές, η μινιμαλιστική αντίληψη, η κονστρουκτιβιστική προσέγγιση, η χρωματικότητα, η χρήση φυσικών και βιομηχανοποιημένων υλικών, η λυρική αίσθηση χαρακτηρίζουν τις συνθέσεις του.
- Το ίδιο αυστηρό-γεωμετρικό πνεύμα και η λιτότητα της πλαστικής δομής χαρακτηρίζει και τα μνημειακά γλυπτά του σε δημόσιους χώρους. Ο Κατζουράκης είναι από τους πρώτους Έλληνες

καλλιτέχνες που ασχολήθηκε συστηματικά με τις γραφικές τέχνες και τη διαφήμιση, αποσπώντας πολλά διεθνή βραβεία.

Βιβλιογραφία, *Μιχάλης Κατζουράκης, Ζωγραφική – Κατασκευές – Γλυπτική 1965-2001*, κατάλογος αναδρομικής έκθεσης, επιμέλεια Έφη Στρούζα, Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης (Θεσσαλονίκη, 2001) και Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών (Αθήνα, 2002), Αθήνα 2001.

Η **Πρέκα-Στεφανάτου Μερόπη** (Αθήνα, 1934) σπούδασε ζωγραφική στην ΑΣΚΤ (1952-58) με δασκάλους τους Γιάννη Μόραλη και Ανδρέα Γεωργιάδη, και τεχνική του βιτρώ στην École des Métiers d' Art (1963) στο Παρίσι. Ασχολήθηκε συστηματικά με την υαλογραφία, τη ζωγραφική, αλλά και τη χαρακτική και τη γλυπτική. Εικονογράφησε βιβλία και επιμελήθηκε καλλιτεχνικές εκδόσεις, δημοσίευσε κείμενα για την τέχνη, ασχολήθηκε με μελέτες και διαμορφώσεις εκθεσιακών χώρων, δίδαξε ζωγραφική και εφαρμογές της τέχνης στη Σχολή Βακαλό.

- Τα έντονα εξπρεσιονιστικά χρώματα, τα γραμμικά στοιχεία, η διακοσμητική διάθεση και η κονστουκτιβιστική αντίληψη διακρίνουν τις πρώιμες ζωγραφικές της συνθέσεις που αναπτύσσονται παράλληλα με τα βιτρώ που σχεδιάζει και φιλοτεχνεί.
- Στα τοπία καθώς και στα έργα της με λουλούδια υπερισχύει η ποιητική-λυρική ατμόσφαιρα, η εσωτερικότητα και οι ευαίσθητες χρωματικές κλίμακες.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Αιγόκερως», κείμενα Νίκος Ζίας, Μαρία Καραβία, Ελένη Χαλκούση, Αθήνα 1990.

Ο **Σωτήρης Ζερβόπουλος** (Θεσσαλονίκη, 1938) έκανε ελεύθερες σπουδές ζωγραφικής κοντά στον Χρήστο Λεφάκη και στη συνέχεια σπούδασε στην Graphische Akademie του Μονάχου (1958-61). Από το 1962 δίδαξε ζωγραφική και design σε δημόσιες και ιδιωτικές σχολές, ενώ ασχολήθηκε και με την επιμέλεια εκδόσεων.

- Τα πρώτα του έργα κινούνται στον χώρο της αφαίρεσης. Στη συνέχεια εμφανείς είναι οι επιρροές από τον κονστρουκτιβισμό, τη γεωμετρική αφαίρεση και την οπτική τέχνη, σε συνθέσεις όπου κυριαρχούν τα κυκλικά και τετράγωνα σχήματα, και τα σπειροειδή μοτίβα.
- Πολύ συχνά εντάσσει ρεαλιστικά θέματα (όπως γυμνά και άλλες μορφές) στις αυστηρά δομημένες συνθέσεις του, ενώ, μετά το 1985, χρησιμοποιεί συστηματικά το κολλάζ και ενσωματώνει στη ζωγραφική επιφάνεια υλικά όπως ξύλο, υφάσματα, σύρματα, γυαλιά, σε έργα με τονισμένη την κριτική διάθεση και αναφορές σε σύγχρονα προβλήματα (βία, μόλυνση της φύσης, πόλεμος, κ.ά.).

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Επίπεδα», κείμενο Χρυσάνθος Χρήστου, Αθήνα 1989· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Βαφοπούλειο Πνευματικό Κέντρο, Θεσσαλονίκη 1990· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Θέμα», κείμενο Κάτια Κιλεσοπούλου, Αθήνα 1996.

Ο **Λευτέρης Κανακάκης** (Ρέθυμνο Κρήτης, 1934 – Αθήνα, 1985) σπούδασε στην ΑΣΚΤ (1954-60) με δασκάλους τους Σπύρο Παπαλουκά και Γιάννη Μόραλη. Συνέχισε τις σπουδές του στο Παρίσι, στην École des Beaux-Arts (1963-66). Στη γαλλική πρωτεύουσα εξοικειώθηκε με την μεγάλη παράδοση και τους δασκάλους της ευρωπαϊκής ζωγραφικής, την οποία μελέτησε σε Μουσεία και Πινακοθήκες.

- Η ρεαλιστική απόδοση της αντικειμενικής πραγματικότητας με εξαιρετικές σχεδιαστικές, συνθετικές και χρωματικές ποιότητες αποτελούν τον πυρήνα της ζωγραφικής του.
- Μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1970 ζωγράφιζε νεκρές φύσεις με λιγοστά αντικείμενα και εσωτερικά αποδίδοντάς τα σ' ένα άψογο νατουραλιστικό-ρεαλιστικό ύφος. Τα έργα του έχουν έντονα συμβολικό περιεχόμενο, αναφερόμενα στην τραγική μοναξιά και την αποξένωση του σύγχρονου ανθρώπου. Πολλές από τις συνθέσεις που ζωγράφισε την περίοδο της δικτατορίας, με τα εικονιζόμενα σ'

αυτές αντικείμενα (σημαίες, τρομπέτες, παράσημα) έρχονται να καταγγείλουν την πολιτική πραγματικότητα.

- Γύρω στα 1980 αρχίζει να ζωγραφίζει γυμνά και πορτραίτα, δίνοντας έργα τρυφερά, λυρικά και ολοκληρωμένα, που υπερβαίνουν την απλή ρεαλιστική αναπαράσταση, και αποτυπώνουν τη βαθιά υπαρξιακή διάσταση της ζωγραφικής του.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Νέες Μορφές», κείμενο Μαρίνα Λαμπράκη-Πλάκα, Αθήνα 1980· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Νέες Μορφές», κείμενο Ελένη Βακαλό, Αθήνα 1984· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Εθνική Πινακοθήκη και Μουσείο Αλεξάνδρου Σούτζου, κείμενα Δημήτρης Μυταράς, Γιάννης Μόραλης, Μαρίνα Λαμπράκη-Πλάκα, Μάνος Στεφανίδης, Μαρία Μαραγκού, Αθήνα 1986· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, «Πολιτιστική Λέσχη ΚΝΕ», κείμενο Ευγένιος Δ. Μαθιόπουλος, Αθήνα 1988.

Εξωτερικοί σύνδεσμοι:

<http://www.eikastikon.gr/zografiki/kanakakis.html>

Η **Ζωή Σκιαδαρέση** (Καλαμάτα, 1934) σπούδασε στην ΑΣΚΤ (1952-59) με δασκάλους τους Σπύρο Παπαλουκά και Γιάννη Μόραλη.

- Η θεματογραφία της περιλαμβάνει κυρίως προσωπογραφίες και τοπία. Στις συνθέσεις της η αφομοίωση τύπων της αρχαίας ελληνικής, της βυζαντινής και της μεταβυζαντινής τέχνης συνδυάζεται με στοιχεία που προέρχονται από το Jugendstil, τον νεορεαλισμό και τον σουρεαλισμό.
- Η σχεδιαστική ακρίβεια, οι χρωματικές ποιότητες και η διακοσμητικότητα επιτείνουν τη λυρική-ονειρική ατμόσφαιρα και τον υπερβατικό χαρακτήρα της ζωγραφικής της.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Αργώ», κείμενο Αθηνά Σχινά, Αθήνα 1985· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Βαφοπούλειο Πνευματικό Κέντρο, κείμενο Ευθυμία Γεωργιάδου-Κούντουρα, Θεσσαλονίκη 1994.

Η **Χαρίκλεια Μυταρά** (Πειραιάς, 1935) σπούδασε ζωγραφική στην ΑΣΚΤ με δασκάλους τον Γιάννη Μόραλη και τον Σπύρο Παπαλουκά. Συνέχισε την εκπαίδευσή της στο Παρίσι (1961-64), όπου σπούδασε σχεδιασμό υφάσματος και υφαντική στην École des Arts Décoratifs και αρχιτεκτονική εσωτερικού χώρου στην École des Métiers d' Art. Εξαιρετική είναι η προσφορά της στην εκπαίδευση με το «Εργαστήριο Τέχνης», το οποίο ίδρυσε, με τον σύζυγό της Δημήτρη Μυταρά, στη Χαλκίδα.

- Η ζωγραφική της κινείται στο πλαίσιο του ρεαλισμού, υποβάλλοντας ωστόσο μια ισχυρή μεταφυσική ατμόσφαιρα με συμβολικές προεκτάσεις.
- Στις συνθέσεις της με θέμα οικοδομήματα και σπίτια, σταματημένα αυτοκίνητα, γυμνά δέντρα και καπνοδόχοι εργοστασίων, ο άνθρωπος απουσιάζει ολοκληρωτικά, ενώ μοιάζει να επικρατεί μια καθηλωτική σιωπή που ενισχύεται από τον ρόλο του φωτός και τη λιτή σύνθεση, απογυμνωμένη από παραπληρωματικά μοτίβα και λεπτομέρειες. Το αίσθημα της αποξένωσης και της μοναξιάς που αναδύεται μέσα από τις εικόνες της αναδεικνύει την υπαρξιακή-δραματική αγωνία της ζωγραφικής της.
- Σε ανάλογο κλίμα κινούνται οι νεκρές φύσεις της με φυτά και λουλούδια.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Νέες Μορφές», κείμενο Μαρία Κοτζαμάνη, Αθήνα 1983.

Η **Γιούλια Γαζετοπούλου** (Θεσσαλονίκη, 1935) σπούδασε στην ΑΣΚΤ (1954-58) με δασκάλους τους Σπύρο Παπαλουκά και Γιάννη Μόραλη. Συνέχισε με σπουδές στην École des Beaux-Arts (1959-61) του Παρισιού και στη Medical Illustration School του Guy's Hospital (1965-66) στο Λονδίνο, όπου ειδικεύτηκε στη γρήγορη ζωγραφική αποτύπωση του ανθρώπινου σώματος.

- Τα πρώτα της έργα κινούνται τόσο στο πλαίσιο της γεωμετρικής αφαίρεσης όσο και της pop art. Στην εξέλιξη της δουλειάς της υπερισχύουν τα εξπρεσιονιστικά στοιχεία σε συνθέσεις είτε παραστατικές είτε αφηρημένες, οι οποίες επικεντρώνονται στη σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα και στα τραγικά αδιέξοδα και τις υπαρξιακές ανθρώπινες αγωνίες.
- Από τις αρχές της δεκαετίας του 1980, ασχολήθηκε συστηματικά με το βίντεο, τα περιβάλλοντα, τα happenings και τις performances, με θέματα που σχετίζονται με την καταστροφή του περιβάλλοντος, την ανθρώπινη αποξένωση και τον κοινωνικό ρατσισμό.

Βιβλιογραφία: Κατάλογοι ατομικών εκθέσεων, γκαλερί «Πολύπλανο», Αθήνα 1980, 1983· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Πινακοθήκη Πιερίδη, κείμενο Γιώργος Χειμωνάς, Αθήνα 1986.

Η **Ιωάννα Μανωλεδάκη-Λαζαρίδη** (Θεσσαλονίκη, 1935) έκανε σπουδές αρχαιολογίας στη Φιλοσοφική Σχολή του ΑΠΘ (1954-59). Δάσκαλός της στη ζωγραφική ήταν ο Χρήστος Λεφάκης και στις τεχνικές σκηνογραφίας-ενδυματολογίας ο Νίκος Σαχίνης. Ασχολήθηκε συστηματικά με τη σκηνογραφία και την ενδυματολογία. Δίδαξε στο Τμήμα αρχιτεκτόνων του ΑΠΘ (1962-95), στη Δραματική Σχολή του ΚΘΒΕ και στη Σχολή Καλών Τεχνών του ΑΠΘ, όπου εκλέχθηκε καθηγήτρια του τμήματος Θεάτρου το 1995.

- Οι πρώτες συνθέσεις, από το 1958, κινούνται στο χώρο της αφαίρεσης. Σ' αυτές τις συνθέσεις χρησιμοποιεί υλικά όπως το χαρτί και η άμμος για να δημιουργήσει ανάγλυφες επιφάνειες, πάνω στις οποίες ρέει το χρώμα.
- Χρησιμοποιεί εκτεταμένα την τεχνική του κολλάζ, την οποία συνδυάζει με την εξπρεσιονιστική ένταση και δυναμική του χρώματος, τα αλληπάλληλα στρώματα γραφής, τη βίαιη κίνηση, τα αποτυπώματα. Η *Νέκυια*, τα *Έρημα τοπία* και οι *Απουσίες* είναι

μερικές χαρακτηριστικές ενότητες δουλειάς της, στις οποίες επιβάλλονται οραματικές εικόνες καταστροφής.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Κοχλίας», κείμενο Χάρης Καμπουρίδης, Θεσσαλονίκη 1975.

Ο **Γιώργος Κονταξάκης** (Αθήνα, 1953) σπούδασε αρχιτεκτονική στο ΕΜΠ και ζωγραφική κοντά στον Νίκο Χατζηκυριάκο-Γκίκα. Από το 1961 ζει μόνιμα στη Θεσσαλονίκη, όπου εργάστηκε ως καθηγητής στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων του ΑΠΘ.

- Η ζωγραφική του με θέμα την ανθρώπινη μορφή (κυρίως το γυμνό γυναικείο σώμα) και τη νεκρή φύση, κινείται σ' ένα εξπρεσιονιστικό πλαίσιο με έντονες παραμορφώσεις. Σταδιακά στις συνθέσεις του επικρατεί μια κονστρουκτιβιστική-γεωμετρική δομή με το χρώμα να λειτουργεί ως πρωταρχικό πλαστικό στοιχείο.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Βαφοπούλειο Πνευματικό Κέντρο, κείμενο Μιλτιάδης Παπανικολάου, Θεσσαλονίκη 1989.

Ο **Γιώργος Βογιατζής** (Αλιβέρι Ευβοίας, 1935 – Αθήνα, 1993) σπούδασε αρχικά ζωγραφική στο εργαστήριο του Πάνου Σαραφιανού και στη συνέχεια στην ΑΣΚΤ, με δάσκαλο τον Γιάννη Μόραλη. Εργάστηκε για λογαριασμό της ΑΣΚΤ στην αποτύπωση βυζαντινών μνημείων, αλλά και στην Αρχαιολογική Υπηρεσία ως συντηρητής.

- Ο πειραματισμός σε διάφορα πεδία, η εμμονή στην παρουσίαση του ελληνικού στοιχείου καθώς και η κοινωνική-πολιτική παράμετρος, αποτελούν βασικά χαρακτηριστικά της ζωγραφικής του. Η πρώτη περίοδος της δουλειάς του κινείται σ' ένα αφαιρετικό πλαίσιο με αφετηρία τα νεολιθικά ειδώλια. Θα ακολουθήσει η προσπάθεια προσέγγισης της ανθρώπινης μορφής με αφαιρετικό τρόπο, ενώ στα έργα που φιλοτέχνησε τα χρόνια της δικτατορίας υπερισχύει η

κριτική διάθεση, το λιτό ύφος και η προβολή των απλών ανθρώπων και των αντιστασιακών αγωνιστών.

- Από τα μέσα περίπου της δεκαετίας του 1970, κυριαρχούν οι καθαρά αφηρημένοι τύποι, ο συνδυασμός γραμμικών στοιχείων και χρωματικών όγκων, η ρυθμική-καλλιγραφική οργάνωση, οι αναφορές σε ζητήματα όπως η μόλυνση του περιβάλλοντος, η σχέση ανθρώπου-τεχνολογίας. Πολλές φορές στα έργα υπερισχύει ένα σουρεαλιστικό πνεύμα.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Νέες Μορφές», κείμενο Νίκος Αλεξίου, Αθήνα 1972· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Νέες Μορφές», κείμενο Τ. Τσιρμπίνος, Αθήνα 1974· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Αίθουσα Τέχνης, «Αντήνωρ», κείμενα Β. Βασιλοπούλου, Αθήνα 1982· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Αίθουσα Τέχνης «Επίπεδα», κείμενο Τ. Σπητέρης, Αθήνα 1984.

Ο **Γιώργος Μήλιος** (Αθήνα, 1935) σπούδασε ζωγραφική και χαρακτηριστική στην ΑΣΚΤ (1956-62) με δασκάλους τους Γιάννη Μόραλη, Γιάννη Κεφαλληνό, Ευθύμη Παπαδημητρίου και Κώστα Γραμματόπουλο. Συνέχισε με σπουδές χαρακτηριστικής (1965) και ψηφιδωτού (1968) στην École des Beaux-Arts, και χαρακτηριστικής (1975) στην École Bouille, ενώ παρακολούθησε μαθήματα ιστορίας και κοινωνιολογίας της τέχνης. Από το 1970 εργάστηκε στην Αρχιτεκτονική Σχολή του ΕΜΠ στην έδρα ζωγραφικής, διορίστηκε επιμελητής (1979) και στη συνέχεια λέκτορας (1985). Εκλέχθηκε καθηγητής (1988) στη Σχολή Καλών Τεχνών του ΑΠΘ, ενώ από το 1996 με μετάκληση έγινε καθηγητής χαρακτηριστικής στην ΑΣΚΤ.

- Η ζωγραφική του με σουρεαλιστικές αρχικά προεκτάσεις, κινείται στον χώρο της αφαίρεσης. Οι συνθέσεις του διακρίνονται για την εξπρεσιονιστική χρήση του χρώματος και την πλαστικότητα του σχεδίου.
- Εικονιστικά μοτίβα [σχηματοποιημένες ανθρώπινες φιγούρες (*Ανδρείκελα*), μορφές ζώων, σπαράγματα τοπίων, δέντρα, κ.ά.], γραφισμοί, αποτυπώματα, ίχνη γραφής, ακανόνιστα ή γεωμετρικά σχήματα και στοιχεία κολλάζ αναδύονται ή

βυθίζονται πάνω σε αφηρημένες επιφάνειες χρώματος που ρέει ή απλώνεται σε κηλίδες και στίγματα με γρήγορες πινελιές.

- Σταδιακά, η ζωγραφική του αποκτά έναν περισσότερο λυρικό-ποιητικό χαρακτήρα. Με χρωματική λιτότητα και καθαρότητα, λεπτομερή σχεδίαση και μια «πρωτόγονη» αίσθηση ανασύρει στην επιφάνεια εικόνες (ανθρώπινες φιγούρες, παράξενα ζώα και βιόμορφους σχηματισμούς) για να περιγράψει ψυχικές καταστάσεις και συμπεριφορές.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Ζουμπουλάκη», κείμενο Βλάσης Κανιάρης, Αθήνα 1981· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Βαφοπούλειο πνευματικό Κέντρο, Θεσσαλονίκη 1992· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, «Αίθουσα Τέχνης Αθηνών», Αθήνα 1994.

Εξωτερικοί σύνδεσμοι:

<http://www.eikastikon.gr/zografiki/milios.html>

Ο **Κώστας Λαχάς** (Κάτω Θεοδωράκι Κιλκίς, 1936) είναι αυτοδίδακτος στη ζωγραφική. Ενδιαφέρθηκε αρχικά για το θέατρο και μαθήτευσε στη Σχολή του «Θεάτρου Τέχνης» του Κάρολου Κουν. Το 1960 εγκαταστάθηκε μόνιμα στη Θεσσαλονίκη και ασχολήθηκε συστηματικά με τη ζωγραφική και την πεζογραφία. Συνέβαλε ουσιαστικά στην καλλιτεχνική και πνευματική ζωή της Θεσσαλονίκης, ενώ ήταν ο ιδρυτής μιας ιστορικής γκαλερί της πόλης, του «Κοχλία» (1972-86).

- Η αφετηρία της ζωγραφικής του είναι η οπτική πραγματικότητα –οι ανθρώπινες φιγούρες, τα πρόσωπα και τα τοπία. Υιοθετεί μια αφαιρετική γραφή την οποία χαρακτηρίζει η εκφραστική λιτότητα, η σχηματοποίηση, η οργάνωση και η αντιπαράθεση των χρωματικών επιπέδων, η συμβολική προσέγγιση των θεμάτων.

Βιβλιογραφία: *Κώστας Λαχάς. Θεσσαλονίκη: Περί λύχνων αφάς. Ζωγραφική: 2000-2005*, κατάλογος ατομικής έκθεσης, Βαφοπούλειο Πνευματικό Κέντρο, Θεσσαλονίκη 2005.

Ο **Γιάννης Παпанελόπουλος** (Αθήνα, 1936) σπούδασε ζωγραφική στην ΑΣΚΤ (1954-57) με δάσκαλο τον Γιάννη Μόραλη και στη Σχολή Βακαλό (1959-61) με τον Παναγιώτη Τέτση.

- Η ζωγραφική του κινείται στο πλαίσιο των νεορεαλιστικών αναζητήσεων. Ο συνδυασμός της περιγραφικής απόδοσης των μορφών και του εξπρεσιονιστικού χρώματος κυριαρχεί στις συνθέσεις του.
- Αγαπημένο του θέμα για μεγάλο χρονικό διάστημα υπήρξε ο άνθρωπος και η σχέση του με τη μηχανή μέσα από μια κριτική ματιά, μια απαισιόδοξη προσέγγιση και ένα δραματικό περιεχόμενο. Νέοι άνθρωποι παρουσιάζονται σε χώρους δουλειάς (κυρίως σιδηρουργεία) με φόντο μηχανήματα, σωληνώσεις και καλώδια.
- Ιδιαίτερη σημασία αποδίδει στην υφή, την ποιότητα και τις ποιητικές δυνατότητες της χρωματικής ύλης.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Κοχλίας», κείμενο Ράλλης Κοψίδης, Θεσσαλονίκη 1977· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Καλλιτεχνικό και Πνευματικό Κέντρο «Ωρα», κείμενο Χρύσανθος Χρήστου, Αθήνα 1979· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Υάκινθος», Αθήνα 1985.

Εξωτερικοί σύνδεσμοι:

<http://www.eikastikon.gr/zografiki/papanelopoulos.html>

Ο **Φαίδων Πατρικαλάκης** (Δράμα, 1936) σπούδασε στη Σχολή Βακαλό και από το 1960-67 στην Académie Julian, στην Académie du Feu και στην École de Dessin Appliqué à la Mode Historique στο Παρίσι. Ταξίδεψε σε πολλές χώρες της Ευρώπης και της Αμερικής, δεχόμενος επιρροές από την τέχνη τους. Ασχολήθηκε με τη σκηνογραφία και την ενδυματολογία στο θέατρο, δημοσίευσε μελέτες για την ιστορία της μουσικής, τη σκηνογραφία και τη βυζαντινή τέχνη.

- Η δημιουργία του, ζωγραφική και γλυπτική, επικεντρώνεται στην ανθρώπινη μορφή. Στις συνθέσεις του διαφαίνονται επιρροές του από την παιδική ζωγραφική, την τέχνη των ειδωλίων, την λαϊκή αγιογραφία και το θέατρο σκιών.
- Η πλούσια χρωματικότητα, η επιπεδότητα των μορφών και του χώρου, η σχηματοποίηση, το κομψό σχέδιο, η αίσθηση του παιχνιδιού και η, κατά κανόνα, αισιόδοξη ατμόσφαιρα είναι στοιχεία της ζωγραφικής του που έχει έντονα βιωματικό χαρακτήρα.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, αίθουσα τέχνης «Κρεωνίδης», κείμενο Αθηνά Σχινά, Αθήνα 1992· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Λόλα Νικολάου», κείμενο Σάνια Παπά, Θεσσαλονίκη 1995· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, αίθουσα τέχνης «Κρεωνίδης», κείμενο Σάνια Παπά, Αθήνα 1997.

Εξωτερικοί σύνδεσμοι:

<http://www.eikastikon.gr/zografiki/patrikalakis.html>

Η **Χριστίνα Ζερβού** (Αθήνα, 1937 – Αθήνα, 1988) σπούδασε φιλολογία στο Παρίσι (1961-65) και ζωγραφική στην Αθήνα με δάσκαλο τον Δημήτρη Γιαννουκάκη. Το 1979 με γερμανική υποτροφία (DAAD) εργάστηκε στο Βερολίνο.

- Από τις αρχές της δεκαετίας του 1970, η δουλειά της κινείται στο χώρο της αφηρημένης τέχνης, με συνθέσεις που διερευνούν την κίνηση πάνω στη ζωγραφική επιφάνεια και τις εκφραστικές δυνατότητες του χρώματος και της φόρμας.
- Σταδιακά, επιβάλλεται μια αρχιτεκτονική-γεωμετρική δομή. Η σχεδιαστική ακρίβεια και η χρωματική λάμψη, ο ρυθμός και η κίνηση διεκδικούν τον πρωταγωνιστικό ρόλο σε έργα που προσεγγίζουν την οπτικο-κινητική τέχνη. Η παρουσία, στη συνέχεια, ηλεκτρονικών αντιστάσεων, τυποποιημένων κυκλωμάτων και ελασμάτων μαρτυρούν την προσπάθεια σύνδεσης τέχνης και τεχνολογίας σε συνθέσεις που διακρίνονται για την καθαρότητα και την υψηλή αισθητική τους.

- Η σχέση μουσικής και εικαστικής έκφρασης θα αποτελέσει βασικό πεδίο του πειραματισμού της. Για τον λόγο αυτόν συνεργάστηκε με μουσικούς σε εκτεταμένα γλυπτικά περιβάλλοντα που παρουσίαζε – περιβάλλοντα στα οποία κύριο υλικό ήταν το πλέξιγκλας συνδυασμένο αρμονικά, τις περισσότερες φορές, με εστίες φωτός.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, «Αίθουσα Τέχνης Αθηνών», κείμενο Τώνης Σπητέρης, Αθήνα 1977· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, αίθουσα τέχνης «Σύγχρονη Χαρακτική», κείμενο Γιάννης Γ. Παπαϊωάννου, Αθήνα 1980· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, «Αίθουσα Τέχνης Αθηνών», κείμενο Δημήτρης Μπαϊρακτάρης, Αθήνα 1982.

Ο **Θέμος Μάιπας** (Δίστρατο Κόνιτσας, 1936 – Αθήνα, 1996) σπούδασε αρχικά γλυπτική στην ΑΣΚΤ, κοντά στον Μιχάλη Τόμπρο. Συνέχισε τις σπουδές του στη ζωγραφική στην École des Arts Décoratifs et des Métiers d' Art του Παρισιού.

- Η ζωγραφική του περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα θεμάτων: θαλασσινά τοπία, απλές καθημερινές σκηνές, συνθέσεις εμπνευσμένες από την ελληνική μυθολογία και τη θρησκεία, λουλούδια, αλληγορικές σκηνές, γυμνά.
- Το εξαιρετικό σχέδιο, η εξπρεσιονιστική ένταση, η πλούσια χρωματικότητα, η χειρονομιακή γραφή, η αφαιρετική διάθεση, η κίνηση, το ρυθμικό, ρευστό σχέδιο συνιστούν βασικά γνωρίσματα της ζωγραφικής του. Πολύ συχνά φανερό είναι η συμβολική διάσταση της δουλειάς του με την επανάληψη θεμάτων (όπως αυτό του κόκορα) που σχετίζονται με τον έρωτα, τη γονιμότητα και τη ζωή.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Γαλλικό Ινστιτούτο, κείμενα Κώστας Μουρσελάς, Βεατρίκη Σπηλιάδη, Θεσσαλονίκη 1982· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Σκουφά», Αθήνα 1984· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Πνευματικό Κέντρο Δήμου Ιωαννίνων, κείμενα Κώστας Μουρσελάς, Βεατρίκη Σπηλιάδη, Ιωάννινα 1993.

Εξωτερικοί σύνδεσμοι:

<http://www.eikastikon.gr/zografiki/maipas.html>

Η **Βούλα Μασούρα** (Χαλκίδα, 1936) σπούδασε γραφικές τέχνες και ζωγραφική στη Γερμανία και στην Αυστρία. Τα χρόνια 1959-64 εργάστηκε ως γραφίστας και εικονογράφος σε περιοδικά και διαφημιστικά γραφεία. Από το 1964 αποφασίζει να αφοσιωθεί στη ζωγραφική και τις κατασκευές. Το 1978 σπούδασε στο Παρίσι την τέχνη της ταπισερί.

- Στις ζωγραφικές της συνθέσεις, κυρίως σε εκείνες της δεκαετίας του 1970, κυριαρχεί ένα ιδιότυπο σουρεαλιστικό πνεύμα. Τα λυρικά χρώματα και η ονειρική-ποιητική ατμόσφαιρα επιτείνουν το διαφαινόμενο τραγικό αίσθημα, την υπαρξιακή διάσταση της δουλειάς της.
- Από το 1978-79, η ενασχόληση με την ταπισερί της ανοίγει καινούργιους εκφραστικούς δρόμους. Στις συνθέσεις της που, τις περισσότερες φορές, ενέχουν τον χαρακτήρα επιτοίχιων κατασκευών εκτεινόμενων στον πραγματικό χώρο, συνδυάζει πλήθος υλικών: φυτικές ίνες, σκοινιά, μαλλιά, βαμβάκι, μεταλλικές βέργες, ξύλο, δέρματα, φλοιούς δέντρων, κ.ά.
- Τα ελεύθερα, βιόμορφα και γεωμετρικά θέματα, καθώς και τα χρώματα που συνδέονται με τα ίδια τα υλικά της, υποβάλλουν κάθε κατηγορίας συνειρμούς, συχνά με συμβολικές διαστάσεις.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Άστορ», κείμενα Στέλιος Λυδάκης, Αλέκος Κοντόπουλος, Αθήνα 1975· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Ζουμπουλάκη», Αθήνα 1985· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, αίθουσα τέχνης «Μέδουσα», κείμενα Χρυσάνθος Χρήστου, G. Serafini, Αθήνα 1990· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Ινστιτούτο Γκαίτε, κείμενο Λένα Κοκκίνη, Αθήνα 1991· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, αίθουσα τέχνης «Μέδουσα + 1», κείμενο Χρυσάνθος Χρήστου, Αθήνα 1995· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Τερρακόπτα», κείμενο P. Bellasi, Θεσσαλονίκη 1997.

Η **Υβόννη Συρμπούλου** (Αθήνα, 1936) σπούδασε στην ΑΣΚΤ (1955-60) με δασκάλους τους Γιάννη Μόραλη, Γιάννη Κεφαλληνό και Κώστα Γραμματόπουλο. Συνέχισε τις σπουδές της στο Παρίσι, στην École des Beaux-Arts (1960-64) και παράλληλα στην École des Arts Décoratifs, όπου ειδικεύτηκε στη διακοσμητική υφασμάτων.

- Σε μια πρώτη φάση κινήθηκε στον χώρο της γεωμετρικής αφαίρεσης, με συνθέσεις στις οποίες υπερισχύει η λυρική διάθεση.
- Ο συνδυασμός του γυμνού γυναικείου σώματος με το τοπίο κυριαρχεί στην εξέλιξη της ζωγραφικής της. Τα ασκητικά χρώματα, ο περιορισμός στους ψυχρούς τόνους των γκρίζων και των μπλε, η σχεδιαστική ακρίβεια, η σχεδόν φωτογραφική απόδοση των λεπτομερειών, ο αντιρεαλιστικός χαρακτήρας του συνόλου είναι κύρια στοιχεία των συνθέσεών της. Η αποσπασματική αποτύπωση του σώματος και η μνημειακοποίηση του σ' έναν προβληματικό χώρο ενισχύει τον σουρεαλιστικό χαρακτήρα του έργου της, στο οποίο οι φροϋδικές-ερωτικές αναφορές συνδιαλέγονται με έναν γενικότερο στοχασμό για τους ρόλους και τη θέση της γυναίκας στη σύγχρονη εποχή.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Άστορ», κείμενο Αλέκος Κοντόπουλος, Αθήνα 1965· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Lobby», κείμενο G. Mourellos, Chester, Πενσυλβάνια, ΗΠΑ 1968· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Άστορ», κείμενο Στέλιος Λυδάκης, Αθήνα 1971.

Η **Αλίκη Δεβλέτογλου** (Αθήνα, 1936) έκανε ελεύθερες σπουδές ζωγραφικής κοντά στους Ουμβέρτο Αργυρό και Armeno Mattioli, καθώς και στο εργαστήριο ζωγραφικής της Χ.Ε.Ν.

- Οι νεκρές φύσεις, τα λουλούδια, τα τοπία, τα εσωτερικά και τα πλοία είναι βασικά θέματα της ζωγραφικής της.
- Στις πρώτες προσπάθειές της συνδυάζει ρεαλιστικά και ιμπρεσιονιστικά στοιχεία, ενώ η εξπρεσιονιστική χρήση του

χρώματος και η σχηματοποίηση χαρακτηρίζουν εν συνεχεία τη δουλειά της.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, αίθουσα τέχνης «Κρεωνίδης», κείμενο Χρυσάνθος Χρήστου, Αθήνα 1992· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, αίθουσα τέχνης «Κρεωνίδης», κείμενο Χρυσάνθος Χρήστου, Αθήνα 1995.

Ο **Χρήστος Σαρακατσιάνος** (Μεγάλη Γότιτσα Ιωαννίνων, 1937) μαθήτευσε κοντά στους Γιώργο Καζάκο, Πάνο Σαραφιανό και Θανάση Απάρτη. Κατόπιν σπούδασε ζωγραφική στην ΑΣΚΤ (απόφοιτος 1967) με δάσκαλο τον Γιάννη Μόραλη, σκηνογραφία και διακοσμητική. Με υποτροφία του ΙΚΥ (1967-73) ταξίδεψε στην Ευρώπη, όπου γνώρισε και μελέτησε τις σύγχρονες τάσεις στην τέχνη.

- Τόσο στις ζωγραφικές, όσο και στις γλυπτικές και χαρακτηριστικές του προσπάθειες, κυριαρχεί η σχηματοποιημένη γυναικεία μορφή με έντονες παραμορφώσεις. Τα καμπύλα περιγράμματα, τα ζωηρά χρώματα και οι επίπεδες, μνημειακές φόρμες χαρακτηρίζουν τις ζωγραφικές του συνθέσεις.
- Πολλές φορές, μ' ένα σουρεαλιστικό πνεύμα, οι μορφές και τα αποσπασματικά-κατακερματισμένα σώματα συνδυάζονται με μηχανές και καθημερινά αντικείμενα, σε έργα όπου η κριτική ματιά στον σύγχρονο τρόπο ζωής συμβιώνει με έναν ευρύτερο υπαρξιακό προβληματισμό.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Μουσείο Βορρέ, κείμενα Νέλλη Μισιρλή, Γιώργος Πετρής, Αθήνα 1990.

Εξωτερικοί σύνδεσμοι:

<http://www.eikastikon.gr/zografiki/sarakatsianos.html>

Ο **Φώτης Σαρρής** (Αθήνα, 1937) σπούδασε ζωγραφική στην ΑΣΚΤ με δασκάλους τους Ανδρέα Γεωργιάδη και Γιάννη Μόραλη. Το ενδιαφέρον του για τη βυζαντινή τέχνη ήταν πάντα έντονο, πράγμα που φαίνεται και στο

έργο του. Εργάστηκε στο Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων, στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο και αργότερα στο Βυζαντινό Μουσείο. Το 1969, με πρόταση του Μανώλη Χατζηδάκη, ταξίδεψε στη Βενετία, όπου αντέγραψε 16 βυζαντινές και μεταβυζαντινές εικόνες για λογαριασμό της ΑΓΕΤ-Ηρακλής.

- Ήδη από τα πρώτα του έργα της δεκαετίας του 1950 με τους σταθμούς, τα περίπτερα, τα εργοστάσια, κ.ά. διαφαίνεται ο πολιτικός-κοινωνικός προβληματισμός της ζωγραφικής του.
- Η έντονα αφαιρετική απόδοση, η σχεδόν χειρονομιακή, εξπρεσιονιστική γραφή, η βαριά-καταθλιπτική ατμόσφαιρα, τα σκοτεινά χρώματα και οι φωτεινές λάμπες κυριαρχούν σε έργα της δεκαετίας του 1960 και των πρώτων χρόνων της δεκαετίας του 1970, με θέματα πολιτικά, όπως η δολοφονία του Σ. Πέτρουλα ή εκείνα με τις εκτελέσεις και τις διαδηλώσεις της περιόδου.
- Μετά το 1974, η μνημειακοποιημένη, ανθρώπινη μορφή επιβάλλεται στη ζωγραφική του, η οποία διατηρεί τον βαθύτατα πολιτικοποιημένο χαρακτήρα της, σε συνθέσεις που άλλοτε ενέχουν το στοιχείο της κοινωνικής κριτικής και παρέμβασης, και άλλοτε έχουν την ένταση και τη βιαιότητα της διαμαρτυρίας.

Βιβλιογραφία: *Φώτης Σαρρής. Ζωγραφική πορεία 1956-1983*, κείμενα Δημήτρης Παπαστάμος, Γιώργης Πετρήs, Νίκος Αλεξίου, Φώτης Σαρρής, Αθήνα 1983· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Νέες Μορφές», κείμενο Γιώργης Πετρήs, Αθήνα 1983· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Χρυσόθεμις», κείμενο Νίκος Ζίας, Αθήνα 1995.

Ο **Λεωνίδας Τσιριγκούλης** (Αθήνα, 1937) μαθήτευσε κοντά στον Γιώργο Μανουσάκη, ύστερα στην *École des Beaux-Arts* (1963-64) στο Παρίσι, και κατόπιν εργάστηκε ως συντηρητής στο Βυζαντινό Μουσείο της Αθήνας. Εμφανίστηκε με το ψευδώνυμο Λ. Φθίας σε ατομική έκθεση στην γκαλερί «Κεραία» την οποία έκλεισε το δικτατορικό καθεστώς της 21^{ης} Απριλίου. Ο καλλιτέχνης έφυγε για το Παρίσι, όπου σπούδασε στην *École des Beaux-*

Arts (1967-73) και δούλεψε ως συντηρητής. Με τη μεταπολίτευση επέστρεψε στην Ελλάδα. Δημοσίευσε κείμενα για την τέχνη καθώς και το μυθιστόρημα *Ο λογοκλόπος*. Ασχολήθηκε επίσης με τη σκηνογραφία.

- Στη δημιουργία του εμφανείς είναι οι επιρροές από τον κονστρουκτιβισμό, το νταντά, την *arte povera*, τον σουρεαλισμό και την ποπ αρτ.
- Στις συνθέσεις του χρησιμοποιεί το κολλάζ, ενώ στη συνέχεια ενσωματώνει και συσσωρεύει κάθε είδους αντικείμενα ασκώντας δριμεία κριτική, καταγγέλλοντας τη σύγχρονη του κοινωνική και πολιτική πραγματικότητα, τον τεχνοκρατικό πολιτισμό, τη μηχανοποίηση, τον άκρατο καταναλωτισμό και τη δικτατορία της μόδας. Οι οικολογικές αναφορές εντείνονται κατά τη δεκαετία του 1980 με τη χρήση σκουπιδιών (βιομηχανικά απόβλητα, πλαστικά μπουκάλια, κ.ά.), αλλά και διογκωμένης πολυουρεθάνης, ενός τοξικού υλικού, μιας άμορφης πολύχρωμης μάζας που πλημμυρίζει ασφυκτικά την επιφάνεια των έργων του. Σε ανάλογο πνεύμα κινούνται και τα περιβάλλοντα που παρουσιάζει.

Βιβλιογραφία: *Λεωνίδα Τσιριγκούλης*, κείμενα Ευρυδίκη Τrichon-Μιλσανή, Λεωνίδα Τσιριγκούλης, Αθήνα 1984.

Ο **Γιώργος Λολοσιδης** (Μυτιλήνη, 1937) παρακολούθησε μαθήματα ζωγραφικής στην Ουτρέχτη της Ολλανδίας και στο Birmingham College of Art της Αγγλίας.

- Στις αρχές της δεκαετίας του 1960, στις συνθέσεις του αξιοποιεί στοιχεία του αφηρημένου εξπρεσιονισμού, με έμφαση στις μεγάλες επιφάνειες και την ενεργητική χρήση του χρώματος.
- Στις αρχές της επόμενης δεκαετίας οικειοποιείται την αναπαράσταση σε έργα που επιβάλλεται ένας ιδιότυπος ρεαλισμός, με σουρεαλιστικά αλλά και στοιχεία από την ποπ αρτ. Λιτή και αυστηρή οργάνωση, χρωματική καθαρότητα και έμφαση στο ουσιαστικό κυριαρχούν στη ζωγραφική του με

θέματα εμπνευσμένα από βιωματικές καταστάσεις, το οικείο περιβάλλον και τη σύγχρονη ζωή.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Αργώ», κείμενα Χρύσανθος Χρήστου, Ντόρα Ηλιοπούλου-Ρογκάν, Στέλιος Λυδάκης, Μαρία Αντωνιάδου, Αθήνα 1988· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Πνευματικό Κέντρο Δήμου Παλαιού Φαλήρου, κείμενο Μάνος Στεφανίδης, Αθήνα 1992.

Ο **Πέτρος Ζουμπουλάκης** (Αθήνα, 1937) σπούδασε ζωγραφική στην ΑΣΚΤ (1956-61) με δάσκαλο τον Γιάννη Μόραλη. Συνέχισε (1962-64) με σπουδές του στη σκηνογραφία, τη διαφήμιση και τις διακοσμητικές τέχνες, και πάλι στην ΑΣΚΤ, με δάσκαλο τον Βασίλη Βασιλειάδη. Την περίοδο 1964-86 εργάστηκε ως καθηγητής επαγγελματικής εκπαίδευσης, ενώ από το 1961 εργάστηκε συστηματικά για το θέατρο, φιλοτεχνώντας σκηνικά και κοστούμια. Ασχολήθηκε επίσης με την εικονογράφηση.

- Στις σχετικά πρώιμες προσπάθειες του (1970-75) συνδυάζει ρεαλιστικά και σουρεαλιστικά στοιχεία. Οι εξωτερικοί χώροι της πόλης, τα εσωτερικά και οι ανθρώπινες μορφές, μοναχικές και χωρίς δυνατότητα επικοινωνίας, εγκαθίστανται στις συνθέσεις του στις οποίες η βεριστική ακρίβεια των λεπτομερειών και η σχηματοποίηση συνδυάζονται με μια καθαρά σκηνογραφική αντίληψη, η ασφυκτική ατμόσφαιρα, που μορφοποιεί ψυχικά αδιέξοδα και προβληματικές καταστάσεις, συμβιώνει με μια ιδιότυπη ρομαντική-μελαγχολική διάθεση.
- Στη συνέχεια θα στραφεί στον φυσικό χώρο. Αρχικά αποδίδει ακαθόριστα τοπία σε διάλογο με αρχαία αγάλματα και θέματα της σύγχρονης καταναλωτικής ζωής. Στα χρόνια που ακολουθούν οδηγείται σε μια νέα ζωγραφική γλώσσα, που ολοκληρώνεται στην ενότητα *Αένας Τοπίο*. Χρησιμοποιεί τα σχήματα-πίνακες και με εξπρεσιονιστική γραφή δίνει έμφαση στους κινούμενους χρωματικούς σχηματισμούς που παρασύρουν το μάτι του θεατή σε μια ατέρμονη κίνηση.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Ζουμπουλάκη», κείμενο Δημήτρης Μυταράς, Αθήνα 1975· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Αργώ», κείμενο Βεατρίκη Σπηλιάδη, Αθήνα 1978· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «7», Αθήνα 1985· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Νέες Μορφές», κείμενο Μάνος Στεφανίδης, Αθήνα 1986· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Νέες Μορφές», κείμενο Μάνος Στεφανίδης, Αθήνα 1990· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Χρυσόθεμις», Αθήνα 1995.

Εξωτερικοί σύνδεσμοι:

<http://www.eikastikon.gr/zografiki/zoumboulakis.html>

Ο **Σταυριανός Κατσιρέας** (Αθήνα, 1937) σπούδασε ζωγραφική και σκηνογραφία στην ΑΣΚΤ (1957-63) με δασκάλους τους Γιάννη Μόραλη, Ανδρέα Γεωργιάδη, Γιώργο Μαυροΐδη και Βασίλη Βασιλειάδη. Με υποτροφία του ΙΚΥ ταξίδεψε στην Ελλάδα και μελέτησε τη βυζαντινή και λαϊκή τέχνη, ενώ με υποτροφία της ολλανδικής κυβέρνησης ταξίδεψε στις Κάτω Χώρες για τη μελέτη της ζωγραφικής και της διακοσμητικής.

- Τα τοπία κυρίως, αλλά και οι νεκρές φύσεις, αποτελούν τα θέματα της ζωγραφικής του, η οποία διακρίνεται για την εξπρεσιονιστική χρήση του χρώματος, τη σχηματοποίηση και τον αφαιρετικό της χαρακτήρα.

Η **Τζούλια Ανδρειάδου** (Αθήνα, 1937) πήρε τα πρώτα μαθήματα ζωγραφικής από τον Κώστα Ηλιάδη, ενώ το 1960 παρακολούθησε μαθήματα ζωγραφικής στην École des Beaux-Arts στο Παρίσι. Παράλληλα, παρακολούθησε στη Σορβόνη μαθήματα ιστορίας γαλλικού πολιτισμού.

- Τη δεκαετία του 1960, η δημιουργία της κινείται στον χώρο της αφαίρεσης. Σε ορισμένες περιπτώσεις θα δώσει και αφαιρετικές συνθέσεις, στις οποίες αντικείμενα και ανθρώπινες μορφές εντάσσονται σ' έναν ακαθόριστο και προβληματικό χώρο.
- Την αμέσως επόμενη δεκαετία τα έργα της αποπνέουν αισθήματα μοναξιάς και αποξένωσης, ενώ διαφαίνονται επιρροές από τον

Σουρεαλισμό. Η συνύπαρξη εσωτερικών και εξωτερικών χώρων, νεκρών φύσεων, ερειπίων και θραυσμάτων αρχαιοελληνικών αγαλμάτων συγκροτούν τα θέματα της ζωγραφικής της με ταυτόχρονες κοινωνικές και πολιτικές αναφορές.

- Τις δεκαετίες του 1980 και 1990 σε σειρές έργων (*Τοπία της Παρακμής, Βιότοπος 2000, Μυστικά Παράθυρα, Πόλεις-Λαβύρινθοι, Βραδινές Πόλεις, Περιπλάνηση*) το απρόσωπο αστικό τοπίο «που μολύνει και μολύνεται από τις επιθυμίες των ανθρώπων» έρχεται στο προσκήνιο με κριτική ματιά.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Νέες Μορφές», Αθήνα 1986· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Καλλιτεχνικό και Πνευματικό Κέντρο «Ωρα», Αθήνα 1992.

Ο **Βασίλης Σπεράντζας** (Αθήνα, 1938) σπούδασε ζωγραφική και χαρακτική στην École des Beaux-Arts (1956-62) στο Παρίσι, όπου δίδαξε λιθογραφία ως επιμελητής (1976-87). Το 1969 σπούδασε χαλκογραφία σε διάφορες Ακαδημίες Τέχνης του Λονδίνου.

- Η ζωγραφική του διακρίνεται για το βαθύ ανθρωποκεντρικό της περιεχόμενο. Η γυναικεία μορφή με τονισμένες καμπύλες, σχεδόν πάντα γυμνή, κυριαρχεί στις συνθέσεις του μέσα σε εσωτερικά σπιτιών ή σε μπαλκόνια νεοκλασικών. Η αντρική φιγούρα, όταν εμφανίζεται, είναι συνήθως ντυμένη με ριγέ κοστούμι.
- Η φορτισμένη ερωτική ατμόσφαιρα με τους σεξουαλικούς υπαινιγμούς, η ποιητική-λυρική διάθεση, ο έντονα σκηνογραφικός χαρακτήρας, οι νοσταλγικές όψεις μιας άλλης εποχής, τα λαμπερά χρώματα, η διακοσμητικότητα, τα συμβολικά μοτίβα, τα καθαρά περιγράμματα και η πλαστικότητα των όγκων είναι κύρια στοιχεία των συνθέσεών του.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Ζουμπουλάκη», Αθήνα 1989· *Βασίλης Σπεράντζας*, κείμενα Ελένη Βακαλό, Νίκος Δαλαρέτος, Βουρκάρι Κέας-Αθήνα 1990· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Πολύεδρο», κείμενο

Ελένη Βακαλό, Πάτρα 1991· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Ζουμπουλάκη», κείμενο Γιάννης Κοντός, Ντόρα Ηλιοπούλου-Ρογκάν, Αθήνα 1994· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Πινακοθήκη Δήμου Πατρέων, κείμενο Όλγα Μεντζαφού-Πολύζου, Πάτρα 1996· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Adam», κείμενο Ευρυδίκη Trichon-Μιλσανή, Βασίλης Σπεράντζας, Αθήνα 1998.

Εξωτερικοί σύνδεσμοι:

<http://www.eikastikon.gr/zografiki/sperantzas.html>

Ο **Άρης Κουτρούλης** (Αθήνα, 1938) σπούδασε στο Louisiana State University και στη συνέχεια με υποτροφία του Ιδρύματος Ford στο Tamarind Lithography Workshop του Λος Άντζελες. Από το 1964 δίδαξε στο Cranbrook Academy of Art του Μίσιγκαν, στο Wayne State University του Ντιτρόιτ και στο Center for Creative Studies του College of Art and Design του Ντιτρόιτ.

- Το έργο του προέρχεται από την παράδοση της αυτόματης γραφής και από τη χειρονομιακή ζωγραφική. Οι περισσότερες από τις συνθέσεις του είναι αυστηρά διαταγμένες οριζόντια λουρίδες μουσαμά, διαμέσου των οποίων ξεπηδά το χρώμα, που έχει τοποθετηθεί στην τύχη αποκάτω, με μοναδική επέμβαση το άγγιγμα του ζωγράφου.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Αργώ», κείμενο Μ. Φλορέσκου, Αθήνα 1991.

Ο **Αριστοτέλης Σολούνας** (Αθήνα, 1939) σπούδασε στο College Art του Cornell University.

- Το 1957 ξεκίνησε να ασχολείται με τη γλυπτική σε ορείχαλκο με κύριο θέμα την ανθρώπινη μορφή. Στις ζωγραφικές του συνθέσεις το φως, ο χώρος και η μορφή παίζουν καθοριστικό ρόλο. Με επιρροές από τον κυβισμό και τον σουρεαλισμό

παρουσιάζει αινιγματικές μορφές που κινούνται ανάμεσα στην παράσταση και την πλήρη αφαίρεση.

- Από το 1974 υπεισέρχεται στην έρευνα ζωτικών κοινωνικών και καλλιτεχνικών ζητημάτων με τη ζωγραφική σειρά *Ημέρα Κρίσεως*. Ασχολήθηκε επίσης με το τοπίο σαν προέκταση και προβολή ψυχικών καταστάσεων, αλλά και με το κολλάζ.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Ισπανικό Μορφωτικό Ίδρυμα, κείμενο Χ. Σ. Ναδάλ, Αθήνα 1980· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Dada», κείμενα Β. Σπηλιάδη, Θ. Άνθιμος, Αθήνα 1982· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Αντήνωρ», κείμενο Μ. Παπαδοπούλου, Αθήνα 1987· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Αντήνωρ», κείμενο Μ. Μπουρμπούλης, Αθήνα 1989· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Αντήνωρ», κείμενο Λ. Λουκάκης, Αθήνα 1992· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Αντήνωρ», κείμενο Β. Κουτσούρη, Αθήνα 1995· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Art Athina-γκαλερί «Αργώ», κείμενο Γ. Φατούρος, Αθήνα 1998.

Ο **Χέρμαν Μπλάουτ (Blauth Hermann Franz**, Illertissen Γερμανίας, 1939) σπούδασε ζωγραφική στο Μόναχο και το Αμβούργο. Το 1965 εγκαταστάθηκε μόνιμα στην Ελλάδα. Έχει μελετήσει την ελληνική μυθολογία και αρχαίες θρησκείες.

- Οι πρώτες ζωγραφικές του προσπάθειες, μέχρι τα μέσα περίπου της δεκαετίας του 1970, κινούνται στο πλαίσιο του σουρεαλισμού με έμφαση στη λειτουργία του χρώματος. Στα έργα της περιόδου 1975-80, δίδεται έμφαση στις σχεδιαστικές αξίες, στην ποιητική-λυρική ατμόσφαιρα. Σημαντικά χαρακτηριστικά των συνθέσεων του είναι άλλοτε ο συνδυασμός βεριστικών τύπων και φανταστικών θεμάτων, και άλλοτε οι τονισμένες αντιθέσεις βιόμορφων και γεωμετρικών στοιχείων.
- Από το 1981 περνάει σε μια περισσότερο κριτική στάση για πράγματα που χάνονται ή καταστρέφονται, ενώ αρχίζει να ενσωματώνει στη ζωγραφική επιφάνεια πραγματικά αντικείμενα.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Καλλιτεχνικό Πνευματικό Κέντρο «Ωρα», κείμενα Κ. Μεραναίος, Ε. Κυπραίου, Σ. Λυδάκης, Αθήνα 1973· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Νέες Μορφές», κείμενο Μάνος Στεφανίδης, Αθήνα 1983· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Πινακοθήκη Δήμου Ρόδου, κείμενο Ε. Λεονταρίτου, Ρόδος 1985· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Νέες Μορφές», κείμενο Χρύσανθος Χρήστου, Αθήνα 1986· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Ινστιτούτο Γκαίτε, κείμενα Μπία Παπαδοπούλου, Αθηνά Σχινά, Αθήνα 1989· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, Πνευματικό Κέντρο Δήμου Αμαρουσίου και γκαλερί «Αντήνωρ», κείμενο Χρύσανθος Χρήστου, Αθήνα 1995.

Εξωτερικοί σύνδεσμοι:

<http://www.eikastikon.gr/zografiki/blauth.html>

Ο **Γιάννης Βαλαβανίδης** (Αθήνα, 1939) σπούδασε ζωγραφική και χαρακτηριστική στην ΑΣΚΤ (1957-63) με δασκάλους τους Γιάννη Μόραλη και Κώστα Γραμματόπουλο. Δίδαξε στη Σχολή Βακαλό (1972-80) και από το 1981 ξεκίνησε να διδάσκει στην ΑΣΚΤ. Υπήρξε μέλος των ομάδων «Ομάδα Τέχνης Α», «Ομάδα για την Επικοινωνία και την Εκπαίδευση στην Τέχνη» και «Σύνδεσμος Σύγχρονης Τέχνης». Με την Κλεοπάτρα Δίγκα και τους Κυριάκο Κατζουράκη, Χρόνη Μπότσογλου και Γιάννη Ψυχοπαίδη ίδρυσαν την ομάδα «Νέοι Έλληνες Ρεαλιστές» (1970-73).

- Στα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του 1970, τα έργα του κινούνται στο πλαίσιο του φωτορεαλισμού, με επιρροές από την ποπ αρτ και κριτικές αναφορές στις δύσκολες πολιτικές συνθήκες της περιόδου, στο βίαιο, κυνικό και απάνθρωπο δικτατορικό καθεστώς.
- Ακολουθεί η μεγάλη σειρά των έργων με θέματα τα εργαλεία της δουλειάς του (τα πινέλα, τα μολύβια, τα κοπίδια, κ.ά.) πάνω σε τραπέζια –έργα που διακρίνονται για τις σχεδιαστικές και χρωματικές τους αξίες.
- Με την ενότητα των «βουνών» ο χρωματικός περιορισμός στο άσπρο-μαύρο και τα λαβυρινθώδη γραμμικά στοιχεία οδηγούν σε ιδιαίτερα εκφραστικά αποτελέσματα που σε ορισμένες περιπτώσεις αγγίζουν την Αφαίρεση. Ο ζωγράφος προσεγγίζει

την «ψυχή» του τοπίου, ενώ το ίδιο πνεύμα διαπνέει και τις συνθέσεις με τα «πρόσωπα» και τα «κτίσματά» του.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Νέες Μορφές», Αθήνα 1988· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Νέες Μορφές», κείμενο Μάρθα Χριστοφόγλου, Αθήνα 1995· *Ως έχουν: Πρόσωπα, Πράγματα, Χώροι, 1962-2005*, κατάλογος αναδρομικής έκθεσης, επιμέλεια-κείμενο Μάρθα Χριστοφόγλου, Μουσείο Φρυσίρα, Αθήνα 2005.

Ο **Γιώργος Νικολακόπουλος** (Νόστιμο Ευρυτανίας, 1939) σπούδασε στην ΑΣΚΤ (1959-64) ζωγραφική με δασκάλους τους Γιάννη Μόραλη και Γιώργο Μαυροΐδη, και στη συνέχεια διδάχτηκε (1968-70) την τέχνη των φορητών εικόνων κοντά στους Κ. Γεωργακόπουλο και Κ. Ξυνόπουλο.

- Τα θέματα των συνθέσεων του εκκινούν από την ελληνική μυθολογία, την ιστορία και την καθημερινή πραγματικότητα. Η αποσπασματικοποίηση, η εξπρεσιονιστική χρήση του χρώματος, το σουρεαλιστικό πνεύμα και η ειρωνική-κριτική διάθεση απέναντι στον σύγχρονο τρόπο ζωής χαρακτηρίζουν τις συνθέσεις του.

Βιβλιογραφία: Κατάλογος ατομικής έκθεσης, γκαλερί «Νέες Μορφές», Αθήνα 1985· Κατάλογος ατομικής έκθεσης, αίθουσα τέχνης «Κρεωνίδης», κείμενο Αθηνά Σχινά, Αθήνα 1992.

Ο **Βασίλης Ζαχαράκης** (Σκινές Χανίων Κρήτης, 1939 – 1990) σπούδασε για έναν χρόνο στην ΑΣΚΤ και έκανε ελεύθερες σπουδές ζωγραφικής στο Ντίσελντορφ.

- Η εκφραστική και σχεδιαστική απλότητα, καθώς και το εξπρεσιονιστικό ύφος χαρακτηρίζει τις συνθέσεις του.

